

*Voimatarina
nuorisotyössä*

Toimitus

Sinikka Haapanen

Inkeri sava

Virpi Vesanen-Laukkanen

Valokuvat

Kannen kuva ?

s.?

s.? Tarja Janhunen

s.? Kaisa Soinninen, Terttu Ylönen ja

Voimatarina-projektin nuoret

s.? Anu Horttanainen ja Timo Kotro

s.? Tuulia saves ja Timo Lautaniemi

Graafinen ilme ja taitto

Marita Haukema

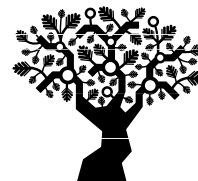
Paino

Art-Print, Helsinki

Julkaisu vuosi

2006

isbn 951-9245-06-5

nuorisosaain-
keskus
HELSINGIN KAUPUNKI

Sisällys

1 Voimatarina? Miksi?

<i>Lasse Siurala, esipuhe</i>	s.5
Lukijalle	s.6
”No, mä sanoisin että Voimaa”	s.8

<i>Sinikka Haapanen</i>	
Aika haastaa nuorisotyön	s. 10

<i>Tarja Janhunen</i>	
Sillanrakentajana ohjaajien Voimatarina-työskentelyssä	s.20

<i>Inkeri Sava</i>	
Taiteen voimalla osalliseksi omaan elämään	s. 30

<i>Virpi Vesanen-Laukkanen</i>	
Kuvatyöpajassa	s. 40

2 Ohjaajien ja nuorten kokemuksia ja ajatuksia

<i>Kaisa Soininen ja Terttu Ylinen</i>	
Näin me teimme Voimatarinan	s.50

<i>Kaisa Soininen</i>	
Voimatarinan toteutus avoimessa nuorisotoiminnassa	s.60

<i>Terttu Ylinen</i>	
Hulvaton halu kokeilla uutta	s.70

<i>Anu Horttanainen ja Timo Kotro</i>	
Muodosta sisältöön	s.80

<i>Paula Ervamaa</i>	
Tyttö kantaa kaulassaan merensinistä kivikoruaan – Oman äänen vahvistaminen	s.90

<i>Nina Mesiäinen</i>	
Tilan rakentaminen luovalle prosessille	s.100

<i>Susanna Ruuhilahti</i>	
Pysähdy!	s.105

<i>Johanna Laamanen</i>	
Kehollista ja liikkeellistä työskentelyä Pysähdy-ryhmässä	s.115

<i>Tuulia Saves ja Timo Lautaniemi</i>	
Voimatarina kohdennetun nuorisotyön projektissa	s.120

<i>Tuulia Saves</i>	
Monikulttuurinen Voimatarina	s.125

<i>Timo Lautaniemi</i>	
Miehenä monikulttuurisen ja intensiivisen tyttöryhmän vetäjänä	s.130

On olemassa paikka	s.132
--------------------	-------

Esipuhe

Kädessäsi on kulttuurisen nuorisotyön hankkeeseen liittyvä kirjallinen raportti aiheesta Voimatarina nuorisotyössä.

Voimatarina vastasi 13–17-vuotiaiden nuorten identiteettityön haasteisiin löytää uutta suhtautumistapaa itseensä ja omaan elämäänsä voimaanuttavilla tarinallisen taidetyöskentelyn menetelmillä. Voimatarina toteutettiin 1.3. 2005–31.12.2006 välisenä aikana nuorisotyön erilaisissa nonformaaleissa toimintaympäristöissä.

Mielenkiintoisen kontekstin voimatarinalle antaa juuri ilmestynyt Mikko Salasuon tutkimus Atomisoitunut sukupolvi, joka kuvaa pääkaupunkiseudun nuorten kulttuurista liikehdintää ja ilmiöitä. Tutkimus tuo esiin myös haasteen kehittää uusia työmuotoja joiden avulla tavoitetaan ilmiöyhteiskunnassa ja tietoverkostoista kokemuksia ammentava nuori.

Hankkeessa toteutui asiantuntijuuteen perustuva yhteistyö Taideteollisen korkeakoulun taidepedagogiikan professori **Inkeri Savan** kanssa. Esitämme hänelle kiitokset innostavasta ja syvään taidepedagogiseen tietämykseen ja kokemukseen perustuvasta hankkeen kokonaisvaltaisesta konsultaatiosta ja ohjaajien työnohjauksesta. Samoin kiitämme psykologi, tutkija **Tarja Janhusta** ohjaajien koulutusprosessiin liittyvien työpajojen ammatillisesta ohjaamisesta. Kiitämme myös taidepedagogeja **Virpi Vesanen–Laukkanen, Riku Saastamoinen, Miina Savolainen** ja **Pepi Reinikainen** jotka ovat jakaneet arvokasta eri taiteen alueisiin liittyvää pedagogista ohjausta eri työpajoissa Voimatarina nuorisotyössä hankkeessa on näin voitu hyödyntää aiempien narratiivisuuteen ja taidelähtöisiin menetelmiin perustuvien projektien ja tutkimushankkeiden kokemuksia.

Hankkeen ohjaustyöryhmän muodostivat Keskitettyjen palvelujen osaston osastopäällikkö **Ilpo Laitinen** (pj) professori **Inkeri Sava**, toiminnanjohtaja **Kristiina Rouhiainen** Eteläisestä nuorisotyöyksiköstä, toiminnanjohtaja **Martti Poteri** Itäluotsista ja kulttuurisuunnittelija **Sinikka Haapanen** Kulttuurisen nuorisotyön toimistosta

Raportin keskiössä ovat nuoret ja nuoriso-ohjaajat, joiden kirjoituksista avautuu voimatarinan vaikuttavuus nuorten ja ohjaajien arkeen. Niistä löytyy haasteellisia kuvauksia muutosprosesseista, osin nuorten omiin teksteihin perustuen. Nuorisotyöntekijöiden potentiaalista osaamista ja pedagogisia taitoja tulee innostaa esiin luovalla johtamisella. Nuorten ja ohjaajien rohkeutta astua tuntemattomille ja kokeileville kehille tulee vahvistaa. Innostaminen on yhteinen tehtävä. Nuorisotyön ytimessä on kokemus ihmisen arvosta ja vapaudesta. Nuoren kokemus omasta arvosta syntyy siitä, että hän tulee kuulluksi ja kohdatuksi itsenään omassa tarinassaan. Voimatarinan keskiössä ei ole teos, kuva tai esitys. Oleellista on ihminen itse.

Voimatarina on nostanut esiin kaksi myyttiä – myytin taiteesta ja myytin nuorisotalonuurista. Tarvitaan toimintatapojen muutosta, jotta nähdään myyttien läpi. Tulevaisuuden nuorisotyössä tulee kehittää aiempaa rohkeampia ja kokeilevampia sisältöjä. Kasvatuksen, sosiaalisen työn ja taiteen kentillä uuden luominen käynnistyy usein marginaaleista. Nuorten tarinat elävät kaduilla, nuorten omissa yhteisöissä. On aika osallistaa kadut ja vapaa kaupunkitila tarinan ja taiteen keinoin, Voimatarinan tulee jatkaa.

Lasse Siurala

Nuorisotoimenjohtaja
Helsingin kaupungin
nuorisosaiaikeskus

Lukijalle

Tämä Voimatarina nuorisotyössä -raportti on kuvaus tarinallisen taidetyöskentelyn toteutuksesta Helsingin kaupungin nuorisotyössä 1.3.2005–31.12.2006 välisenä aikana.

Voimatarina kiittää opetusministeriötä määrärahasta, jonka turvin oli mahdollista saada ulkopuolisia asiantuntijaresurssuja hankkeen toteutukseen. Työskentelyn tavoitteena oli etsiä ja löytää uusiutuvia työtapoja nuorisotyöhön moninaiseksi pirstoutuvassa ajassamme. Niinpä Voimatarinan pääroolissa olivat nuoret ja heidän kanssaan neljässä nuorisoryhmässä toteutettu tarinatyöpajatyöskentely.

Aiempi kokemuksemme tämänkaltaisesta toiminnasta lasten ja nuorten kanssa on osoittanut, että aikuinen myös tarvitsee oman elämänsä voimatarinaa. Etenkin sitä tarvitaan työssä, jossa aikuinen on nuorten kanssa vahvasti läsnä – sekä tuntevana ja ajattelevana ihmisenä että alansa ammattilaisena, joka tukee nuoria heidän herkässä, joskus kipeässäkin kasvuprosessissaan. Niinpä myös nuoriso-ohjaajille järjestettiin taidetarinatyöpajoja sekä tieksi oman elämänsä tarinoihin että työmenetelmäksi oman kokemuksen syventämiseen nuorten kanssa toimittaessa. Työpajatyöskentelyn rinnalla ohjaajille järjestettiin myös kerran kuukaudessa työnohjausta.

Raportti on kuin kaleidoskooppi. Näkymän Voimatarinaan avaavat nuoret. Näin avattu maisema on kaksiosainen. Näkökulmat vaihtelevat eri teksteissä. Ensimmäisessä osassa kerrotaan Voimatarinan synnystä uudelleenlaiseksi työvälineeksi nuorisotyön arkeen, sen toteutuksesta ohjaajien työpajoina ja tarinatyöskentelyn tausta-ajatuksista. Kulttuurisuunnittelija, hankkeen koordinaattori **Sinikka Haapanen** perustelee omassa puheenvuorossaan ”Aika haastaa nuorisotyön” taiteenkaltaisen tarinatyöskentelyn tarpeen ja kertoo Voimatarinan ”äitinä”, miten ajatus sai alkunsa ja millaiseksi työskentely kokonaisuutena muotoutui.

Psykologi, tutkija **Tarja Janhunen** oli läsnä kaikissa ohjaajien työpajoissa yksilöiden ja ryhmän prosessin jatkuvuuden tukijana. Hän johdattelee kirjoituksessaan ”Sillanrakentajana ohjaajien voimatarinoissa” lukijan näkemään työpajoista muotoutuneen toimintakokonaisuuden ja kuulemaan arviointia siitä, miten rakennettu työskentelymalli toimi.

Taidepedagogiikan professori, työnohjaaja Inkeri Sava kertoo puheenvuorossaan ”Taiteen voimalla osalliseksi omaan elämään” sitä ajattelua, jolle tarinatyöskentely sekä nuorten että aikuisten kanssa perustui. Taiteilija, taidepedagogi Virpi Vesänen-Laukkasen artikkeli ”Kuvatyöpajassa” toimii syventävänä esimerkkinä ohjaajien taidetarinoitipajoista. Työpajojen sisällöt ja työskentelytavat muotoutuivat ohjaajien persoonan ja työtapojen pohjalta. Siten kaikki pajat olivat keskenään erilaisia. Silti toteutetuissa työskentelyissä on ollut myös yhteisiä piirteitä, jotka ovat palautettavissa ainakin osittain kokemuslähtöiseen taideoppimiseen.

Reportin toinen osa keskittyy nuoriso-ohjaajien kuvauksiin Voimatarina-työskentelystä. Neljän nuorisoryhmän ohjaajina toimineet työparit kertovat toteuttamastaan toimintaprosessista sekä arvioivat työskentelyä ja sen merkitystä nuorisotyössä. Nuoret ovat vahvasti ohjaajien kirjoituksissa läsnä. Näkyväksi tulee tarinatyöskentelyn merkitys myös ohjaajille itselleen. Artikkelit ovat kirjoittajiensa näköisiä.

Nuoriso-ohjaajat **Kaisa Soininen** ja **Terttu Ylönen** kuvaavat Voimatarinan toteutusta alueellisessa nuorisotyössä, avoimeen nuorisotoimintaan osallistuvien nuorten keskuudessa. **Tuulia Saves** ja **Timo Lautaniemi** kirjoittavat Voimatarinasta osana kohdennettua nuorisotyötä ja Spinnu-projektia. Voimatarina toteutettiin monikulttuurisena työskentelynä maahanmuuttajatyttöjen ja heidän äitiensä parissa. **Timo Kotro** ja **Anu Horttanainen** kertovat Voimatarina-työskentelystä kulttuurisessa nuorisotyössä, jossa Voimatarina yhdistettiin kädentaitojen harjoittamiseen. **Paula Ervamaa** kuvaa Voimatarinan toteutumista Tyttöjen talolla voimaannuttavassa tyttöryhmässä, ja Niina Mesiäinen kirjoittaa tilan rakentamisesta luovalle prosessille. Susanna Ruuhilahti kertoo väkivaltaa kohdanneiden tyttöjen Pysähdy-ryhmästä, ja **Johanna Laamanen** kuvaa kehollista ja liikkeellistä työskentelyä Voimatarina-projektissa samassa ryhmässä. Kokonaisuutena ohjaajapuheenvuorot ja niihin liittyvät kuvat kertovat puolitoista vuotta kestäneen tarinoinnin voimasta.

Teoksen päättää eräs Voimatarinaan osallistunut tyttö kirjoituksellaan ”On olemassa paikka”.

Helsingissä Pyryn päivänä 1.11.2006

**Sinikka Haapanen,
Inkeri Sava ja
Virpi Vesänen-Laukkanen**

No, mä sanoisin

Mitä Voimatarina-ryhmä on ollut ja mitä se on sinulle merkinnyt?

”Se kun piirrettiin oma kuva, se tuli ekana mieleen. Sai tehdä sellaisen kuvan kun ite halus. Ei sanottu miten pitää tehdä.”

”No, mä sanoisin että WOIMAA.”

”Mulle on ainakin selkiytynyt, mitä mä haluun tehdä, mitä mä haluun tulevaisuudelta, kun on joutunut miettimään niitä täällä.”

”Mulla se on varmaan ainakin selkiyttänyt asioita, omia asioita.”

”Uskoa itseen ja itseluottamusta, ne on kyllä mielettömän isoja ja tärkeitä asioita.”

”Voin nostaa esiin asioita, voin voimistaa omaa ääntäni, voin tulla tietoiseksi mikä olisi itseäni lähinnä oleva vaihtoehto, voin kokea uusia asioita, jotka voivat avata uusia prosesseja, voin tulla varmemmaksi päätökseni suhteen, voin huomata jonkun toisen tuntevan samoin, saan jakaa suruani, jota yritän piilottaa.”

”Kyllä mä ajattelen, että sillä on merkitystä, että on tämä rituaali, kun tietää, että on se sama paikka ja aika...”

”Mun mielestä just nää puhumiset on ollu silleen, et ne on herättänyt kaikkea, tunteita ja sellasia.”

”Olen tutustunut enemmän siihen, mitä olen yrittänyt piilottaa. Olen uskaltanut näyttää sitä, uskallan näyttää tunteitani, uskallan sanoa mitä ajattelen. Kaikkea en voi kulluneesta vuodesta muistaa, mutta muistoksi se jättää tunteen, johon voin palata ja siinä tunteessa olen turvassa.”

”Mua on itseäni ihmeittänyt se, että mikä tasapaino kuitenkin ryhmään on syntynyt, vaikka kaikki ovat niin erilaisia, omanlaisiaan persoonia...”

”Me ollaan täällä siksi, että saadaan ryhmästä voimaa itselle ja toisillemme ja löydämme voimaa itsestämme.”

että voimaa

*Voimatarina,
miksi?*

Sinikka Haapanen

*Aika haastaa
nuorisotyön*

Nuorisotyön perustana on humanistinen ihmiskäsitys. Siinä keskeistä on yhteisöllisyys, inhimillisyys, sosiaalisuus ja muut ihmisten yhteistoiminnalle välttämättömät ulottuvuudet. Nuorisotyön käytännössä painottuu vastuullisuus nuoren henkisestä kasvusta, turvallisuudesta ja yhteisöllisyydestä. Nuoren kohtaamisessa on lähtökohdana tunnistaa nuoren yksilölliset ja laadulliset lähtökohdat. Luottamus rakentuu rehellisyydestä ja johdonmukaisuudesta työskentelyssä. Nuorisotyöllä luodaan edellytykset kansalaisten henkiselle, sosiaaliselle ja fyysiselle hyvinvoinnille sekä elämänilolle ja mielekkyydelle. Nuorisotyö rakentaa nuoren kulttuurista ja sosiaalista pääomaa. Ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja erilaisuuden hyväksyminen eletessä globaalissa maailmassa ovat nuorisotyön arkeen liittyviä arvoja.

(Opetushallitus 2002)

Nuorisoasiainkeskuksen toiminta-ajatuksena on tukea nuorten kansalaisuutta ja vahvistaa heidän kansalaisvalmiuksiaan. Visiona on toimia suomalaisen nuorisotyön edelläkävijänä ja eurooppalaisen nuorisotyön suunnannäyttäjänä. Helsinkiläinen nuorisotyö perustuu seuraaville arvoille: toisesta välittäminen, osaaminen, tavoitettavuus ja tarkoituksenmukaisuus. Työn strategisena perustana on nuorten osallisuuden edistäminen ja sosiaalinen vahvistaminen.

Nuorisoasiainkeskuksen painopisteinä vuosille 2007–2009 ovat ikäryhmäpainotus 13–17-vuotiaisiin nuoriin, monimuotoinen nuorisotyö, joka sisältää yhdenvertaisuuden, monikulttuurisuuden ja erilaisuuden arvostamisen sekä monimedian kehittämisen nuorisotyön välineenä, mikä tarkoittaa mediaoppimista ja nuorisotyötä verkossa. Nuorisotyön sisällöltä ja pedagogiikalta edellytetään nuorten kohtaamista, vuorovaikutuksellisuutta sekä taitoa saavuttaa nuorten luottamus aikuisiin. Olennaista on luoda nuorelle osallisuus omaan elämäänsä.

Nuorena yhteiskunnan tarinassa

Mikä paikka nuorilla on yhteiskunnan tarinassa, kun heidän elämis- ja toimintaympäristönsä on jatkuvassa muutoksessa, kun myöhäismodernismi ja arvopluralismi läpäisevät kokonaisen sukupolven?

Keskeistä ajallemme on kaupallisuus ja kuluttaminen, yksilöllistyminen ja traditioiden murtuminen. Näissä oloissa kasvavaa sukupolvea **Tommi Hoikkala** ja **Petri Paju** (2002) nimittävätkin ”yksilöllisen pakkovalinnan sukupolveksi”. Tätä aikaa leimaavat globalisaatio, matkailu ja informaatioteknologian uusien elämänmaismien aukeaminen nuorille. Tämä kaikki edellyttää nuorilta monella tapaa uudenlaista elämänhallintaa, jotta he voisivat pärjätä monimutkaisessa yhteiskunnassa. (Hoikkala&Paju 2002.) Yhteiskunnan juonta on vaikeaa hahmottaa muutoin kuin jatkuvan muutoksen kautta. Nuorisotyöltä edellytetään joustavuutta, luovuutta sekä merkityksimaailmaa, jonka arvot osoittavat suuntaa tulevaisuuden hahmottamisessa.

Nuorten maailmankuvaa ja arvoja pitkään tutkinut **Helena Helve** (2002) kysyy kirjassaan Arvot, nuoret ja muutos, rakentavatko nuoret identiteettiään, arvojaan ja omaa käsitystään maailmasta sellaisten kuvien pohjalta, jotka esittävät jotain, mitä ei ole olemassa. Ovatko nuoret vieraantuneet itsestään, juuristaan ja historiastaan? Nuorten arvot ovat toisaalta myös perinteisiä. Tärkeitä asioita ovat perhe, ystävät, työ, terveys ja koulutus. Nuoret erottautuvat vanhemmistaan elämäntavoillaan, joihin informaatioteknologian kehittyminen ja elintason nousu ovat vaikuttaneet voimakkaasti (Wilksa 2004). Yhteiskunta edellyttää ihmiseltä kulttuurista suhdetta omaan ympäristöönsä, kykyä toimia itse tekojensa alkuunpanijana ja valmiuksia liittää yhteen elämän eri ilmiöitä uudella tavalla.

Kohtaamattomuuden yhteiskunta luo kuvaa nuorista joukkoviestinnän kautta. Yhteiskunnan sisään raketuvat valtamediat välittävät meille uutisoinnin kautta mielikuvia nuorista, jotka ovat muun muassa väkivaltaisia tai syrjäytyviä. Jos me muodostamme käsityksemme nuorista näiden uutisten pohjalta, on vaarana, että nuoret leimautuvat vain niiden kaltaisiksi.

Yhteiskunnan juonta voidaan havainnoida myös ihmisten hyvinvoinnin kannalta, millaisia merkityksiä ja arvoja välittyy ihmisen arkeen? **Bardy** ja **Känkänen** (2005) kysyvät: Millainen merkitys myötätunnolla ja välittämisellä on yhteiskunnassa, jossa päällimmäisenä kuuluu kiireen kohina? Yleinen hektisyys koskettaa kuitenkin kaikkia luoden ilmapiirin, jossa ei ole aikaa olemiselle, ajattelulle ja pohdinnalle. Vaikuttaa siltä, että kestävä elämää on vaikea löytää, kaikki on väliaikaista. Useiden mahdollisuuksien keskellä ihmisellä on kuitenkin vapaus ja paine tulla ”miksi tahansa”. **Zygmund Bauman** (2002) toteaa: ”Oikeus määrätä omista asioista on lisääntynyt, mutta mahdollisuudet vaikuttaa elämän ehtoihin ja sosiaalisiin tilanteisiin ovat vähentyneet.” Elämä on yhä enemmän ”itsestä kiinni”. Kysymys ”Kuka minä olen?” on **Atte Oksasen** (2004) mukaan muuttunut nuorilla kysymykseksi ”Mikä minusta voisi tulla?” ladattuna epärealistisin haavekuvin.

Yhteiskunnan kiihkeässä ja ennustamattomassa juonessa ihmiselle tulee kokemus riittämättömyydestä ja irrallisuudesta. Yhteiskunnalla on historialliset kerrostumansa, jotka tulee saada yhteyteen keskenään.

Puhuessaan vuonna 2000 sosiaaliviraston järjestämässä seminaarissa aikuisuuden merkityksestä nuoren kasvun prosessissa **Juha Siltala** totesi, että nykypäivästä ovat kadonneet entisajan Ada-tädit, joilla oli aikaa kuunnella, olla läsnä ja kohdata nuoria. Kuten ennenkin, nuori hakee elämälleen merkitystä, realistista minäkuvaa ja polkua menneestä tulevaan. Hän tarvitsee siihen oppaan, joka voi olla nuoriso-ohjaaja. Ohjaajan kanssaan nuori voi peilata ja pysähtyä tarinansa eri vaiheisiin, jotta hänelle syntyisi välineitä tehdä valintoja ja luoda merkityksiä.

Kulttuurinen nuorisotyö kohtaa ajan haasteen

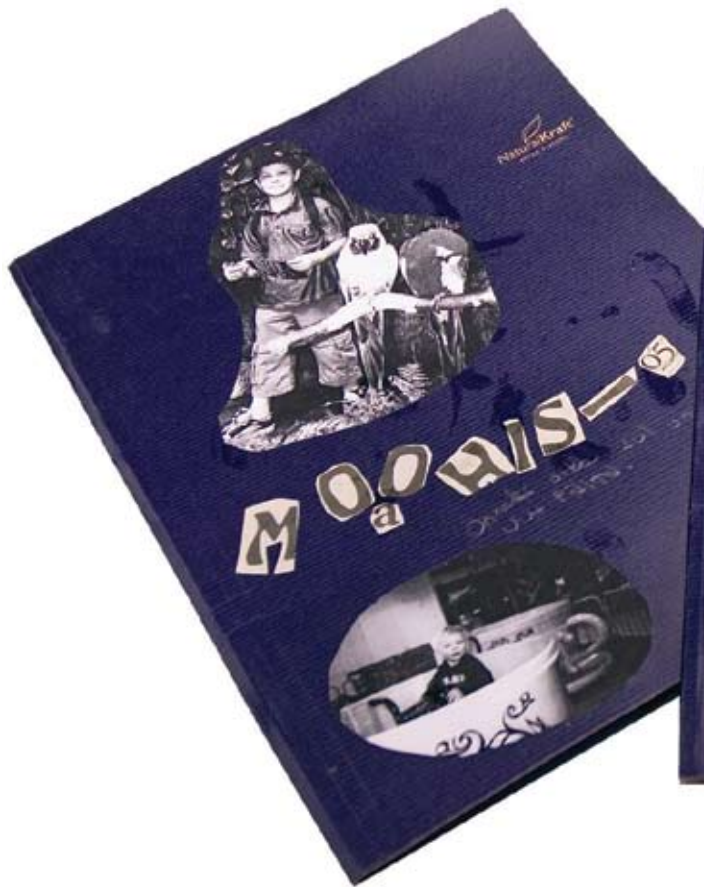
Helsingissä on yhdessä nuorten kanssa kehitetty kulttuurista nuorisotyötä. Kulttuuri on ihmisten yhteisössä toimeen tulemisen välineistö, jota tulee kehittää ja uudistaa elämän olosuhteiden muuttuessa. Kulttuurilla on sosiaalisia vaikutuksia, ja se edistää hyvinvointia. Kulttuurisen nuorisotyön lähtökohtana on nuoren elämäntilanne, jonka hän tekee näkyväksi ja eläväksi toimintansa ja ilmaisunsa kautta. Lähtökohtana ja toiminnan keskiössä on nuoren elämänvaiheen todellisuus, jonka pohjalta hän rakentaa minuttaan ja identiteettiään suhteessa ryhmään ja ympäristöön.

Kulttuurisella nuorisotyöllä tarkoitetaan toimintojen tietoista valintaa, joka rakentuu nuorisokulttuureista, media-, taito- ja taidekasvatuksesta sekä kulttuurisesta harrastustoiminnasta. Parhaimmillaan toiminta vahvistaa nuoren itseilmaisua edistäen hänessä kehkeytyvää luovuutta ajatteluna ja toimintana.

Nuoret tulevat toimintaan mukaan asettaen tavoitteekseen esimerkiksi toiminnallisuuden, itsetuntemuksen, oppimisen, harrastamisen, yhdessäolon, viihteen, hauskanpidon tai terapeuttisuuden. Kulttuuriseksi nuorisotyöksi toiminnan tekevät ne tavoitteet, sisältö ja pedagogiikka, jotka muodostuvat kulttuurisesti orientoituneen nuoriso-ohjaajan työskentelystä.

Ohjaajan näkökulmasta pedagogisesti merkittävää on tunnistaa työskentelyprosessi ja oppimisympäristö, joka tukee nuoren kasvua. Olennaista on saada nuoresta jotain liikkeelle. Kysymyksessä on myös sosiokulttuurinen innostamisen prosessi. Ihmisen kasvu ja sen pohjalta käynnistyvät toimintatapojen muutokset ovat tapahtumista, joka edellyttää myös oman elämän ja siihen vaikuttavien kulttuuristen ja yhteiskunnallisten prosessien reflektiota ja tiedostamista.

Nuorisotyön eetos on kasvanut nuorten omaehtoisesta kansalaistoiminnasta, jossa ihminen on luovassa, osallistuvassa ja vuorovaikutteisessa suhteessa yhteiskuntaan. Parhaimmillaan kulttuurinen nuorisotyö voimaannuttaa nuoren oman elämänsä subjektiksi. Käytännössä se tarkoittaa luomisen iloa, onnistumisen tunteita, liittymisen kokemuksia ja osallisuutta. Kulttuurinen nuorisotyö luo polkua nuoren sisäiseen maailmaan ilmaisen, elämyksen ja tunteen kautta. Ne ovat aineksia ihmisen omaan voimatarinaan. Voimatarina-työskentelyn tavoitteet perustuvat kulttuurisen nuorisotyön viitekehukseen, jolloin nuoret taiteellisen ilmaisen keinoin rakentavat identiteettiään suhteessa elettyyn tarinaansa, tähän päivään ja tulevaisuuteen.

Oleennaista nuoren oivallus omasta persoonastaan

Nuorisotyössä toimitaan nonformaaleissa kasvuympäristöissä, jotka tutkimustenkin perusteella osaltaan edistävät nuoren oppimista. Voimatarinat syntyvät nuorisotaloilla, joissa nuoret liittyvät toimintaan omaehtoisesti, omista tarpeistaan lähtien. Nuori rakentaa minuttaan, ja näin nuoruuteen liittyy keskeisesti identiteetin rakentamista erilaisia valintoja tehden. Käsitys identiteetistä perustuu vuorovaikutteisuuteen sosiaalisen ympäristön kanssa. Kuinka nuori löytää kaiken tarjonnan keskeltä elämänsä ja olemisensa merkitykset, kokemukset ja arvot, jotka kantavat häntä myös vaikeina aikoina? Nuoren tekemät valinnat ovat identiteettityön kannalta merkittäviä. ”Väärät” valinnat voivat johtaa jopa syrjäytymisprosessin käynnistymiseen myöhäisemmässä vaiheessa. Nuoren kasvuprosessi edellyttää yhteisöä ja aitoa kumppanuutta aikuiseen sekä toisiin nuoriin. **Friedrich Nietzsche** ”vain itsensä kaltainen” yksilön ajatus saa ajassamme konkreettista sisältöä (Salasuo 2006).

Voimatarina syntyi vastaamaan nuorisotyön tarpeeseen pitkäjänteisestä, sisällöllisestä ja dynamisesta menettelmästä. Tarinan avulla, taiteen kaltaisain keinoin siinä kuljetaan nuoren kumppanina kohden lisääntyvää itseymmärrystä ja tietoisuutta itsestä. Voimatarinan kaltainen työskentely luo rajapintoja kulttuurisen ja sosiaalisen nuorisotyön välille. Se herättelee nuorisotyötä luovuuteen, herkistymiseen, kiireettömyyteen ja kriittisyyteen.

Taiteen kautta toteutettu innovaatio

Lähden töistä. On perjantaipäivä työviikon jälkeen. Viikkoon on liittynyt paljon hallinnollista koulutusta ja kehittämistä. Tuntuu että sen tematiikka ei riittävästi ravitse aivojani ja ajatteluani. Akateeminen kirjakauppa on kuin henkinen ja kulttuurinen maisema silmilleni, jotka ovat toimineet systeemisten lasien lailla koko viikon. Silmäni havainnoivat kirjakaupan hyllyjä kuin etsiäkseen aarretta, luettavaa, joka kielellään ja sisällöllään saa kosketuspinnan ajatteluuni. Takaraivossani on myös ajatus luettavasta, joka ravitsee nuorisotyötä, työtäni nuorten parissa. Pysähdyn. Käteeni tarttuu kirja Taiteeksi tarinoitu oma elämä. Kirja avautuu tietoisuuteeni, herättää kiinnostuksen ja tunteen tarinan toimivuudesta myös nuorisotyössä. Kirjaa lukiessani mieleen laskeutuu rauha ja kiireettömyys. Nuoren kanssa tulee olla turvallisella, kiireettömällä mielellä. Niin myös itsensä kanssa.

(Kirjoittajan työpäiväkirja vuodelta 2004)

Nuorisotyöntekijän tulee olla valpas ja henkisesti hereillä havainnoidessaan yhteiskuntaa, sen ilmiöitä, kulttuuria ja sosiaalista todellisuutta ympärillään. Nuorisotyötä ja nuorisotyöntekijää kantaa missio työnsä merkityksestä. Keskeiseksi voimavaraksi muodostuu näkemys, joka ohjaa työtä. Taiteeksi tarinoitu oma elämä -teos (Sava&Vesänen-Laukkanen 2004) kertoo teoreettisesti ja koulun piiriin sijoittuvin käytännön esimerkein siitä, mistä taiteeksi tarinoidussa omassa elämässä on kyse. Taustalla on käsitys identiteetin rakentumisesta sosiaalisissa vuorovaikutussuhteissa.

Omaelämäkerrallinen taidetyöskentely ei ole yksilökeskeistä vaan tapahtuma, jossa tarina kerrotaan ja jaetaan muiden kanssa. Se on tilan ja ajan antamista toiselle sekä niiden saamista omalle tarinalle. Kiireettömästi omaa ja toisen tarinaa arvostaen. Kirjan herättämä ajatus muokkautui haasteeksi kehittää innovatiivinen sisältöhanke nuorisotyöhön Helsingissä. Nuorisotyö tulee nähdä toisin silmin.

Kasvatustyössä tarvitaan sisältöihin ja työn pedagogiikkaan liittyvää kehittämistyötä. Maallistuneessa maailmassa taide ja taiteen kaltainen toiminta voivat tarjota mielen tasot läpäisevää ”pyhää” arjen ylevöittämistä nuorelle. Antti Kariston (1998) mukaan esteettisen uteliaisuuden merkitys lisääntyy ajassamme. On olemassa tilaus sellaiselle tietämiselle, joka ammentaa taiteesta ja taiteen keinoin.

Voimatarinassa on kysymys nuoren kohtaamisesta ja nuoren kasvun tukemisesta nuorisotyön kontekstissa. Nuorisotyötä ei tulisi rajata teoreettisesti liian ahtaaksi. Ammatilliset työn viitekehykset eivät saa olla niin tiukkaan rajattuina, että ne sulkevat pois uudenlaisen toiminnan. Työn keskiössä ovat nuorten elämä ja heidän tarpeensa, jotka ajassamme haastavat kehittämään uusia sisältöjä ja metodeja. On tärkeää rohkaista nuorta kysymään: Elätkö minä omaa elämääni vai onko elämäni enemmänkin jonkun toisen ihmisen luomaa koreografiaa, jota minä toteutan? Tiedätkö edes, mitä minulle kuuluu, mitä tarvitsen? Nuoren vieraantumisen itsestään ja omista tarpeistaan käynnistää prosessin, joka ilmenee esimerkiksi masentuneisuutena tai väsymyksenä. Olemme tietoisia suomalaisista koululaisista, jotka ovat esimerkiksi matemaattisen osaamisen suhteen kansainvälisesti hyvin menestyviä. Samanaikaisesti tiedämme myös, että nuorten mielenterveyteen liittyvät pulmat ovat lisääntyneet.

Taide voi tiedon syventäjänä avata maailmaan parantavia tulkintoja kuten **Inkeri Sava** (1998) on osoittanut. Sallivatko työyhteisöt ja organisaatiot luovia ja hullutteleviakin työntekijöitä? Leikki, luovuus ja toisenlaisten työtapojen kokeileminen ovat edellytyksiä uuden tuottamiselle. Kurooko työelämä ihmisen ammatillista autonomiaa entistä tiukemmalle? Onko työnteosta kaotamassa luomisen ilo ja ulottuvuudet? Leimautuuko nuorisotyöntekijä perustyöstä ja arjesta vieraantuneeksi työntekijäksi, jos hänen toimintamenetelmänsä ja puheensa poikkeavat perinteisistä? Hellittäminen teknokraattisesta suorittamisesta vaatii ponnisteluja. Voimatarina ottaa avaimet rohkeaan nuorisotyön kehittämiseen taiteen keinoin.

Voimatarina konkretisoituu nuorisotyöhön

Hanke nimitettiin Voimatarinaksi. Nimi herättää mielikuvia voimasta, vahvistumisesta ja voimistumisesta. Voima on ihmisessä itsessään, kunhan hän saa yhteyden sisimpäänsä. Voimaantuminen on tunne omasta vahvuudesta, riittävydestä ja mahdollisuudesta luomisen vapauteen. Se on myös vuorovaikutusta, tunnetta siitä, että voimaa virtaa muista ihmisistä itseän ja itsestä toisiin. Ihmisen elinvoima on tarttuvaa, se virtaa ihmisten välillä. Elinvoimaisen toiminnan seurauksena on lisääntyvää hyvinvointia, myönteisyyttä, iloa, luovuutta ja itseluottamusta. Oman elämän tarinallinen kerronta käynnistää sisäisen voimaantumisen tunteen.

Hankesuunnitelma

Voimatarinasta laadittiin hankesuunnitelma ja talousarvio, jotka toimitettiin Opetusministeriöön. Rahoitus järjestyi, ja Voimatarina aloitettiin 1.3.2005 ja päättyi vuoden 2006 lopussa.

Voimatarina-hankkeen tavoitteet nuorten kasvun tukemiseksi asetettiin seuraaviksi:

1. Nuorten sosiaaliset kyvyt ja ryhmätyötaidot vahvistuvat.
2. Nuorten tietoisuus omista voimavaroistaan kasvaa ja heidän itseilmaisunsa lisääntyy.
3. Nuorten turvallisuuden tunne vahvistuu sekä sitoutuminen ryhmään vahvistuu.
Tavoitteeksi asetettiin myös nuoriso-ohjaajien ammattitaidon vahvistuminen ja uuden tarinallisen työmetodin kehittäminen nuorisotyöhön.

Hanke toteutettiin neljänä prosessina:

1. Työntekijöiden valinta ja koulutusprosessi, joka sisälsi ohjaajien omat Voimatarina-pajat. Kouluttajina toimivat kuvataidepedagogi **Virpi Vesanen-Laukkanen**, draamaohjaaja **Riku Saastamoinen**, kirjailija **Pepi Reinikainen**, valokuvaaja, kuvataideopettaja **Miina Savolainen** sekä psykologi, tutkija **Tarja Janhunen**, joka työskenteli kaikissa pajoissa ja ohjasi kokonaisuutena työntekijöiden omaelämäkerrannollista työskentelyä.
2. Nuorten kanssa toteutettu kenttäprosessi, joka sisälsi nuorten Voimatarina-ryhmätyöskentelyn.
3. Ohjaajien työhönohjausprosessi, jota ohjasi professori Inkeri Sava Taideteollisesta korkeakoulusta.
4. Arviointiprosessi, jonka tuloksena syntyi osallistujien kirjoituksina tämä Voimatarina nuorisotyössä –raportin kirjallinen aineisto.

Inkeri Sava toimi konsultoivana asiantuntijana koko hankkeen suunnittelussa ja toteutuksessa. Hankkeelle muodostui ohjaustyöryhmä, jonka puheenjohtajan toimi osastopäällikkö **Ilpo Laitinen** ja jäsenenä professori Inkeri Sava, toiminnanjohtaja **Martti Poteri** sekä toiminnanjohtaja **Kristiina Rouhiainen** ja sihteerinä kulttuurisuunnittelija **Sinikka Haapanen**.

Nuorisotyö erilaisissa toimintaympäristöissä

Ohjaajat olivat motivoituneita ja innostuneita ”hyppäämään tuntemattomaan”. He olivat valmiita laittamaan tietonsa ja taitonsa, ammatillisen roolinsa ja persoonansa työskentelyyn. Tämä lähtökohta kertoi luottamuksesta paitsi itsen, myös toisiin ohjaajiin ja hankkeeseen. Nuorisotyöhön hakeutuu ihmisiä, joilla on rohkeus astua kokeileville kehille silloin, kun resurssit ovat realistisia ja työskentelyllä on johdon tuki. Nuorisotyö on ihmishuhteyötä, johon työntekijät hakeutuvat ja koulutautuvat omien merkitystensä pohjalta. Työn luonne muuttuu nuorten elinympäristön ja elinolojen muutosten mukana. Nuorisotyössä työntekijän tulee muuttuvissa olosuhteissa uudistaa työtään ja luoda tarkoituksenmukaisia menetelmiä työskentelyyn nuorten kanssa. Nuoren kohtaamisessa on mukana myös nuorisotyöntekijän oma persoona, nuorisotyöntekijä tarvitsee jatkuvaa valmennusta myös itselleen omaan elämäänsä ja työssä jaksamiseen.

Valmisteltaessa Voimatarina-hanketta tähän pilottikokeiluun haluttiin mukaan erilaisia nuoria, jotka toimivat nuorisotyön monimuotoisessa kentässä. Ohjaajien aiempi koulutus ja erityisosaaminen muodostuivat nuorisotyökoulutuksen lisäksi terveydenhoidon alueelta (kättilö/seksuaalikasvattaja ja lähihoitaja), taiteen alueelta (artenomi, artesaani, taiteen maisteri) ja kulttuurityön alueelta (kulttuurisihteeri). Mukana oli myös yksinomaan nuorisohjaajaksi koulutautuneita ohjaajia. Ohjaajia oli yhteensä kahdeksan. Kuusi työskenteli keskenään työpareina, ja kahdella oli työpari ryhmän ulkopuolelta.

Ennakkoluulotonta sisältöjen kehittämistä, aikaa ja pitkäjänteisyyttä

Ennen Voimatarina-hankkeen aloittamista käytiin henkilökohtainen orientaatiokeskustelu kunkin ohjaajan kanssa. Keskustelussa nousi keskeiseksi mukaan lähtemisen motiiviksi halu oman työn sisällölliseen ja menetelmälliseen kehittämiseen sekä syventämiseen. Luovien menetelmien ja mielikuvituksen soveltamistaitoa kaivattiin erityisesti. Kiinnostavana lähtökohtana nähtiin nuoren oman elämän todellisuus. Haettiin menetelmää, jonka avulla nuorta voisi tukea kehittämään positiivinen näkökulma elämäänsä.

Kysymykseen ”Mitä ajatuksia Voimatarina herättää?” eräs ohjaajista vastasi: ”Se herättää minussa sanan ’toivo.’” Toinen työntekijä totesi: ”Minussa nousee lisäksi käsitteet vahvuus, eheys ja kokonaisuus.” Voimatarinan työskentelytavassa kiinnosti se, miten yksilöllisyys ja yhteisöllisyys rakentuvat tarinassa ja ryhmässä. Kysymys ”Mitä Voimatarina merkitsee sinulle ihmisenä ja nuorisotyön ammattilaisena?” nosti esiin henkilökohtaisen ja ammatillisen kasvun yhteen saattamisen tärkeyden. Myös koko ohjaajaryhmän ammatillinen kasvu koettiin merkittävänä. Yhteisöllisyyttä kaivattiin. Toivottiin, että Voimatarina liittää ohjaajat yhteisten tavoitteiden äärelle. Kokemuksena oli, että nuorisohjaajat tekevät työtään ammatillisesti liian yksin. Voimatarinasta toivottiin yhteistä oppimisprosessia.

Ohjaamisen ja aikuisuuden vahvistaminen

Nuorisotyöntekijöille on luonnollista työstää myös omaa persoonaansa. Orientaatiokeskustelussa ilmeni, että nuorisotyöntekijäksi kasvamisen tie oli tiedostettu. Useimmille ohjaajista oli selvinnyt, mitkä motiivit olivat ohjanneet ammatinvalintaa. Ohjaajat ajattelivat, että Voimatarinan avulla voidaan vaikuttaa nuorten elämäntilanteen eheytymiseen niin, että nuoret näkevät oman elämänsä elämänvaiheista koostuvana prosessina ja saavat tästä kokemuksesta voimaa. Siten he saavat ohjaajasta ja ryhmästä elämäänsä peilin, jonka kautta nähdä itsensä. Ohjaajat pitivät tärkeänä olla voimavarana ja aikuisena läsnä nuorten tilanteessa.

Riskeinä ohjaajat näkivät sen, että nuorten tarinoista saattaa löytyä jotain niin ahdistavaa tai pelottavaa, että nuoret jäävät siihen kiinni eivätkä pääse nousemaan. ”Olemme nuorisotyöntekijöinä kasvattajia, emme terapeutteja.” Eräs ohjaajista totesi, että Voimatarinaa tulee toteuttaa erilaisten nuorten kanssa lokeroimatta heitä joksikin. Olennaista on, että ohjaajan ja nuorten välille syntyy luottamussuhde.

Huolena kiire ja ennakkoluulot

Ohjaajat tunnistivat itsessään erityisesti sosiaaliin taitoihin ja nuorisotyöhön liittyvän osaamisen. He hakivat menetelmällistä lisäoppia, jolla syventää ammatillisuutta luovuuspedagogiikan ja prosessiosaamisen avulla. Taiteen soveltavaa käyttöä nuorisotyöhön draaman ja tanssin keinoin haluttiin kehittää sekä oppia rentoutumistekniikoita ja mielikuvatyöskentelyä. Eniten ohjaajia arveluttivat ajankäytön pulmat ja toimipaikkojen kiireisen ilmapiirin

tarttuminen myös voimatarinointiin. Alkuhaastattelun kysymyksen ”Mitä tarvitset, jotta voit sitoutua hankkeeseen?” vastauksissa nousi esille jokaisen ohjaajan viestinä pelko ajan riittämättömydestä.

Toiveena nousivat esiin uskaltaminen, rohkeus ja uuteen heittäytymisen valmiudet. Oli tärkeää saada työskennellä tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti sekä rauhoittua työhön ollen läsnä nuorten kanssa. Joitakin huoletti muun työyhteisön asenteet ja ennakkoluuloisuus uutta ja kokeilevaa hanketta kohtaan. Suurta helpotusta sai aikaan se, että avoimeen nuorisotyöhön oli mahdollista palkata sijainen siksi ajaksi, kun ohjaaja suunnitteli ja työskenteli ryhmän kanssa.

Nuorisotyöntekijän identiteetti ja ammatillinen itsekunnioitus

Mistä tekijöistä nuorisotyöntekijän identiteetti rakentuu? Keskiössä on ammatillinen identiteetti, jonka ympärille muodostuu ihmisen persoonallinen identiteetti. Parhaimmillaan työtä ohjaa henkilökohtainen missio, jonka pohjalle rakentuu ammattirooli. Kaiken perustana on ihmisen persoonallisuus. Nuorisotyöntekijän tulee kohdata oma tarinansa ammentaakseen voimaa koetusta, omasta elämästään. Nykyisessä hektisissä työkuultuureissa pohtiva ja hiljentyvä tapa lähestyä kokemaansa ja suodattaa sitä oman ajattelunsa läpi ei ole helppoa. ”Nuorisotyöntekijän tulee olla itsensä kanssa turvallisella mielellä”, totesi Inkeri Sava ohjaajien työnohjauksessa. Voidakseen arvostaa nuoria ohjaajan tulee arvostaa myös itseään. Nuorisotyön ja nuorisotyöntekijäkoulutuksen tulee olla jatkuvaa reflektointia ja pohdintaa, jotta ohjaaja voi mahdollistaa nuorelle tasapainoisen aikuisen mallin. Nuorisotyön työnohjauksessa tuota tarvetta sivutaan, mutta sen keskiössä on arjen työ ja siitä kumpuavat teemat.

Nuorten ryhmät käynnistyvät

Nuorten ryhmät muodostuivat seuraaviin toimintaympäristöihin:

Ruoholahden nuorisotalolle muodostui Hilloveena-ryhmä tyttöistä ja pojista, jotka osallistuivat avoimeen nuorisotoimintaan. Ryhmä oli kaikille avoin, ja siihen oli mahdollista ilmoittautua. Ohjaajat vaikuttivat ryhmän muodostumiseen kokemustensa pohjalta. Nuorten kesken syntyikin myöhemmin kiistaa siitä, miksi jotkut pääsivät ryhmään ja jotkut eivät. Ryhmässä oli yhdeksän nuorta, joista viisi oli tyttöä ja neljä poikaa. Tätä ryhmää käsitellään Kaisa Soinin ja Terttu Ylösen artikkelissa.

Itä-Helsinkiin syntyi Spinnu, maahanmuuttajatyttöjen projekti, johon osallistui viisi tyttöä. Voimatarinaan osallistuivat myös tyttöjen äidit. Ryhmässä oli sekä mies- että naisohjaaja. Ryhmästä kerrotaan **Tuulia Saveksen** ja **Timo Lautaniemen** artikkelissa.

Nuorten toiminta- ja taidekeskus Valttiin muodostui kädentaitoja harrastavista nuorista Eliitti Dr. Pepper -ryhmä, johon osallistui seitsemän nuorta.

Heidän lähtökohtanaan oli osallistua kädentaitojen toimintaan oppiakseen erilaisia tekniikoita. Mielenkiintoiseksi ja ohjaajien kannalta haasteelliseksi ryhmä muodostui, kun tekniikoiden oppimisen lisäksi ryhmässä toimittiin myös niin, että kädentaitojen kautta kuljettiin omiin tarinoihin ja nostettiin niistä voimaa arkeen. Ryhmästä lisää **Timo Kotron** ja **Anu Horttanaisen** artikkelissa.

Tyttöjen talolla toimi Pysähdy-ryhmä, jossa Voimatarina-metodilla työskenneltiin myös yksilöllisesti. Osallistujat olivat tyttöjä, jotka olivat kohdanneet seksuaalista väkivaltaa ja hyväksikäyttöä. Työskentelyä ohjasi myös tanssiterapeutti. Tyttöjen talolle muodostui myös avoimeen toimintaan osallistuvien tyttöjen keskuudesta Voimatarina-ryhmä. Ryhmään osallistui neljä tyttöä. Ryhmän toiminta muodostui intensiiviseksi työskentelyksi, joka perustui rentoutumisen ja mielikuvatyöskentelyn kautta taiteen soveltavaan käyttöön. Näitä ryhmiä käsitellään **Paula Ervamaan**, **Nina Mesiäisen**, **Susanna Ruuhilahden** ja **Johanna Laamasen** artikkeleissa.

Nuorten henkilökohtainen orientaatio ja alkukeskustelu käytiin seuraavien kysymysten pohjalta, jotka oli johdettu Voimatarinan yleisistä tavoitteista:

Levollisuutta voimatarinointiin työnohjauksessa

Nuorten oman elämän verkosto

Millainen käsitys sinulla on itsestäsi? Missä omasta mielestäsi tai kavereidesi mielestä olet hyvä ja millainen tahtoisit olla? Mitä tiedät suvustasi ja sen tarinoista?

Nuoren arjessa elävät merkitykset

Mikä elämässäsi on sinulle tärkeää, mitä siinä arvostat? Mitä arvostat kavereissasi? Miten kuvaat ja kerrot siitä, kuka sinä olet? Mitä toivot elämältäsi ja mistä unelmoit?

Nuoren omat tavoitteet

Mitä tavoitteita asetat itsellesi?

Keskustelun tavoitteena oli orientoida nuorta Voimatarina-työskentelyyn ja herättää hänen ajatteluaan näistä teemoista, joiden varaan nuorten työskentely oli osittain tarkoitus rakentaa. Samalla käynnistyi ohjaajan ja nuoren välinen vuorovaikutus, ja ohjaajalle syntyi käsitys siitä, mitä nuori ajattelee.

Voimatarinan työnohjaus keskittyi ennen nuorten ryhmien käynnistymistä ohjaajien oman persoonan ja roolin vahvistamiseen. Nuorten ryhmien käynnistyttyä paneuduttiin siihen, mitä nuorten tilanteissa ja ryhmissä tapahtui. Työnohjaus toteutettiin kuukausittaisissa istunnoissa (yhteensä kymmenen kertaa); kukin kerta oli puolentoista tunnin mittainen. Työnohjaus toimi dynaamisesti ja vuorovaikutteisesti kokemuslähtöisen oppimisajattelun mukaisesti.

Työnohjauksessa vahvistettiin Voimatarinan toimintakulttuurin levollisuutta ja luomisen iloa.

Syy nuorisotyön toimintakulttuurin sirpaleisuuteen on sekä rakenteellinen että kiinni tekijän asenteista. Kun työtä tehdään liikaa, voima joka meissä on, hajoaa. Voimatarinaan liittyvässä työskentelyssä on tärkeää, että kaikille toiminnan tasolle luodaan kiireettömyyden tunnelma. "Voimatarinan liike on levollinen, hidas ja syvä prosessi", totesi Inkeri Sava yhdessä työnohjausistunnossa. Työmenetelmät olivat dialogisia, tilanteissa käytettiin myös luovia, draamallisia ja mielikuvatyöskentelyyn liittyviä menetelmiä. Työnohjaukseen rakentui kokemuslähtöisen osallistavan työskentelyn kuluessa viisi sisällöllistä prosessia, jotka nousivat esiin ohjaajien esille ottamista sisällöistä ja teemoista:

1. Nuorten Voimatarina-ryhmien muodostaminen, ryhmäytyminen ja ohjaajan rooli
2. Toimintakulttuuriset työtavat
3. Nuorisotyöntekijän identiteetti ja itsetuntemus
4. Voimatarinan suhde nuorisoasiainkeskukseen ja nuorisotyöhön
5. Työmenetelmät ja nuorten tilanteet

Voimatarinan tulee juurtua nuorisotyöhön

Työnohjauksesta kirjoitettiin jokaiselle työnohjaukseen osallistuneelle erillinen työnohjauksen tarina, joka osaltaan toimi puolitoistavuotisen työskentelyn reflektiona.

Työnohjauksellisessa prosessissa nuorisotyöntekijän ammattiroolia sivuttiin usein. Esiin nousi myös Voimatarinan luonne nuorisotyönä. Ohjaajan tulee sisäistää Voimatarina. Eräs ohjaaja totesi: "Sinulla on tarina sisälläsi, sinä teet sen näkyväksi puheellasi. Tee oma sisätilasi näkyväksi myös kuvilla ja väreillä." Toinen ohjaaja totesi: "Voimatarinan siemen on tullut päästä ja puheesta kehoon, se on tullut konkreettisemmaksi ja henkilökohtaiseksi." On tärkeää, että ohjaaja arvostaa ja kunnioittaa työtään ja itseään työntekijänä. Hänen tulee olla työssään subjekti. Työn tulee olla ihmisen näköistä, ja sen sisäisen liikkeen käynnistäjänä täytyy olla sisältö, ei muoto. Ohjaajan kannattaa luottaa intuitioonsa; vastaukset ovat hänessä itsessään.

Voimatarina-työskentelyssä nousi esiin ohjaajien kokemus vastuustaan eri tahoille: vastuu Voimatarinalle, organisatiolle, itselle ja nuorille. Eräs ohjaajista totesi: "Minun vastuullani on huomioida nuoret pienin elein ja suurin sanoin. Huomioida nuorten ulkonäköä, kommentoida työskentelyä ja töitä rakentavasti ja ehdottoman positiivisesti. Emme ole taidekoulussa, emme edes koulussa. On vapauttavaa tuntea, että saa tehdä väärin, kokeilla omia ajatuksia, omia työskentelytapoja. Vastuullani on tukea nuoren persoonaa, jokaista omana itsenään."

"Voimatarinan tulee jalkautua avoimeen nuorisotyöhön, olemme luomassa uudenlaista toimintatapaa", kuvaa ajatteluaan avoimen toiminnan ohjaaja, ja toinen jatkaa: "Jos Voimatarinaa viedään avoimen toiminnan osaksi, on vaarana, että siihen liitetään 'hypeä' eli 'liian' kivoja juttuja jutun markkinoimiseksi. Tämä on jotain muuta kuin suuria elämyksiä, tämä on taitoa, viisautta ja vahvemmaksi tulemistä." Kolmas ohjaaja toteaa: "Toivon, että hanke saadaan rauhassa koota kokonaisuudeksi. Tästä on noussut kehittäviä ajatuksia, ja tämä on muutenkin loistava tilaisuus koota työntekijän omia ajatuksia ja kokemuksia. Uskon sen olevan hyödyksi muillekin työntekijöille, ja myös päättäjille ja suurelle yleisölle".

Eräs ohjaajista kirjoittaa palautteessaan: "Avoimessa nuorisotyössä käytetään vähän taidemuotoja, kuinka Voimatarinan saisi ihan talon perustyöksi?" Yksi ohjaaja kertoo: "Ammatillisesti sain lopullisen varmuuden siitä, että nuoret ovat erittäin ennakkoluulottomia kokeilemaan uutta, jos ohjaajat uskovat asiaansa. Parhaimpina hetkinä tunsin silkkää iloa ja pelkoakin siitä, kuinka avoimena ja luottavaisina nuoret tulivat harjoituksiin ja keskusteluihin mukaan. Voin todeta, että omat ohjaajan ennakkokuuloni, joita en aikaisemmin myöntänyt minulla olevan, karisivat katsellesani ja kuunnelllessani nuoria toteuttamassa itseään uusissa tilanteissa."

Voimatarina-hanke on osoittanut toimivuutensa niin avoimessa nuorisotoiminnassa kuin kohdennetun nuorisotyön kentällä. Ohjaajien kuvaukset nuorten prosesseista ja nuorten minäkuvan muutoksista osoittavat sen todeksi.

Ohjaajien kommentteja taiteesta, tarinasta ja voimasta

Taiteen kaltaisten keinojen ja omaelämäkerronnan merkityksestä ohjaajat kirjoittivat mm. seuraavia kommentteja:

“Taiteen, tarinan ja voiman yhteys on nuoriso-ohjaajalle ja hänen työlleen suuri voimavara ja se mahdollistaa työskentelyn nuorten kanssa erilaisilla menetelmillä. Kaikki kolme sanaa ruokkivat toisiaan ja tukevat meissä kaikissa olevaa luovuutta.”

“Taide ja tarina ovat voimauttavia elementtejä: voima antaa lapselle tai nuorelle omaan elämään myös sisältöä, kokemusta, uutta näkökantaa. Voima voi avautua myös näiden (piirros, maalaus, kirjoitus) avulla, jos ei halua puhua. Toivottavasti tämä on myös tulevaisuudessa nuoriso-ohjaajakoulutukseen kuuluva osa-alue.”

“Tarina ja voima sisältyvät taiteeseen. Taide on väline ilmaista itseään, tulla näkyväksi, kuulluksi, taide ei erittele eikä tuomitse ketään – ihmiset tuomitsevat. Taiteen avulla voi päästä kosketuksiin sisäisten tai universaalien tunteiden kanssa. Taiteen avulla voi kertoa kuka minä olen, itselle ja muille.”

“Taide on avain omaan itseen ja itsekasvuun. Tarina on itseilmaisua. Voima on varmuutta omasta itsestä. Ihminen tuntee ja ajattelee aina enemmän kuin hän pystyy ilmaisemaan.”

“Näitä elementtejä tarvitaan. Ne antavat konkreettisia välineitä sukeltaa itseensä. Pelkkä keskustelu ei riitä. Samalla ne tarjoavat hengähdyksen älylliselle ajattelulle ja luovat tilaa intuitiiviselle ajattelulle ja oivaltamiselle.”

Arvioinnista

Voimatarinan arvioinnissa tärkeänä taustana oli alussa tehdyt haastattelut. Ohjaajien nuorien kanssa käymät orientoivat aloituskeskustelut rakentuivat kysymyksistä, jotka koskivat nuorten käsityksiä itsestään, perheestään, suhteestaan tulevaisuuteen ja siihen liittyvistä toiveistaan. Voimatarinahankeen päätyttyä käytiin uusi keskustelu, jolloin oli mahdollista tehdä havaintoja siitä, millaisia muutoksia nuorissa oli tapahtunut prosessin aikana.

Olennaista oli nuorten itsearviointi, joka jäi nuorelle pääomaksi oman elämänsä matkalle. Arviointi tehtiin luovia ilmaisullisia menetelmiä käyttäen. Nuoret tekivät oman elämäntarinaportfolionsa, johon he kuvasivat elämänsä tärkeitä kokemuksia ja tilanteita kuvina, runoina ja pieninä osatarinoina. Ohjaajat saattoivat tehdä prosessiportfolion siitä, mitä kuuluivat nuorten puhuvan.

Ohjaajat havainnoivat omaa työkentelyään Voimatarinassa ja loivat siitä merkitystarinaa, johon he kuvasivat niitä tilanteita, jotka olivat olleet henkilökohtaisesti merkityksellisiä. Ohjaaja saattoi rakentaa portfolion myös aikajanalle kuvien, sanojen tai värien avulla. Portfolion metodina saattoi olla myös Johairikkuna: ikkunaruuudut muodostuivat siitä, "mitä minä näen ja mitä myös muut näkevät", "mitä minä näen, mutta muut eivät näe", "mitä muut näkevät, mutta minä en näe" ja ruudusta "joka on salaisuus ja mahdollisuus kaikille".

Voimatarina on löytöretki, jonka arviointia ei voida tehdä perinteisin keinoin siksi, että arvioivan hallinnon ja nuorten todellisuus ovat keskenään erilaisia. Eräs ohjaaja totesi: "Arviointiosio on mielenkiintoista luettavaa, koska Voimatarina on matka. Matkaa ei ole helppo arvioida, kun kysymys ei ole kilometreistä tai muista määreistä, vaan siitä, mitä ihmisessä ja ihmisten välillä syntyy." Osaltaan ohjaajien kirjoituksissa tulevat näkyväksi kokemukset niistä muutoksista, joita nuorten minäkuvassa, kyvyssä tunnistaa ja ilmaista omia tunteitaan, sitoutumisessa pitkäjänteiseen toimintaan sekä myös rohkeudessa ilmaista taiteen keinoin itseään ja ajatuksiaan tapahtui.

Voimatarinan arviointi

Arviointi tehtiin webropol kyselynä ohjaajille. He vastasivat kysymyksiin kouluarvosanalla 1–5 . Mitä paremmin kysymyksen kuvaama asia toteutui, sitä korkeampi arvosana on ja mitä heikommin asia toteutui sitä heikompi arvosana on. Ohjaajien vastausprosentti oli 100 %

Kysymykseen voimatarinan vaikuttavuuteen nuorten kasvun tukemisessa (sosiaaliset taidot, itsetuntemus ja itseilmaisu sekä turvallisuuden tunne) syntyi keskiarvoksi 4.6. Ohjaajien ammattitaidon kehittyminen, toteutui keskiarvolla 4.1. Voimatarinan toteuttaminen (rakenne, prosessit, toimintaperiaatteet ja suunnitelma) vastasi ohjaajien tarpeita keskiarvolla 4.0 ja nuorten tarpeita keskiarvolla 4.0. Yleinen tyytyväisyys voimatarinaan, siihen liittyvään työskentelyyn ja vaikuttavuuteen omassa elämässä, toteutui nuorten osalta keskiarvolla 4.1 ja ohjaajien osalta keskiarvolla 4.3. Uusia toimintakäytäntöjä syntyi työskentelyyn nuorten kanssa keskiarvolla 4.3. ja ohjaajien työhön keskiarvolla 4.4. Työtyytyväisyys osallistumiseen voimatarinaan toteutui keskiarvolla 4.3. Voimatarinatyöskentely vahvisti nuorten identiteettityötä ja itsetunteista keskiarvolla 4.4. Voimatarina herätti myönteistä kiinnostusta lähityöyhteisössä keskiarvolla 4.3.

Kirjallisissa vastauksissa ohjaajat kirjoittivat liittyen jatkoajatuksiin ja omiin oivalluksiinsa soveltaa kokemuksia omassa työssä jatkossa mm ”voimatarinamenetelmää tulen jatkossa käyttämään lähes päivittäin. Menetelmästä on apua nuorten itsetunnon vahvistamisessa, omien vahvuuksien uudelleen löytämisessä sekä yhteisöllisyyteen tukemisessa. Taiteen ja kulttuurin avulla voidaan omaa

tarinaa rakentaa ja uudelleen elää sekä myös jakaa muiden kanssa.” Toinen ohjaaja kirjoittaa ” Voimauttava ryhmämuotoinen ja henkilökohtainen taide-työskentely tuttujen nuorisohjaajien kanssa tukee mainiosti perusnuorisotyötä nuorten sosiaalisessa vahvistamisessa. Voimatarinaprosessin jälkeen voin sanoa, että taidetyöskentely kuuluu ehdottomasti yhtenä työmuotona perusnuorisotyöhön. Nuoret ylättivät hiukan; he näyttivät ennakkoluulottomuudellaan, että uusi työskentelytapa, mikä perustuu nuorta vahvistavaan taidetyöskentelyyn, on erittäin tervetullut perusnuorisotyöhön.” Kehittämiskohteista kysyttäessä, pari ohjaaja olisi tahtonut saada enemmän aikaa suunnittelulle sekä ylöskirjaamiselle ,kuin myös voimatarinan jatkon arvioinnille. Eräs ohjaaja olisi toivonut toista avoimen nuorisotoiminnan ryhmää hankkeeseen, jotta olisi saatu laajempaa kokemusta voimatarinan soveltuvuudesta avoimeen nuorisotalotoimintaan.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että voimatarinan tavoitteet saavutettiin. Hanke kehitti uusia toimintakäytäntöjä ohjaajien työhön sekä työskentelyyn nuorten kanssa. Nuoret osoittivat palautteillaan kiinnostuksensa ja tarpeen kohdata minuuttiaan, elämänvaihettaan ja tulevaisuuttaan luovilla, voimauttavilla menetelmillä vuorovaikutteisesti ohjaajan ja vertaisryhmän kanssa. Voimatarina liitti nuoret osalliseksi omaan elämäänsä taiteen ja arvostavan dialogin keinoin. Kestävät muutokset edellyttävät johdonmukaista työskentelyä, pitkäjänteisenä ja tavoitteellisena toimintana.

Nuorisotyön tulevaisuudesta

Nuorisotyöhön tulee kehittää innovatiivisia työmuotoja, jotta nuoret voidaan tavoittaa. Tulee vahvistaa herkkyyttä, kehittää uudenlaisia identiteetin rakentamisen ja ilmaisun muotoja. On lisättävä eettistä ja ideologista dialogia nuorten kanssa. On paneuduttava rohkeasti työn pedagogiseen ja kulttuuriseen kehittämiseen nuorten non-formaaleissa toimintaympäristöissä.

Useat ohjaajat kuvaisivat kirjoituksessaan nuorisotyötä toimintakulttuuriksi, jossa ohjaajat tekevät useita projekteja samanaikaisesti. Jotta se on mahdollista ohjaajien tulee toimia nopeasti, myös pinnallisesti. Kiireen kohinassa emme kohtaa sen enempää itseämme kuin nuorta ihmistä. Emme kohtaa myöskään tehtäviä innovatiivisina haasteina. Kiire tuottaa toistamista. Nuorisotyössä tulee sukeltaa syvemmin sisältöihin, jotta on mahdollista nähdä kokonaisuuksia ja nuoren elämään vaikuttavia merkityksiä.

On luotava tilaa luovuudelle, jotta nuorisotyö oppimisympäristönä luo nuorille, kuten myös ohjaajille, mahdollisuuden kokea optimaalisia voimaannuttavia oivalluksia ja kokemuksia.

Mikko Salasuo (2006) kuvaa tutkimuksessaan Atomisoitunut sukupolvi nuoren elämään rakentunutta sirpaleisuutta. Voidaan ajatella sen johtavan nuoren aikakäsityksen pirstaloitumiseen, joka vaikuttaa myös nuoren mielen levottomuuteen ja keskittymiskyvyn heikkenemiseen. Nämä tekijät vaikuttavat oppimiseen. Nuorisotyön luonteen tulee olla levollinen, luova, muuttuva ja dynaaminen. Näitä ominaisuuksia tarvitaan sopivassa suhteessa.

Nuorisotaloyhteisöjen tulee rakentua rikastaviksi yhteisöiksi, joissa vallitsee elinvoimainen arvostava ja turvallinen ilmapiiri. Nuoret toimivat oman kulttuurinsa luojina yhdenvertaisuuden pohjalta. Voimatarina osallisti nuoret elämänsä subjekteiksi. Taideteoriassa on eräs innostamisen ja osallistamisen keskeisimpiä menetelmiä. Osallistumisrakenteille tulee luoda sisältöjä. ”Taidetta on se, minkä sinä itse taiteeksi koet” toteaa taitelija **Outi Heiskanen**.

Nuorisotyön tulevaisuudessa tulee osata luoda aikaa ja ilmiöitä, kyky kuulla ja kohdata ihmistä sekä rakentaa yhteisöllisyyttä.

Bardy, Marjatta & Päivi Känkänen 2005.

Omat ja muiden tarinat. Ihmisyttä vaalimassa.
Helsinki: Stakes.

Bardy, Marjatta (toim).

Taide tiedon lähteenä. Jyväskylä: Atena.

Bauman, Zygmund 2002.

Notkea Moderni. Tampere: Vastapaino.

Helve, Helena 2002.

Arvot, muutos ja nuoret. Helsinki: Yliopistopaino.

Hoikkala, Tommi & Petri Paju 2002.

”Nuorisopolitiikka ja sukupolvien ehdot”.

Julkaisussa. Silvennoinen, Heikki (toim.).

Nuorisopolitiikka Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle.

Nuorisotutkimusseura, julkaisu 29.

Karisto, Antti 1998.

”Rajankäyntiä – kognitiivisen, esteettisen ja moraalisen suhteista”. Teoksessa Bardy, Marjatta (toim.).

Taide tiedon lähteenä. Jyväskylä: Atena

Krappala, Mari & Tarja Pääjoki (toim.) 2005.

Taide ja toiseus – syrjästä yhteisöön. Helsinki: Stakes.

Oksanen, Atte 2004.

”Ulkonäkökeskeinen kulttuuri vaurioittaa lasta ja varhain”.

Helsingin Sanomat: Vieraskynä. 2.2.2004.

Opetushallitus 2002.

”Alan arvot”.

<http://www.edu.fi/pageLast.asp?path=498,529,892,1080,11565>
(1.11.2006)

Salasuo, Mikko 2006.

Atomisoitunut sukupolvi. Helsingin kaupungin tietokeskus.

Tutkimuksia/6.

Sava, Inkeri & Virpi Vesänen-Laukkanen (toim.) 2004.

Taiteeksi tarinoitu oma elämä.

Jyväskylä: PS-kustannus.

Sava, Inkeri (toim.) 1998.

TAIKOMO: Taidekasvatus monikulttuurisessa koulussa.

Helsingin kaupungin opetusvirasto, julkaisusarja A 13.

Wilska, Terhi-Anna (toim.) 2004.

Oman elämänsä yrittäjät? Nuorisobarometri 2004.

Opetusministeriö, nuorisotutkimusseura ja verkosto.

Tarja Janhunen

*Sillanrakentajana
Voimatarina*

ohjaajien -työskentelyssä

**”En ole taiteellisesti luova
ihminen, mutta tahdon silti
olla sinnikkäästi luova.”¹**

Voimatarina syntyi nuorisotyöntekijöiden tarpeesta syventää ammatillista osaamistaan ja tarpeesta kehittää uudenlainen tapa nuorten kohtaamiseen. Koulutus lähti liikkeelle omaan itseensä tutustumisesta ja sen kautta voimautumisesta. Nuorisotyöntekijän ensisijainen työväline on hänen persoonansa. Voidakseen tukea nuoria työntekijän on itse oltava voimissaan. Itseensä tutustumisen matkalla ja voimautumisessa käytettiin hyväksi erilaisia taiteen ja ilmaisun välineitä.

¹Lainaukset ovat mukana olleiden ohjaajien merkintöjä

Hankkeen tavoitteena ei ollut pelkästään työntekijöiden hyvinvoinnin lisääminen vaan nuoria voimauttavan työmenetelmän, Voimatarinan, kehittäminen kulttuuriseen nuorisotyöhön. Tarkoituksena oli työntekijöiden voimautumisen kautta voimauttaa nuoria. Lähtökohdana oli työntekijöiden kokemuksellinen oppiminen. Oppiminen perustui omaan toimintaan ja kokemukseen, joka mahdollisti oivallusten tekemisen ja uusien näkökulmien saamisen niin itsen, työhön kuin nuoriinkin. Käsitys itsestä ja todellisuudesta sai lisää sävyjä ja muuttui moniulotteisemmaksi.

Kirjoituksessani kuvaan lyhyesti, mitä Voimatarina-koulutuksessa tapahtui, millaisista sisällöistä koulutus rakentui, miten yksilöistä muodostui ryhmä, millaisia prosesseja syntyi ja miten on mahdollista jakaa omastaan muiden kanssa niin, että se voimauttaa kaikkia. Koulutuksen rakenne oli strukturoitu, mutta jousti osallistujien toiveiden ja tarpeiden mukaan. Jokaisella koulutuspäivällä oli oma teemansa, ja jokaiselta päivältä pyydettiin palaute, jossa arvioitiin työpajan toteutusta ja menetelmää sekä henkilökohtaista ja ammatillista prosessia. Kirjoituksessa käytetyt lainaukset on kerätty saaduista palautteista.

Koulutuksen rakenne ja lähtökohdat

”Mihinköhän tämä kaikki johtaa?”

Koulutukseen osallistui kahdeksan hankkeen koordinoijan, kulttuurisuunnittelija Sinikka Haapasen haastattelemaa nuorisotyöntekijää. Osallistujilta ei vaadittu taiteellisia erityis-taitoja, mutta heitä kaikkia yhdisti halukkuus tutkia omaa itseään ja ammattiaan sekä rohkeus (ja tarve) tutustua uusiin menetelmiin. Voimatarina-koulutuksen tavoitteena oli, että työntekijät voimautuvat ja löytävät uusia näkökulmia itseensä ja omaan työhönsä sekä työskentelyynsä nuorten kanssa. Tavoitteena oli myös kehittää menetelmiä, joiden avulla nuoren kasvua ja kehitystä voidaan tukea löytämällä heidän sisäisiä voimavarojaan sekä herättelemällä uinuvia tarinoita ja puhkeamassa olevaa luovuutta.

Koulutus muodostui kuudesta toiminnallisesta koulutuspäivästä, jotka pidettiin yhdeksän kuukauden aikana. Koulutus-päivien lisäksi Voimatarina-prosessiin kuului työnohjaus ja oman Voimatarina-ryhmän vetäminen nuorisotyössä. Koulutus-päivien sisällöistä vastasivat taiteilijapedagogit. Minä kuljetin ryhmäprosessia eteenpäin koko työpajakoulutuksen ajan. Työtäni Voimatarina-prosessin ja -koulutuksen suunnittelussa mukana olleena taustoittivat kokemukseni Stake-sin Elämäkertaketju-hankkeesta (ks. esim. Bardy&Känkänen 2005, Bardy&Barkman 2001), toiminnallisen ryhmätyönohjaajan koulutus sekä tietoisuus viime vuosien aikana toteutetuista useista projekteista, joissa toiminnallisia ja taiteen menetelmiä on käytetty kohderyhmän voimauttamiseksi matkalla kohti kasvua ja eheytymistä.

Jokaisella koulutus-päivällä oli omat tavoitteensa, jotka sisälsivät taiteen menetelmiin ja omaan itseen tutustumista. Taiteen menetelmistä koulutuksessa mukana olivat kuvataide, liike ja draama, kirjoittaminen sekä valokuva. Sisällöstä vastasivat omien alojensa asiantuntijat, taiteilijapedagogit, jotka ovat kiinnostuneita siitä, miten taiteen menetelmiä voidaan käyttää yksilön tarinan rakentamisessa ja hänen sisäisten voimavarojensa löytämisessä. Omalla esimerkillään taiteilijapedagogit perehdyttivät kurssilaiset kokemukselliseen oppimiseen, ilmaisutapojen laajentamiseen ja omien kokemusten jakamisen tärkeyteen.

Voimatarinakoulutuksen tavoitteet ja kehykset

”Kun tuntee itsensä, pystyy asettumaan myös toisen asemaan. -Voidakseen toimia peilinä (nuorelle) on omien peilien oltava puhtaina.”

Koulutuksen tavoitteena oli työstää, erilaisia ilmaisumuotoja käyttäen, nuorisotyöntekijöiden omaa elämäntarinaa siten, että heidän valmiutensa työskennellä nuorten kanssa lisääntyisivät. Tarkoituksena ei ollut oppia taiteilijaksi tai terapeutiksi, vaan tavoitteena oli oppia paremmin ymmärtämään itseä ja sitä kautta nuoria ja heidän tarinoitaan. Nuorisotyöntekijä toimii

työssään nuoren peilinä ja turvallisena aikuisena, ja siksi hänen on tärkeää ymmärtää omia tunteitaan ja reaktioitaan, joita nuoren kohtaaminen väistämättä herättää. Parhaimmillaan aikuinen voi tukea nuoren elämäntarinan rakentamista ja auttaa häntä murrosiän myllertävien tunteiden tunnistamisessa ja ilmaisemisessa. Aikuiselta saadun (positiivisen) palautteen, arvostuksen ja tuen avulla nuoren kuva itsestään rakentuu. On tärkeää, että nuorella on heijastava aikuinen, joka pystyy pysähtymään, kuuntelemaan ja olemaan läsnä nuoren tarinalle. Niin työntekijöiden kuin nuortenkin Voimatarinaryhmät ja arvostava ilmapiiri antoivat mahdollisuuden pysähtyä oman elämän äärelle, tulla nähdyksi ja kuulluksi omine erityispiirteineen, sellaisena kuin on.

Voidakseen turvallisesti käyttää taiteenkaltaisia menetelmiä Voimatarinan rakennusaineena työntekijän on tunnettava ja koettava menetelmä. Taide elävöittää, koskettaa, etäännyttää, yhdistää, hajottaa, voimauttaa ja antaa väliin sekä itsensä tutkimiseen että itsensä ilmaisemiseen. Työntekijöiden on kokemuksellisesti tiedettävä, millaisia tunteita työskentely voi herättää. Ainoastaan silloin hän voi tukea ja ohjata prosessia. On tärkeää kunnioittaa ja arvostaa jokaisen matkaa kohti sisimpää, eikä ryhmänvetäjä saa käyttää valta-asemaansa väärin. Ryhmänohjaajan tehtävä on mm. auttaa osallistujia sietämään itseensä tutustumisen tuskaa ja turhautumista sekä auttaa rakentamaan sirpaleista entistä vahvempi ja voimakkaampi elämän tarina. Taiteen avulla nuoria (ja työntekijöitä) voidaan auttaa hahmottamaan ja jäsentämään omaa elämäänsä sekä auttaa löytämään sisäisiä voimavarojaan. Taide tuo osan itsestä näkyville usein uudella ja yllättävällä tavalla.

Itseen ja tunteisiin tutustuminen vaatii turvallisuutta. Turvallisen ja luottamuksellisen ilmapiirin rakentamisesta vastaa ryhmänohjaaja. Ryhmätapaamisten suunnitteluun tarvitaan aikaa ja esimerkiksi sen miettimistä, miten paikan valinta ja ajankohta vaikuttavat ryhmään. Paikka ja harjoitukset virittivät kulloiseenkin teemaan ja omaan tarinaan, joka eteni sykäyksittäin prosessin eri vaiheissa. Koulutuspäivät olivat erillisiä saarekkeitä, joita tarinallisuuden sillat ja oma prosessi yhdistivät toisiinsa. Voimatarina-koulutuksen paikat olivat toimivia ja niissä oli rikkumaton työskentelyrauha.

Koulutuspäivät

”Taide antaa uusia mahdollisuuksia.”

Ensimmäiset tapaamiset loivat maaperän tulevalle toiminnalle. Tutustumisen kautta rakentui luottamuksen ja turvallisuuden perusta. Ryhmänvetäjän ja osallistujien kohtaamiset loivat mallia tuleville kohtaamisille.

Voimatarina-koulutuksen ensimmäinen koulutuspäivä oli johdanto koulutuksen sisältöön ja rakenteeseen, toiminnallisiin ja osallistaviin menetelmiin sekä toisiin ryhmänjäseniin. Taivotteena oli selkeyttää Voimatarinan kaksivaiheinen idea, tutustua toisiin ja aloittaa matka kohti omaa voimatarinaa. Päivän alussa osallistujat saivat oman Voimatarina-kirjansa; tyhjän kirjan, jonka sivuille heitä pyydettiin taltioimaan oma, koulutuksen aikana syntynyt tarina, juuri sellaisena ja siinä muodossa kuin tarina haluaa tulla. Kirja rohkaisi osallistujia käymään konkreettisesti käsiksi oman elämänsä jäsentämiseen ja tarinan kirjoittamiseen.

”Oman tarinan kanssa työskenteleminen on koostavaa.”

Tutustumisessa lähdettiin liikkeelle kohtaamisista. Kuka minä olen kävellessäni yksin? Kuka olen, kun kohtaan toisen? Miltä kohtaaminen tuntuu? Mitä minussa liikkuu ja mitä haluan kertoa siitä toisille? Teimme yhteisen tutustumismatkan Suomen kartalla lapsuudesta nykyhetkeen. Lapsuuden maisemat ja lapsen roolin ottaminen herättivät tunteita ja muistoja sekä antoivat erilaisen mahdollisuuden tutustua toisiin lapsuutensa maisemissa taivaltaviin kurssilaisiin. Tutustumisessa kohdattiin ensisijaisesti yksityishenkilö, ei ammattiaan harjoittava nuorisotyöntekijä, jolloin kohtaukset olivat yllätyksellisiä ja henkilökohtaisia. Yksilöllistä työstämistä jatkettiin ns. automaattikirjoittamisella, jonka aikana kirjoitettiin annetuista teemoista kynää paperista nostamatta. Se, miten syvälle henkilökohtaiselle tasolle työskennellään ensimmäisillä kerroilla, määrittää usein tulevaisuuden työskentelyn syvyyttä. Ryhmänohjaaja pystyy omalla esimerkillään, kannustuksellaan ja syventävillä kysymyksillään määrittämään yhteisesti jaettavan työskentelyn tasoa.

Tutustumisen lisäksi ensimmäisellä kerralla rakennettiin turvallisuutta yhteisistä säännöistä sopimalla. Ryhmän säännöissä sovittiin ainakin luottamuksellisuudesta, tekemisen vapaaehtoisuudesta sekä itsestä ja muista huolehtimisesta. Työskentelyrauhaa tuli kunnioittaa, ja jokaisella oli oikeus itse määrittää, kuinka paljon hän haluaa omasta työskentelystään jakaa muiden kanssa. Lisäksi ryhmällä saattoi olla esimerkiksi aikataulujen noudattamista ja poissaoloja koskevia sääntöjä.

Liikkeelle lähdettiin suhteellisen helpoilla ja keveillä harjoituksilla, joissa ei voinut epäonnistua. Osa koki tutut harjoitukset pitkästyttävänä, mutta helpoista harjoituksista voitiin vähitellen edetä kohti syvällisempiä harjoituksia – matka asioiden ytimeen on tehtävä pinnalta lähtien. ”Iltapäivällä iski turhautuminen ja ajatus plääh... tätäkö samaa tämä on... (kartta ja esine-harjoitus). Toisaalta sitä kautta koki ehkä samaa kuin ne nuoret jotka kokevat asian samoin kun itse ohjaa samoja harjoitteita.”

Toisella kerralla, Virpi Vesänen-Laukkasen ohjaamassa kuvatyöpajassa, tutkittiin kuvan ja voimatarinan sekä kuvan ja minäkuvan välistä yhteyttä. Tavoitteena oli, että osallistujat saavat kokemuksen oman elämänsä tarinoiden toteuttamisesta kuviksi sekä yksin että ryhmässä. Ensimmäisellä kerralla rakentunut turvallisuuden ja luottamuksen ilmapiiri mahdollistivat oman hiljaisen työskentelyn ja keskittymisen oman elämän ja oman kuvan äärelle.

Aloitimme työskentelyn savella. Aamutunnelmista, saven avulla kerrottuna, esille nousivat väsymys ja huono olo. Kun sisäiset tuntemukset saivat muodon ja sanat tulivat jaetuiksi ryhmäläisten kesken, ne voitiin siirtää syrjään ja oli mahdollista olla paremmin läsnä ryhmässä. Läsnäolo puolestaan mahdollisti siirtymisen oman kuvan tekemiseen ja sen miettimiseen, mitkä asiat ovat minulle tärkeitä ja mistä asioista haluaisin luopua. Jokainen keskittyi oman kuvansa tekemiseen niin, että siveltimen liukuvan äänen saattoi kuulla paperin pinnalla. Tunnelma oli harras ja tekevä. Osallistujat pysähtyivät itselle tärkeiden asioiden ja oman elämänsä äärelle. Tekivät. Katsoivat. Lisäsivät viivan – ja saattoivat oman kuvansa pikkuhiljaa valmiiksi.

Tehtävä vaikuttaa minusta ensi kuulemalta miltei mahdolltomalta suorittaa. Oman kuvan maalaaminen: "Mistä en luopuisi ja mistä taas olisin valmis luopumaan". Ääriiviivani piirtyvät lattiaan kiinnitettyyn paperiin. Nyt minulla on ainakin rajat, oma kehoni. Huomaan mieltäväni värejä. Minkä värinen olen? Mitkä värit ovat minulle tärkeitä? Mitä ne kertovat minusta? Minusta tulee vihreä. Kehoni täyttyy väritä, joka on ollut lempiväriini lapsuudestani saakka. Punainen väri kertoo minusta ulos tulevista asioista ja ajatuksista, joista luovun mielelläni. Väri leviää siveltimeltä paperiin orjantapuramaiseksi rihmastoksi, johon piirrän mustia ruusuja. Osa ruusuista on nupullaan, osan terälehdet putoilevat kuihtuneina paperilla. Punaista on myös verisuonirihmasto ruumiissani sekä ne monet sydämet, joista en haluaisi koskaan luopua. Käsistäni virtaa keltaisia energiasäteitä ympäristööni. Keltaiset ääniaallot virtaavat sisään korviini ja sieltä ulos. Siinä minä seison sinisen taivaan ympäröimänä valkoisella pilvellä ja samalla katselen itseäni paperin ulkopuolelta. Minä tein sen, tässä olen minä juuri nyt!

Osallistujat arvostivat hiljaisen työskentelyn lisäksi työskentelyn herättämien tunteiden ja ajatusten jakamista toisten kanssa. Yhteisessä keskustelussa nousivat esille mm. kuvan erityislaatu; kuvan äärelle voi palata uudelleen, kuva näyttää erilaiselta ollessaan yksin tai osana kokonaisuutta, kuva puhuttelee eri tavoin, kun sen nostaa katsottavaksi, ja omasta kuvasta kertominen muuttaa kuvaa. Yhdessä ihmeteltiin myös sitä, miten suoraan oma kuva kertoo itselle tärkeistä asioista – asioista, jotka itse näkee, mutta jotka jäävät toiselta piiloon. Jokainen kuva ja jokainen tarina suodattui oman tarinan kautta.

Omista kuvista kertominen ja tekemiseen liittyvistä tunnelmista jakaminen ensin parille ja sitten koko ryhmälle yhdisti ryhmäläisiä. Omien tärkeiden asioiden esittelemisen ja niistä kuvan rakentaminen yhteiselle paperille osoittivat kuitenkin, että tarvitaan myös omia rajoja ja alueita. Vähitellen omien yksityisten tarinoiden välille syntyi silti siltoja, ja ryhmän yhteinen tarina alkoi muotoutua.

”Uskallus tuoda itseään näkyväksi on voimauttavaa.”

Liike- ja draamatyöpajassa kehon, tunteiden ja voimatarinan liikuttajana toimi Riku Saastamoinen. Työpajan tavoitteena oli oman elämän tarinoiden prosessoiminen ja toteuttaminen liikkeen ja draaman keinoin. Erialaisten liike- ja aistiharjoitusten avulla lisättiin kehotietoisuutta, tutkittiin ryhmän vuorovaikutusta ja löydettiin liike itsestä – ja itse liikkeen kautta. Keho ja liike toimivat reittinä varhaisiin ruumiin muistissa oleviin muistoihin ja tunteiksi ja kertoivat viestejä siitä, miten keho ja mieli voivat.

Liikepajassa ryhmä löysi yhteisen rytmin. Edellisen pajan yhdessä tehdyn kuvan yksilölliset tarinat sulautuivat yhteiseksi liikkeeksi ja rytmiksi. Liikkeen avulla syntyneet ajatukset ja tunteukset jaettiin ryhmän yhteiseksi omaisuudeksi, ja toisiaan kuunnellen yksityisestä tuli yhteistä. Tekemistä siivittivät nauru, energia, luottamus, mukaan heittäytyminen, spontaanisuus, itsensä unohtaminen ja yhdessä uuden synnyttäminen.

“Voimatarina tuli liikkeeksi. Löysin sen kehostani.”

Kirjoitimme myös harjoituksen “Minun työni on kuin...” – tuloksena esimerkiksi määritelmät vuoristorata, laiva, hullunmylly, lasihelmi, hedelmä, päättymätön punainen villalankakerä, lastu laineilla, hiottu lasi, 8 kuppia kahvia, lasten meuhetki ilman pillejä, salapoliisikertomus tai eläintenkesyttäjän rooli. Näiden mielikuvien työstämisen avulla tarkastelimme nuorisotyöntekijän työtodellisuutta draamatyöskentelyn avulla; mikä on totta, mikä liioiteltua, mikä tuttua, mikä vierasta, miten voin muuttaa käyttäytymistäni ja miten se vaikuttaa. Mielikuvan työstäminen näyttämölle teki todellisuuden näkyväksi ja samanaikaisesti etäännytti siitä niin, että uusien näkökulmien ja oivallusten syntyminen mahdollistui.

Ammatilliset mielikuvat oli helppo jakaa toisten kanssa, ja harjoitukset synnyttivät paljon syvällistä keskustelua. Yhdessä mietittiin, että liikettä voi käyttää ainakin (1) virittäytymiseen ja lämmittelyyn, (2) itseensä tutustumiseen, (3) tunteiden lähelle pääsemiseen ja (4) esittämiseen. Erilaisen liikkeen avulla kehoa, ja kehon kautta mieltä, voidaan sekä aktivoida että rauhoittaa. Liike voi olla harjoiteltua ja kontrolloitua, mutta liikkuminen ilman koreografiaa on intiimiä, eikä sitä useinkaan näytetä muille. Oman ruumiinsa, itsensä äärelle pysähtyminen, vapaa liike ja kehon viestien kuunteleminen voivat kuitenkin avata erilaisen, yhtä aikaa kevyen ja syvän tietoisuuden tason.

”Se liikkuu sittenkin.”

Saavun aamulla liike- ja draamapajaan hieman sekavin tuntemuksin. Mitähän nyt on tulossa? - Heti ensimmäisen liikeharjoituksen jälkeen arkiset huolet ja murheet ovat kaukana toisessa ulottuvuudessa. Ryhmämme alkaa olla jo oikea ryhmä. Tuntemme jo paremmin toisiamme; tuemme ja tsemppaamme hämmennystäkin herättävissä harjoituksissa. Näin sen pitää olla!

Kolmannen työpajan jälkeen, kun ryhmä oli kevään aikana kasvanut ja vahvistunut, oli aika siirtyä kesälaitumille. Kesän aikana voimatarinoitsijoita pyydettiin laventamaan voimatarinaansa koskemaan omaa sukuaan. Lomansa aikana osallistujat tekivät sukupuut ja kirjoittivat isovanhempiensa tarinaa – todellista tai kuviteltua. Oman suvun tarinan tekeminen koettiin vaikuttavana, joskin myös vaativana.

Suvun tarinoiden työstäminen jatkui **Pepi Reinikaisen** ohjaamassa elämäankaari-kirjoittamisen työpajassa elokuussa. Tässä työskentelyssä kirjoittaminen on kulkuneuvo, väline mennä kohti itseä ja oman elämänsä tarinaa. Kirjoittaminen aloitettiin isovanhempien tarinasta, koska se oli samanaikaisesti tarpeeksi lähellä ja riittävän kaukana. Isovanhempien tarina lämmitti kohti omaa tarinaa ja sen kautta voitiin tarkastella seuraavanlaisia kysymyksiä: Mistä minä tulen, mihin minä kuulun, mitä sukuni malleja kannan mukana? Isovanhempien tarinan kirjoittaminen antoi omalle tarinalle juuret ja asetti itsen jatkumolle, osaksi oman suvun jäseneltyä tarinaa. Sen avulla selkeytyi myös sukupolvelta toiselle siirtyneitä tiedostamattomia toimintamalleja. Mallien ymmärtäminen auttoi kirjoittajia paremmin ymmärtämään itseään ja esimerkiksi vanhempiensa valintoja. Ymmärtäminen ei muuta tapahtuneita asioita, mutta se antaa mahdollisuuden muuttaa omaa suhtautumistaan menneisyyteen. Parhaimmillaan ymmärrys on vapauttavaa ja armahtavaa.

Omakohtaisen kirjoittamisen kautta jokainen sai kokemuksen siitä, mihin kirjoittamisen prosessi voi johtaa, millaisia löytöjä tuli eteen, mitä syy-yhteyksiä oli havaittavissa, kenestä sukunsa henkilöstä ei tiedäkään mitään, mistä kirjoittaa – ja mitä se itsessä herättää. Kirjoittaminen on yksi tapa jäsentää mennyttä maailmaa ja oivaltaa. Ja kuten kuvan, kirjoittamisen äärellekin voi palata uudelleen. Eri aikana samat sanat kertovat erilaista tarinaa.

Omien tarinoiden kanssa työskenteleminen loi jatkuvuutta, oli koostavaa ja jaksamista lisäävää. Lisäksi oli tärkeää, että kirjoittaja itse kantoi vastuun teksteistään; tarinoista luettiin ryhmälle ääneen vain osia ja sisältö oli muotoa tärkeämpää. Ryhmänvetäjä luki tarinat kuitenkin kokonaan. Kun ihminen antautuu prosessiin, jonkun on nähtävä ja kuultava ihminen ja hänen tarinansa kokonaisuutena ja annettava siitä palautetta.

Kirjoittamisesta siirryttiin **Miina Savolaisen** vetämään valokuvapajaan. Pajassa tutustuttiin ”Maailman ihanin tyttö” -työskentelymalliin, jota Miina on käyttänyt lastenkotilasten kanssa hoito- ja kasvatustyössä. Lisäksi työskenneltiin omien albumikuvien avulla. Työpajassa perehdyttiin myös voimautumisen edellytyksiin ja valokuvan terapeuttisuuteen. Voimautuminen on ihmisestä itsestään lähtevä sisäisen voimantunteen ja kasvamisen prosessi. Prosessia ei voi tehdä kenenkään puolesta, mutta luottamuksellinen ja arvostava ilmapiiri sekä kanssakulkeminen mahdollistavat prosessiin lähtemisen. ”Maailman ihanin tyttö” -työskentely antoi tekijöilleen mahdollisuuden kokea hyväksyvän katseen, tasavertaisuuden ja luottamuksen sekä aidon vuorovaikutuksen. Siksi se oli voimauttavaa.

Osallistujat kokivat valokuvatyöskentelyn hyvin merkittävänä. Omien valokuvien kerääminen albumeista ja niistä tarinan tekeminen oli jo sinällään mielenkiintoista ja prosessoivaa. Valokuvat liittyvät aina aikaan ja paikkaan, kuvattaviin ja kuvaajiin; oman elämän vaiheet ja tapahtumat ovat tallentuneet kuviksi ja niiden läpikäyminen herätti vahvoja tunteita. Mielenkiintoista oli myös tutkia sitä aikaa, joka ei ollut tallentunut kuviin – tai aikaa, jolloin itse oli ollut kuvaajana. Albumityöskentelyn ja itsestä otettujen kuvien tarkastelun tavoitteena oli tunteiden muistaminen, oman ja suvun elämäntarinan työstäminen sekä lempeämän suhtautumisen omaksuminen suhteessa itseän.

Kuten kuvan, draaman ja kirjoittamisen, myös valokuvien avulla voi jäsentää omaa elämänsuuntaa. Kuvat toimivat arjen tallentajina ja muistin apuvälineinä, mutta niitä voi työstää myös pidemmälle ja niiden kautta voi löytää yllättäviä yhteyksiä mm. lapsuuden ja aikuisuuden välillä. Valokuvien totuus on suhteellista ja merkittävämpää onkin henkilökohtaisen merkityksen, oman tarinan löytymisen kuvien avulla. Usein kuvat ovat tärkeitä ja merkityksellisiä, koska kuvaustilanteet ovat olleet merkittäviä. Ne kertovat, että ”minä olen sinulle tärkeä, koska sinä haluat ikuistaa minut”. Kuvaajan hyväksyvä ja näkevä katse on voimauttava ja merkittävä.

Yhteenveto

”Niin ne vuodet ovat vaan vierineet, löytyi jotain siitä pienestä työstä myös aikuisena.”

Voimatarina-koulutus täytti tavoitteensa. Koulutus voimautti osallistujia ja antoi heille uuden, erilaisen nuoria voimauttavan ryhmätyöskentelymallin sekä kokemuksen taiteen välineiden käyttämisestä tutustumismatalla itseän.

Voimatarina-koulutuksen voimauttava aines työntekijöiden kannalta näkyi mm. siinä, että osallistujat löysivät uudenlaisia tapoja ilmaista itseään ja tarkastella oman elämänsä rooleja. Prosessin kuluessa turvallisessa ja hyväksyvässä ilmapiirissä rohkeus oman elämän äärelle pysähtymisessä lisääntyi, ilmaisu rikastui ja yhteisen jakamisen merkitys korostui. Jotkut osallistujista Voimatarina johdatti takaisin taiteen äärelle, toisille tie oli uusi ja tuntematon. Aiemmasta kokemuksesta riippumatta Voimatarina antoi kaikille osallistujille mahdollisuuden kokeilla ja pysähtyä itsensä sekä tekemisen äärelle, kuulostelemaan ja havainnoimaan tunteita ja tuntemuksia, jotka ovat sanojen takana. Erilaiset ilmaisumuodot antoivat työntekijöille uudenlaisen näkökulman itseän ja erilainen kohtaaminen itsen kanssa mahdollistui. Itsensä tunteminen ja oman persoonansa käyttäminen ovat aidon kohtaamisen edellytyksiä nuorisotyössä.

Voimatarinakoulutukseen osallistuneet nuorisotyöntekijät olivat hyvin sitoutuneita. Tekemisen kautta he saivat energiaa jokapäiväiseen työhönsä. Uusien välineiden rohkea kokeilu ja omien mielen peilien puhdistaminen antoivat rohkeuden ja motivaation nuorten kohtaamiseen nuorten Voimatarina-ryhmissä. Kohtaamiseen, jossa aikuinen toimi mahdollistajana ja kannustajana. Tekemisen lisäksi tärkeää oli ryhmäprosessi ja yhteisten kokemusten jakaminen.

Tullessaan ryhmässä nähdyn ja kuullun oman elämäntarinansa kanssa, nuori sai kokemuksen kuulumisesta johonkin yhteiseen. Niin aikuiselle kuin nuorellekin on voimauttavaa ja lohdullista huomata, ettei hän ole kokemustensa kanssa yksin.

Koulutuksen onnistumisen edellytyksenä oli se, että työntekijöillä oli halu ja mahdollisuus pysähtyä oman elämänsä äärelle. Vaikka aikaa oli nytkin liian vähän, sitä oli tarpeeksi siihen, että voimatarinoitsijat saivat uusia oivalluksia itsestään ja työstään, kokemuksen erilaisten menetelmien ja ilmaisutapojen käyttämisestä sekä uudenlaisen näkökulman nuorten tarinoiden kohtaamiseen ja heidän voimansa löytämiseen. Pysähtyminen oman saati nuoren elämän äärelle ei ole mahdollista, jos sille ei ole tilaa eikä aikaa. Tilaa on raivattava, jotta uutta voi syntyä – ja tilan raivaamisessa tarvitaan työnantajan tukea. Voimatarina-koulutuksessa työnantajan tuki näkyi mm. sijaisten palkkaamisena ja työnohjauksen järjestämisinä.

Jo koulutuksen suunnitteluvaiheessa tehtiin valintoja: kuka kouluttaa, mitä taiteen muotoja valitaan ja miten koulutuskokonaisuudet rakennetaan. Koska kaikkea ei voinut saada, päätimme täyttää Voimatarina-tarjottimen erilaisilla taiteen ja ilmaisunvälineillä ja eri kouluttajilla. Tavoitteenamme oli tarjota jokaiselle voimatarinoitsijalle jotakin: jokin taidemuoto, joka tuntuisi erityisen läheiseltä, joku vetäjä, joka herättäisi ajatuksia. Olisimme voineet valita koulutukseen myös musiikin tai sadut, kouluttajiksi toiset henkilöt, mutta jos kouluttaja ja ilmaisutapa olisivat pysyneet samoina, koulutuksen monimuotoisuus olisi vähentynyt – ja itseensä sukeltaminen olisi mahdollisesti vaikeutunut.

Erilaiset kouluttajat ja eri ilmaisutavat olivat koulutuksen rikkaus ja heikkous. Erilaiset kouluttajat antoivat konkreettisen esimerkin siitä, että jokainen työskentelee omalla tavallaan, itselleen läheisen materiaalin kanssa. Erialaisten tapojen näkeminen otaksuttavasti kannusti oman tyylin löytämiseen ja kehittämiseen. Ei ole olemassa yhtä oikeaa tapaa toimia, vaan jokainen soveltaa ja luo uuden, juuri itselle oikean tavan työskennellä ilmaisutaitojen ja ryhmien kanssa. Jokainen koulutukseen osallistunut taiteilijapedagogi oli omanlaisensa, mutta yhteistä heille oli henkilökohtaisen työskentelyn kunnioittaminen ja arvostaminen, tilan antaminen ja kuuntelu, prosessin ohjaaminen, kokemuksellinen toimiminen ja omien kokemusten jakaminen.

Koulutuksen pajamaisesta rakenteesta pidettiin, vaikka toivomuksena olikin kaksipäiväiset sessiot, jolloin prosessointiin olisi jäänyt enemmän aikaa. Osallistujat arvostivat taiteilijapedagogien asiantuntemusta ja innostuneisuutta, mutta pitivät tärkeänä myös ryhmäprosessin ohjaamista. Voimatarinoitsijoiden rinnalla pajalta pajalle kulkeva vetäjä yhdisti pajat toisiinsa ja loi turvallisen rakenteen, joka mahdollisti omaelämäkerrallisen työskentelyn. Ilman punaista lankaa, samana pysyvää ihmistä, pajat olisivat jääneet irrallisiksi kokonaisuuksiksi ja prosessi olisi ollut mahdollisesti pinnallisempi. Toistuva rakenne, tuttu ja luotettava ihminen sekä samana pysyvä ryhmä rakensivat ajan kuluessa luottamusta ja turvallisuutta. Tämä mahdollisti oman elämän tarkastelemisen ja siitä jakamisen ilman tarvetta suojautua. Suojautumisen tarve väheni sitä mukaa kuin ihminen koki tulleensa nähdyksi, ymmärretyksi ja hyväksytyksi.

Voimatarina-näkökulman, erilaisten menetelmien ja prosessiin heittäytymisen kautta löytyi uudenlainen ja monipuolisempi kohtaamisen taso työntekijän ja nuoren välillä: taso, jolla aikuinen toimii nuoren tarinan aktivoijana ja mahdollistajana, mutta jonka sisällöstä vastaavat nuoret. Parhaimmillaan Voimatarina on työntekijän ja nuoren kasvamista yhdessä, toinen toiseltaan oppien, niin että molemmat voimautuvat, eikä kumpikaan tee sitä toisen puolesta. Aikuisen vastuulla on luoda tila, aika ja paikka, jossa työskentely ja kohtaaminen voivat tapahtua.

Nuorisotyöntekijällä niin kuin Voimatarina-ohjaajallakin on monta erilaista roolia suhteessa nuoriin. Hän on samanaikaisesti ainakin kasvattaja, ohjaaja, rohkaisija, tasoittaja, jäsentäjä, prosessin ohjaaja, tarinan synnyttäjä ja turvallinen aikuinen, jonka kanssa voi peilata omaa elämäänsä. Voimatarina-koulutus antoi työntekijöille varmasti lisää selkeyttä itseensä ja ammattirooliinsa – heijastavat peilit puhdistuivat ja siten toimiminen entistä paremmin nuoren peilinä mahdollistui. Voidakseen auttaa nuorta työntekijän on oltava tarpeeksi lähellä ymmärtääkseen ja tukeakseen ja tarpeeksi kaukana voidakseen auttaa uusien oivallusten ja näkökulmien saamisessa – ettei menetä itseään kokonaan nuoren prosessille.

Nuorisotyössä tarvitaan taidetta, tarinaa ja voimavara-suuntautunutta ajattelua. Taide saa mielen liikkeelle ja voimauttaa jo sellaisenaan, mutta samalla se toimii ilmaissun välineenä ja kulkuneuvona matkalla kohti omaa sisintä. Taide antaa äänen ja muodon omalle ilmaisulle – sen avulla voi tulla nähdyksi ja kuulluksi. Se on tarpeeksi lähellä, jotta sitä voi tarkastella, ja riittävän kaukana, jotta niin uskaltaa tehdä. Katsominen, kertominen ja jakaminen synnyttävät sanat, tarinan.

Tarinan avulla ihminen jäsentää omaa elämäänsä ja kasvaa omasta elämästään käsin. Voima ja luovuus tulevat esille ilmaisun ja tarinan kautta. Voima on sitä, että tietää, kuka on, mihin kuuluu ja mistä tulee.

Taiteen avulla voidaan löytää uudenlainen tapa työskennellä ja kohdata nuoria. Kohtaaminen tapahtuu tasa-arvoisella, suvaitsevaisella vyöhykkeellä, jossa tekeminen yhdessä on sallittua, jopa toivottavaa. Yhteisen tekemisen ja kokemisen kautta itsetuntemus lisääntyy ja maailma hahmottuu uudesta näkökulmasta. Taiteen avulla voi sukeltaa sekä sanojen että ajatusten taakse, tilaan, jossa voi vapaasti tuottaa juuri sen, mikä on tulossa.

Voimatarina-koulutus antoi paljon, mutta paljon olisi vielä parannettavaakin. Voimatarinoitsijat jäivät kaipaamaan ennen kaikkea aikaa – enemmän aikaa prosessoida omaa tarinaa ja tunteita, aikaa jakaa omia kokemuksiaan toisten kanssa, aikaa suunnitella nuorten ryhmiä, aikaa keskustella käytetyistä menetelmistä, aikaa kehitellä työmuotoa eteenpäin ja aikaa tutustua taiteen muotoihin syvällisemmin. Aikaa oli rajallisesti, mutta tulevaisuudessa, prosessien jatkuessa, aikaa saadaan toivottavasti lisää. Aikaa antaa nuorille tilaa, jossa he voivat työskennellä itsensä kanssa, itselleen luonnollisessa ympäristössä arvostettuina ja nähtyinä.

Bardy, Marjatta & Päivi Känkänen 2005.

Omat ja muiden tarinat. Ihmisyyttä vaalimassa.
Helsinki: Stakes.

Bardy, Marjatta & Johanna Barkman 2001.

Tunteet ja ilmaisutaidot sosiaalipoliittisena
kysymyksenä.

Yhteiskuntapolitiikka vol. 66, 3, s.199-210.

Savolainen, Miina 2005.

Maailman ihanin tyttö – voimauttava valokuva.

Taiteen maisterin lopputyö. Helsinki:

Taideteollinen korkeakoulu, taidekasvatuksen osasto.

Vainola, Timo. 2004.

Näkyvää ja näkymätöntä – toiminnallinen hoito- ja
kasvatustyö lasten sijaishuollossa.

Helsingin kaupunki: Sosiaalivirasto.

Taiteen voimalla osalliseksi oma

Inkeri Sava

Voimatarina-hankkeen yhtenä innoittajana oli omaelämäkerronnallinen työskentely taiteenkaltaisin keinoin, jota olimme kehittäneet Suomen Akatemian rahoittamassa Taideteollisen korkeakoulun ja Stakesin SYREENIN Taimi¹-yhteistyöhankkeessa (ks. Sava&Vesänen-Laukkanen 2004; myös Bardy&Känkänen 2005 ja Sava&Bardy 2002). Tätä työtä oli jo edeltänyt monikulttuuriseen koulumaailmaan sijoittunut monivuotinen toiminta oman minuuden, erilaisuuden ja toisen kohtaamisen kysymyksissä taidelähtöisin menetelmin (ks. mm. Sava 1998a, 2000, 2001). Näiden kehittämishankkeiden perustana on ajattelu oppimisesta reflektiivisenä ja vaiheittain etenevänä prosessina, jonka lähtökohtana ovat oppivan ihmisen omat kokemukset. Tätä kokemuskähtöisen oppimisen ajattelua olen kehittänyt jo runsaat kaksikymmentä vuotta erilaisiin toiminta- ja oppimistilanteisiin, kuten opettajien työhönohjaus (Sava 1987), perusopetuksen toiminta- ja työmuotojen kehittämistyö (Sava 1991) ja taiteellinen oppiminen (ks. mm. Sava 1993; ks. myös Räsänen 2000).

**Voimatarinalla on siis
rikas ja vankka
lähihistoriallinen perusta!**

¹SYREENI oli Suomen Akatemian syrjäytymistä koskevan tutkimusohjelman nimi, ja Taimi tulee sanoista taide ja minus

Miksi nuorisotyössä?

Tämän raportin eri puheenvuoroissa tulee monin tavoin perustelluksi taidelähtöisen elämäkerronnan voima mukana olleiden ohjaajien ja nuorten kokemuksina. Sinikka Haapanen osoittaa kirjoituksessaan sille motiiveja heikissä ja moninaiseksi pirstoutuneessa ajassamme. Eri tavoin toteutettu omaelämäkerronta on viime vuosina tullut suosituksi sekä lasten ja nuorten kuin myös aikuisten parissa (ks. esim. Eskola&Peltonen 1997, Eskola 1998, Ihanus 2002, Saresma 2002). Miksi?

Kokemus elämisestä jatkuvassa muutoksessa, monin tavoin epävarman ja hajanaisen maailman keskellä koskettaa meitä kaikkia. Meille ei ole enää tarjolla samalla tavalla tradition ylläpitämiä turvallisia olemisen malleja kuin aikaisemmin. Tämä voi olla tietenkin myös vapauttava kokemus, kun voi olla perinteistä vapaampi tulemaan ”miksi tahansa”. Mutta globalisoitumisen mukanaan tuomat työelämän muutokset ja joukkoviestinnän uutisoima moninainen epävarmuus myös hämmentävät, suorastaan pelottavat. Kaupalliset arvot ja mainonta pitävät osaltaan huolen siitä, että minuuden ja oman identiteetin rakentuminen tapahtuu kiihtyvällä vauhdilla meidän itsemme ulkopuolelta: erilaisina malleina ja muotivirtauksina sen suhteen, millainen pitää olla, mitä omistaa ja miten tulee elää. Erich Fromm (1977) osoitti jo kolmisenkymmentä vuotta sitten, miten itseyttämme määrittelee enenevässä määrin omistaminen (että minulla on), ei niinkään oleminen (että minä olen).

Erityisessä ”vaaravyöhykkeessä” ovat lapsemme ja nuoremme, jotka ovat vasta etsimässä ja muovaamassa itseyttään ja omaa elämäänsä. He elävät keskellä vaihtuviin identiteettileikkelyihin houkuttelevia kaupallisia ja joukkoviestinnällisiä mahdollisuuksia. Minuus ei ole samana pysyvä, vaan erilaisten kokemusten ja vaikutusten mukana muuntuva. Silti oman itseyyden ehyt kokeminen ja itsestä huolehtiminen ovat vähintäänkin yhtä keskeisiä asioita nykypäivänä kuin aiemmin. Vastaukset kysymyksiin, ”kuka olen” ja ”millaiseksi voin tulla” ovat samana pysymisen ja muuttumisen keskinäisen suhteen jatkuvaa jäsentämistä. Tämä jäsentäminen tapahtuu erilaisten kokemusten ja itseilmausten välityksellä, ja niihin nuorella olisi oltava mahdollisuus turvallisissa olosuhteissa.

Turvallisten kasvuolosuhteiden ja toimivien tukimuotojen etsiminen on erityisen merkityksellistä sellaisten lasten ja nuorten kanssa, joiden minuus ja täysipainoinen elämä ovat tavalla taikka toisella heidän siihenastisen elämänsä aikana jo ehtineet vaarantua. Mainitsemisani kasvatustieteen kehittämishankkeissa saadut kokemukset ovat osoittaneet, että vaikka vaikeita elämäkokemuksia ei voida toiseksi muuttaa, niihin voidaan luoda viisailta tavoilla uudenlaisia ja sillä tavalla parantavia – eheyttäviä – merkityskokemuksia. Taidelähtöinen työskentely oman elämän kanssa on yksi mahdollinen tie tässä merkitysten muutosprosessissa.

Taide ja tarinat välincitä itseksi tulemisen tiellä

Narratiivinen eli tarinallinen identiteetti on ihmisen itsensä rakentama kertomus siitä, kuka hän on. Käsitys itsestä rakentuu ja muuntuu sosiaalisissa vuorovaikutussuhteissa. Silti persoonallisuutemme on lopulta aina noissa sosiaalisissa tilanteissa muotoutunut oma tulkintamme. Se saa ilmauksensa kaikessa siinä, mitä ja miten kerromme itsellemme ja muille elämästämme. Tietenkin myös kertomatta jättäminen on itseilmauksen muoto. Itseymmärrys rakentuu ja välittyy omasta elämästä tarinoimisen avulla. ”Paitsi kertomalla itse, omaa elämää voi jäsentää myös toisten kertomilla tarinoilla. Tässä kerronnassa eri taiteenalueilla voi olla tärkeä paikkansa.” (Sava&Katainen 2004: 25)

Erilaisissa itseilmauksissa kerrottu oma elämä on aina osittain faktaa, osittain fiktiota: sitä mitä tapahtui ”oikeasti” ja sitä mitä muistan tai haluan muistaa, mitä haluan itsestäni nähdä. Meillä ei ole olemassa yhtä ainoaa totuutta omasta elämästämme. Siten fiktiolla – millaisen kuvan haluan antaa itsestäni tai itselleni – on ihmiselle itselleen totuusarvoa, koska sen varassa hän saattaa elää todellista elämäänsä. Identiteetikerronnan totuudellisuutta ei voi arvioida vain ulkoisten tosiasioiden perusteella. Omaelämäkerta onkin ymmärrettävissä performatiivin kaltaiseksi ja sellaisena todeksi (Rahkonen 1995). Tietenkin myös ”oikea”, historiallinen totuus on tärkeätä minuuden rakentumiselle. Kun saa lisätietoja oman elämänsä tapahtumisista, vaikkapa sukutarinoista tai perhealbumin tai kriittisen yhteiskunta-analyysin välityksellä, subjektiivinen kokemus omasta elämästä saa uudenlaista perspektiiviä ja suhteutusta.

Riippuu paljolti kulttuurin ja kasvatusjärjestelmän ihmis- ja hoivakäsityksestä, pidetäänkö arvokkaana pyrkimystä oman elämän ymmärrykseen tarinallisuuden avulla. On kulttuureja, jotka ovat perinteessään vaalineet (elämän)tarinapiirejä: kertomista ja yhteisen elämisen rakentamista tarinoilla, tarinoiksi. Nykyisessä länsimaisessa hektisessä elämässä tarinoimisen edellyttämä viipylevä tapa pohtia kokemaansa ja elämänsä eri vaiheita ei ole ollut arvostettua. ”Tehokkuudella ja menestymisvaateilla on omat ehtonsa. Kun tietopohjaisen tehokkuuden riittämättömyys oivalletaan, aletaan korostaa kokemuksellista tietoa ja arvostaa kykyä välittää kokemuksia, kertoa niistä kaikkine sävyineen.” (Sava&Katainen 2004: 27.) Voimatarinan kehittäjät ja tukijat sekä siinä toiminnallisesti mukana olleet oivalsivat tämän varmaankin tietoisesti, moni myös oman kokemuksensa pohjalta osittain intuitiivisesti: kaipauksena hiljentymiseen ja muutokseen kiihtyvässä elämänmenossa.

Meillä on erilaisia tapoja jäsentää ja ilmaista omaa todellisuuttamme: toimimalla fyysisesti, aistien välityksellä, mielikuvien ja kielen avulla. Oman elämän tarina ei ole vain väline itseilmaisuun, se on myös itsen tai identiteetin sisältöä. Jokainen meistä sekä rakentaa että elää tarinaansa. Tarina on me, meidän itseytemme. Me esitämme elämäntarinaamme jokapäiväisessä elämässämme.

Tarinan avulla ulkoistamme – teemme näkyväksi – kokemuk-
siamme, muistojamme, tunteitamme. Tämä voi tapahtua eri
tavoin. Ajatus elämäntarinasta sisältää helposti oletuksen,
että kysymys on sanallisesta esittämisestä tai kirjoittami-
sesta. Voimme kuitenkin tehdä elämäämme näkyväksi myös
vaikkapa maalauksen tai valokuvan keinoin visuaalisesti,
draaman, liikkeen, tanssin tai musiikin välityksellä. Tai-
teen keinoin näkyväksi tehty elämäntarina heijastuu sitten
takaisin itselle ja jakamistapahtumassa muille sekä muiden
kokemusten kautta jälleen itselle katsottavaksi, tulkittavak-
si ja ymmärrettäväksi. ”Kaikissa näissä kertomisen tavoissa
perusajatus on sama: ilmaisen jotain itsestäni. Teen jäl-
jen itsestäni maailmaan, koen itseni katsomalla tekemääni
jälkeä ja vertaan sitä itseeni. Hahmotan, millainen olen.”
(Sava&Katainen 2004: 29).

Taiteen parantava tai elämää uudeksi luova merkitys syn-
tyy siitä, että taide pitää mielen liikkeessä. Taideteos voi
siis tuoda eteemme sellaista, mikä muuten olisi paennut
kokemuspiiristämme. Omalle elämälle voi taiteen keinoin
rakentaa jopa uuden käsikirjoituksen. Aiempi vaikea tai
vaikeudessaan unohtunut elämäkokemus voi paradoksa-
lisesti saada uuden ja tärkeän merkityksen ja näkökulman.
Taiteellinen työskentely voi näin johtaa lisääntyvään elämän
kunnioitukseen ja lisääntyneeseen vaikeidenkin elämäk-
kemusten arvon näkemiseen mahdollisena tienä viisauteen
ja ainutlaatuisen (taide)kertomukseen.

Voimatarinassa nuorten ohella työskentelivät myös ohjaajat
oman elämäntarinansa äärellä taidelähtöisin menetelmin. Tä-
mä perustui aiemmissa hankkeissa saatuihin kokemuksiin siitä,
että ymmärtääkseen taiteen käyttöä nuorten kanssa työsken-
telystä ohjaajalla on oltava henkilökohtainen kokemus tä-
mänkaltaisesta työskentelystä oman elämäntarinansa äärellä.
Kyse oli siis ammattitaidon syventämisestä. Mutta sen lisäksi
kysymyksessä oli itsetarkoituksellinen työskentely. Myös me
aikuiset tarvitsemme omaan elämäämme ja jaksamiseemme
tukea monin tavoin. Taiteellinen tarinatyöskentely voi olla
vastaus myös meidän tarpeisiimme, olimmepa opettajia, nuori-
so-ohjaajia, vanhempia tai hallinnossa toimivia ammattilaisia
(ks. Sava 2004).

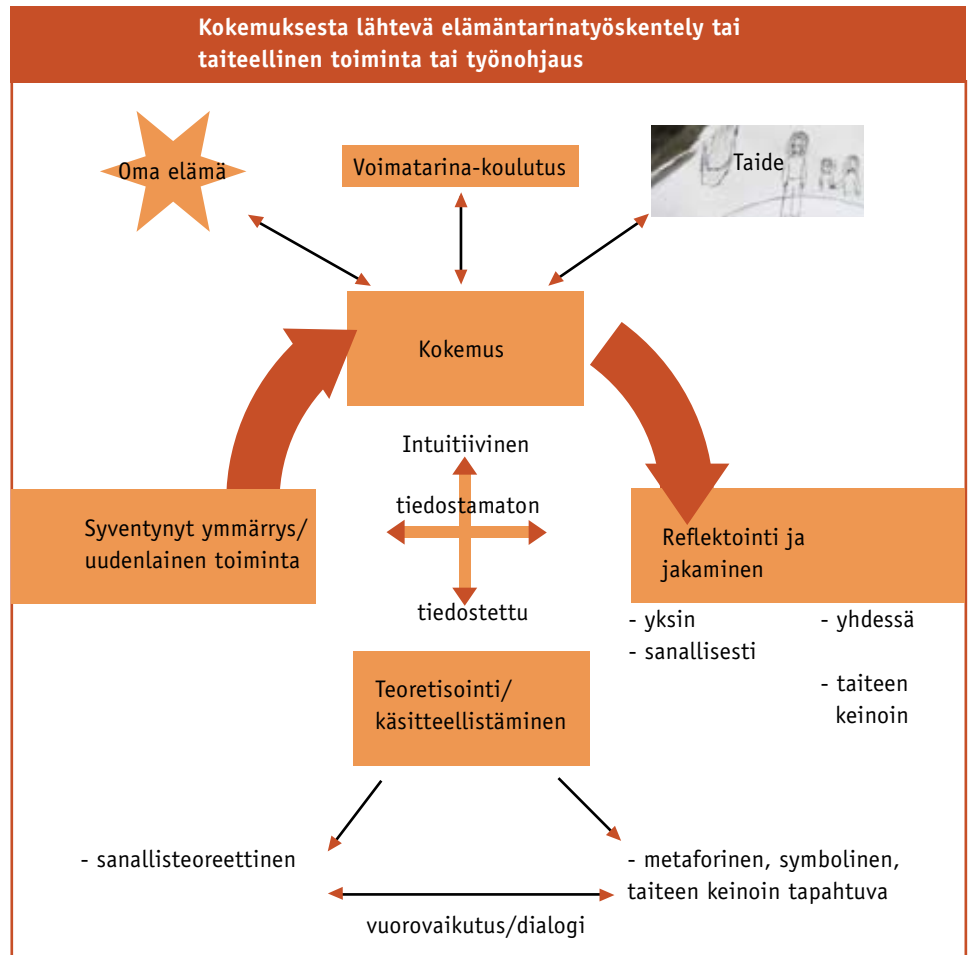
Osittain aikuisten, lasten ja nuorten tarinoinnin muodot poik-
keavat toisistaan. Aikuisilla on enemmän elettyä elämää ja
perspektiiviä sen käsittelyyn. Tämä tarkoittaa mm. sitä, että
valmiudet itsereflektointiin ovat aikuisella yleensä kehitty-
neemmät kuin lapsilla ja nuorilla. Tämä ei tietenkään ole it-
sestäänselvyyttä. Erityisesti nuori on kehitysvaiheessa, jossa
kiinnostus itsen ja tulevaan elämään sekä sen pohdintoihin
on monin tavoin pinnalla. Nuorta ymmärtävän ammattitaitoi-
sen aikuisen tuki ja valmennus itsen ja oman elämän tietoi-
seen pohdintaan on erityisen merkittävää. Nuorella on näin
mahdollisuus oppia ymmärtämään itseään omanlaisenaan ih-
misenä henkilöhistoriansa kehityskaareissa sekä kiinnittämään
huomiota häntä ympäröivään yhteiskunnalliseen tilanteeseen,
joka niin monin tavoin määrittää hänen elämänsä.

Kokemuksesta osallisuuteen

Jokaista Voimatarinan taideyöpajaa ohjasi eri ihminen. Kukin heistä toi oman taiteenalansa lisäksi niihin oman persoonallisen toimintatapansa ja näkemyksensä taiteellisesta ja tarinallisesta työskentelystä. Tarja Janhusen työpajojen yleisesittelystä ja osallistuneiden ohjaajien puheenvuoroista tulee kuitenkin ilmi, että yhteisenä perustana työskentelylle on ollut osallistujien – sekä ohjaajien eteenä nuorten – omasta kokemuksesta alkanut työskentely. Myös Voimatarinan ohjaajien työnohjaus rakentui kokemuskäyttöisen oppimis- ja toiminta-ajattelun varaan. Esittelen sen seuraavaksi kokemuksesta lähtevänä prosessina, joka etenee vaiheittain ja päättyy parhaimmillaan lisääntyneeseen ymmärrykseen ja aiempaa kehittyneempään toimintaan, joka voi aloittaa sitten uuden oppimis- ja toimintasyklin.

Kokemuksellisena lähtökohtana Voimatarina-työskentelyssä on ollut oma elämä tai jokin elämän episodi, päälimmäinen tunne, ajatus, minä itse. Niin ikään koko Voimatarina-koulutus tai jokin sen työpajoista saattoi esimerkiksi arviointiprosessissa olla kokemuksellisena lähtökohtana. Alkuna saattoi olla myös taideteos, elokuva, taidenäyttely tai työpajoissa kuvaksi, draaman tai kirjoittamisen keinoin näkyväksi tuotu tarina omasta elämästä – tai työnohjaukseen tuotu pulmallinen kokemus, kysymys, keskeneräiseksi jäänyt ajatus. Mikä tahansa.

Kokemuslähtöinen työskentely alkaa siis aina kokevassa ihmisessä heräävistä tunteista, ajatuksista, sanalla sanoen hänen maailmastaan (yllä olevassa kuvassa kokemus). Tilan ja ajan antaminen kokemukselle, sen kunnioittaminen, olipa kokemus mikä tahansa, on siis olennaisen tärkeää, mutta kehityksen ja oppimisen kannalta ei riittävää. Kokemuksen välittämä tieto on intuitiivista ja paljolti tiedostamatonta. Se tarvitsee oppimisen ja kehittymisen aikaansaamiseksi lisääntyvään tiedostamiseen ja ymmärtämiseen suuntaavaa toimintaa.

Seuraavana vaiheena on kokemuksen pohtiminen yksin ja yhdessä toisten kanssa, mikä perustuu ajatukseen oppimisesta sosiaalisena vuorovaikutuksena. Oma kokemus tuodaan toisten kanssa jaettavaksi joko keskustelun välityksellä tai taiteen keinoin. Puhumiseen kommunikoinnin muotona olemme tottuneet. Usein juuri totuttuna muotona puhe myös peittää oleellista, ”jää yhdenlaiseksi höpöttämiseksi”. Kuvana, runona, draaman keinoin, tanssin tai kehon liikkeen välityksellä näkyväksi tuotu, reflektoitu ja toisten kanssa jaettu kokemus voi tuoda uudenlaisen näkökulman ja oivalluksen omaan kokemuk-

seen, mikä jo sellaisenaan voi muuttaa sille aiemmin annettua merkitystä; jo tässä vaiheessa voi tapahtua merkitysperspektiivin (ks. esim. Mezirow 1995) muutos (yllä olevassa kuvassa reflektointi ja jakaminen).

Kokemusten jakaminen oman ryhmän jäsenten kanssa merkitsee mm. sen oivaltamista, miten eri tavoin muut voivat nähdä ja kokea saman asian, kuvaksi, runoksi, keholliseksi ilmaukseksi kerrotun elämän episodin tms. Ohjaajien puheenvuoroissa tulee esille ajatus siitä, miten nuoret toimivat toisilleen peileinä. Kokemusten jakamisen tuoma laajennus omaan näkemiseen on tärkeä, mutta pitemmän päälle se voi alkaa toimia sisäänlämpiävänä ja jopa tyrehtyttää kehitystä ja uuden oppimista. Erityisesti sisällöllisessä tai taidollisessa oppimisessa tarvitaan myös asiantuntevaa opastusta, opettajan tai muun ammattilaisen antamaa tietoa sisällöistä ja esim. taiteen työvälineistä ja harjaantumista niiden käyttöön (ks. esim. Timo Kotron pohdintaa omassa puheenvuorossaan).

Tämä vaihe (kuvassa teoretisointi/käsitteellistäminen) oman elämäntarinan kanssa työskentelyssä on esimerkiksi henkilökohtaisen ja ryhmässä tapahtuneen jakamisen antaman tiedon laajentamista erilaisiin oman sukutarinan ja henkilöhistorian tuomiin tietoihin. Se voi olla myös oman elämän sijoittamista laajempaan analyysiin tämän hetken yhteiskunnallisesta tilasta ja sen nuoreen kohdistamista identiteetti- ja elämäntapa-vaatimuksista. Käsitteellistäväkin työskentely on mahdollista taiteenkaltaisten symbolisten ja metaforisten keinojen ”toisenlaisen” tiedon uutta näkökulmaa luovana paikkana sanallisteoreettisen käsitteellistämisen rinnalla (ks. Sava 1998b).

Käsitteellistävän ja lisääntyvää tietoisuutta merkitsevän työskentelyn avulla nuori pystyy näkemään, miten hänen oma elämänsä ja kokemisensa ei ole vain hänestä lähtöisin tai hänen syytään, vaan vuorovaikutuksessa hänen sosiaalisen lähiyhteisönsä kanssa ja koko kulttuurin muovaamia.

Näiden eri vaiheitten kautta päästään parhaimmillaan syventyneeseen itseymmärrykseen sekä aiempaa kehittyneempään ja tietoisempaan olemiseen ja toimintaan. Oman elämän prosessina tämä merkitsee myös sellaista työskentelytapaa, joka tekee nuoren ihmisen oman elämänsä subjektiksi, joka pystyy aktiivisella toiminnallaan monin tavoin vaikuttamaan elämäänsä. Hän ei ole ulkoisten identiteettivaatimusten kohde ja niiden vieraannuttama, vaan päinvastoin osallinen omassa elämässään. Kriittisen pedagogiikan (ks. esim. Suoranta 2005, 162) ilmaisuin voisi myös sanoa, että Voimatarinan kaltainen työskentely on parhaimmillaan osallistavaa ja siinä vapauttavaa kasvatusta.

Bardy, Marjatta & Päivi Känkänen 2005.
Omat ja muiden tarinat. Ihmisyyttä vaalimassa.
Helsinki: Stakes.

Eskola, Katarina 1998.
"Taiteen merkityksellistämä elämä".
Teoksessa Bardy, Marjatta (toim.).
Taide tiedon lähteenä. Helsinki: Stakes/Atena.

Eskola, Katarina & Eeva Peltonen (toim.) 1997.
Aina uusi muisto. Jyväskylän yliopisto:
Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 54.

Fromm, Erich 1988.
Olla vai omistaa? Helsinki: Kirjayhtymä.

Ihanus, Juhani 2002.
Koskettavat tarinat:
Johdantoa kirjallisuusterapiaan.
Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

Mezirow, Jack 1995.
"Kriittinen reflektio uudistavan oppimisen
käynnistäjänä". Teoksessa Mezirow, Jack (toim.).
Uudistava oppiminen: Kriittinen reflektio aikuis-
koulutuksessa. Helsingin yliopiston Lahden tutki-
mus- ja koulutuskeskus. Oppimateriaaleja 23.

Rahkonen, Keijo 1995.
"Kerro vain totuus: Tarua ja totta".
Teoksessa Haavio-Mannila, Elina (toim.).
Kerro vain totuus: Elämäkertatutkimuksen
omaelämäkerrallisuus. Helsinki: Gaudeamus.

Räsänen, Marjo 2000.
Sillanrakentajat: Kokemuksellinen taiteen ymmär-
täminen. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja
A28. Taidekasvatuksen osaston tutkimuksia.

Saresma, Tuija 2002.
Häivähähdys kauneutta:
Taide suomalaisten arjessa.
Helsinki: Kansanvalistusseura.

Sava, Inkeri 1987.
Työnohjaus ja opettajan tietoisuus.
Helsinki: Gaudeamus.

Sava, Inkeri 1991.
"Oppimiskäsitys, muutos ja peruskoulun
toiminnan kehittäminen".
Teoksessa Sava, Inkeri & Heljä Linnansaari (toim.).
Peruskoulun toiminta- ja työmuotoja kehittämässä.
Helsingin yliopisto: Vantaan täydennyskoulutus-
laitoksen julkaisuja 2.

Sava, Inkeri 1993.
"Taiteellinen oppimisprosessi".
Teoksessa Porna, Ismo & Pirjo Väyrynen (toim.).
Taiteen perusopetuksen käsikirja.
Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Sava, Inkeri (toim.) 1998a.
TAIKOMO: Taidekasvatus monikulttuurisessa
koulussa. Helsingin kaupungin opetusviraston
julkaisusarja A13.

Sava, Inkeri 1998b.
"Taiteen ja tieteen kietoutuminen tutkimuk-
sessa". Teoksessa Bardy, Marjatta (toim.).
Taide tiedon lähteenä. Helsinki: Stakes/Atena.

Sava, Inkeri (toim.) 2000.
Tutkija monikulttuurisen koulun arjessa:
Havaintoja, kokemuksia, pohdintaa. Helsingin
kaupungin opetusviraston julkaisusarja A18.

Sava, Inkeri (toim.) 2001.
TAIKOMO-projektin päätyessä:
Monikulttuurisuudesta matkalla minuuteen.
Helsingin kaupungin opetusviraston julkai-
susarja A6.

Sava, Inkeri & Marjatta Bardy (toim.) 2002.
Taiteellinen toiminta, elämäntavat ja
syrjäytyminen: SYREENin Taimi -projekti
2001–2003. Työpaperit. Taideteollisen kor-
keakoulun julkaisusarja F21.

Sava, Inkeri 2004.
"Kasvattajan oikeus - ja vastuu omaan
elämään". Teoksessa Sava & Vesänen-Laukka-
nen (toim.). Taiteeksi tarinoitu oma elämä.
Jyväskylä: PS-kustannus.

Sava, Inkeri & Arja Katainen 2004.
"Taide ja tarinallisuus itsen ja toisen kohtaa-
misen tilana". Teoksessa Sava & Vesänen-
Laukkanen (toim.). Taiteeksi tarinoitu oma
elämä. Jyväskylä: PS -kustannus.

Suoranta, Juha 2005.
Radikaali kasvatus.
Tampere: Vastapaino.

Kuva työpajassa

Virpi Vesänen-Laukkanen

Toimin ohjaajana Voimatarinan kuvatyöpajassa. Työskentely perustui SYREENI:n Taimi-hankkeessa toteutettujen omaelämäkerrallisten taidetyöpajojen menetelmiin. (ks. Sava&Vesänen-Laukkanen 2004). Tavoitteena oli kokemus oman elämän tarinoiden toteuttamisesta kuviksi yksilöllisesti ja ryhmässä. Teemana olivat merkittävät asiat ja niiden esille tuominen kuvan muodossa. Oman elämäntarinan hahmottaminen, rakentaminen ja jakaminen toisten kanssa edellyttävät turvallista ilmapiiriä. Se oli luotu Voimatarinan orientaatiojaksolla, jolla osallistujat tutustuivat toisiinsa ja määrittelivät ryhmän yhteiset säännöt.

Kolme tehtävää

Päivään sisältyi kolme tehtävää: "Mitä minulle kuuluu" -tehtävä, omakuva sekä ryhmän yhteinen voimakuva. Ensimmäiseksi etsimme vastausta kysymykseen "Mitä minulle kuuluu?" Työpajaan tul-tuaan jokainen sai käsiinsä palan savea ja ohjeeksi etsiä itselleen mukavan paikan, tunnustella silmät kiinni materiaalia ja sen tul-tua tutuksi muovata siihen sen hetkisen olotilan ja tunnelman. Savitöiden tarinat ja osallistujien kuulumiset jaettiin aamukahvin äärellä.

Tämän jälkeen siirryimme työskentelytilaan, jossa toteutettiin paperille piirrettyjen oman kehon ääri viivojen sisälle ja ulkopuo-lle omakuva. Tekniikka oli vapaa, materi-aalina peitevärit ja liidut sekä valokopiot osallistujien mukanaan tuomista kuvista. Ohjeena oli tuoda esille sitä, "mitä minulla on, mikä on minulle tärkeää, mitä tarvitsen ja mistä voisin luopua". Omakuva toteutetiin hiljaisuudessa, juttelematta toisten kanssa. Työn valmistuttua siitä keskusteltiin parin kanssa. Pariksi valittiin henkilö, jonka kanssa oli oltu vähiten tekemisissä. Keskus-telun päätteeksi hänelle annettiin lahjaksi jotain, mitä hän tarvitsee. Lahja toteu-tettiin kirjoittamalla se paperille. Lopuksi muodostimme ryhmän kuvan kiinnittämällä omakuvat seinälle ja jaoimme työskentely-kokemukset koko ryhmän kesken.

Työpajapäivän viimeinen tehtävä alkoi mer-kittävien asioiden jakamisella. Kukin esit-teli yhden mukanaan tuomansa merkittävän kuvan tai esineen. Esineitten kautta nousi-vat esiin tärkeät asiat, joita tässä ryhmässä olivat lapsuus, kirjallisuus, taide, eläimet ja lapset. Asiat kirjoitettiin sanoiksi ja kiinni-tettiin seinälle.

Seuraavaksi siirryimme voimakuvaan – ”Mistä tämän ryhmän voima koostuu, mistä se saa voimaa, mitä se tarvitsee?” Työ toteutettiin yhteiselle isolle paperille siten, että kukin rajasi kevyesti oman alueensa ja toteutti sen sisään oman voimakuvansa. Alueiden välit täytettiin yhdessä. Tämäkin työskentely tapahtui keskustelematta. Voimakuvan työskentelykokemukset jaettiin yhteisessä loppukeskustelussa. Pohdimme sitä, miten kuva voi paljastaa tai etäännyttää. Voimaa löytyi itsestä, yhdessä tekemisestä ja yhteydestä toisten kanssa.

Esille tuli myös kokemus siitä, että heikkoudetkin voivat olla voimavarana. Eräs osallistuja kuvaa työskentelyn merkitystä seuraavasti: ”Ryhmäkuvan tekeminen oli mielestäni erittäin positiivinen kokemus ryhmälle, itselleni se merkitsee oman haurauteni, haavoittuvuuteni toteamista.”¹ Tavoitteenani oli, että kuvatyöpajassa toteutettu yhteinen voimakuva seuraisi ryhmän mukana koko koulutuksen ajan ja sitä voitaisiin sopivan tilaisuuden tullen täydentää. Kuvaa käytettiin seuraavassa liike- ja draamatyöpajassa, jossa kuvan tarinat muuntuivat liikkeeksi ja rytmiksi.

¹ Lainaukset ovat Voimatarinan kuvatyöpajalautteita.

Taiteellinen toiminta tarinointina

Tuntui hyvältä muokata savea ja tuntea sen kylmyys. Tuntui myös mukavalta tehdä oma olotila savesta, ettei sen tarvinnut olla mitään esittävää, vaan juuri se olotila joka oli sillä hetkellä. Mietin jälkeensä, kuinka voimakkaasti omat fyysiset tuntemukset ja oma olotila vaikuttavat käyttäytymiseen ja ajatteluun.

Edellä olevasta lainauksesta tulee ilmi kuvataiteen erityislaatuisuus tarinoinnin muotona. Se muodostuu paljolti käytettävien materiaalien kautta. Fyysinen kosketus materiaalin kanssa synnyttää assosiaatioita. Näin voi muodostua uusia merkityksiä ja tulkintoja. Kuvataiteelliseen työskentelyyn liittyy usein uppoutuminen materiaalin työstämiseen, jolloin mikään ympärillä oleva ei häiritse (Ks. Sava&Katainen 2004, 33-34). Häiriöttömän työrauhan mahdollisti sopimus siitä, että työskentelyn aikana ei keskustella. Työpajapalautteista ilmenee, että osallistujat kokivat hiljaisuuden tärkeäksi.

Hiljaisuus ja keskittyminen työskentelemiseen tuntuu merkittävältä. Tiedostamaton nousee näkyväksi suoraan, muuttuu kokemukseksi itsestä. Olin kontaktissa itseeni, joka oli voimaannuttavaa ja antoisaa, erityisesti omakuvan maalaaminen oli vaikuttava kokemus, itsensä kohtaamisena.

Työskentelyn jälkeen puheelle oli varattu oma aikansa ja tilansa. Sanallistettuna ja toiselle kerrottuna kuva voi aueta uudella lailla. **Meri-Helga Mantereen** mukaan yksilöllinen ainutkertainen yhdistyy tällöin yhteisölliseen kokemukseen. Rauhallisessa ja turvallisessa ilmapiirissä kuvien jakaminen ja sen mahdollistama luova vuorovaikutus lisää mahdollisuuksia vaihtoehtojen näkemiseen ja tietojen valintojen tekemiseen. (Mantere 1996.) Tehty kuva antaa mahdollisuuksia uusille tulkinnoille. Toiselle ihmiselle kerrottuna kuvan tarina todentuu

heijastuessaan takaisin kertojalle (ks. Vesänen-Laukkanen 2004). Työpajapalautteista tuli esille turvallisen ryhmän merkitys tilan ottamisessa ja rohkeudessa tulla näkyväksi.

Parille kertominen omasta työstä oli jossain määrin helpompaa, mutta oli hauska ja miellyttävää kuulla koko ryhmän kommentteja. Kun joku muu kertoo oman näkemyksensä kuvasta, näkee itsekin kuvan eri kulmasta.

Kuvat puhuvat niin suoraan, että itselläni niiden sanallinen jakaminen tuntuu vähän kömpelöltä, mutta jakaminen on todella mielenkiintoista, on mielenkiintoista nähdä, miten erilaisia kuvia syntyy ja erilaisia pohdintoja jokaisen omasta elämästä. Kokemus oman tilan ottamisesta tai omaan tilaan menemisestä ryhmässä, on merkityksellinen. Uskallus tuoda itseään näkyväksi on voimaannuttavaa.

Voimatarinan kuvatyöpaja oli yhden päivän pituinen. Taimihankkeen omaelämäkerralliset kuva- ja draamatyöpajat kokoontuivat kerran kuukaudessa puolentoista vuoden ajan. Kuten Taimessa, Voimatarinassakin nousi esille ajatuksia siitä, miten omaelämäkerronnallisten kuvien tekeminen antaa aikaa ajatella sekä mahdollisuuden ilmaista, tutkia, pohdiskella, palata menneisyyteen tai matkata tulevaisuuteen. Kuvaksi tehty tarina on näkyvä, koettava ja jaettavissa oleva. Kiireetömyys, rauhallisten ja turvallisten työskentelyolosuhteiden luominen on tärkeä edellytys kuvien ja tarinoiden syntymiselle. Yhden työn tekeminen saattaa avata uusia näköaloja kuvantekohetkellä. Se voi avautua uudella tavalla, kun sitä tarkastelee aiemmin tehtyjen tai toisten tekemien töiden rinnalla. Toiselle kerrottuna se saattaa saada uusia merkityksiä. Kuvat synnyttävät kuvia ja tarinoita. tarinat puolestaan jatkuvat kuvina tai uusina tarinoina.

Lasten ja nuorten ryhmissä työskenneltäessä oman tarinan rakentamisen lisäksi tärkeää on myös vuorovaikutustaitojen harjoittaminen ja kehittäminen. Kun taidetyöskentelyn teema on omaelämäkerronnallinen, käsiteltävää aihetta, tekniikkaa tai materiaalia merkityksellisempää on tekemisen tilanne. Timo Kotro pohtii omassa kirjoituksessaan sitä, miten vaikeaa taide- ja kädentaitojen opettajalle on irtautua taitoa ja lopputulosta painottavasta opetustavasta ja siirtyä ilmaisua, yhdessä tekemistä ja kokemista arvostavaan menetelmään. Taiteen tekemisessä kietoutuvat yhteen havainto ja kokemus, taito ja ilmaisu, yhdessä ja yksin tekeminen, ja näihin liittyy myös lopputulos.

Taiteellisella toiminnalla on siirtovaikutusta muuhun toimintaan, sillä taiteen tekeminen opettaa tekijälleen myös taiten tekemistä. Taiten tekeminen on tapa, jolla mikä tahansa inhimillinen toiminta pyritään suorittamaan mahdollisimman hyvin (Salminen 2005, 185). Taiteen keinoin tarinoidessa tämä taiten tekeminen ja sen reflektointi mahdollistavat pysähtymisen, viipyilemisen ja pohdinnan. Erään voimatarinoitsijan se johdatti tärkeiden kysymysten äärelle:

Miettiminen ja ajattelu vaatii pysähdyksen ja aikaa. Tällä hetkellä elämässäni on liikaa toimintaa, koska nyt kun ryhdyin kirjoittamaan tätä, ajatukset lähtivät lentoon ja samalla heräsi itselle monta kysymystä joita joutuu pohtimaan ajan kanssa. "Kuka minä olen?" ja "Kuka minä olen työntekijänä?" – eroa ei paljon ole, mutta pitäisikö olla? Persoonana olen varmaankin samanlainen työssä ja omalla ajalla. Ristiriita oman itsensä toteuttamisen ja työn tekemisen kanssa raastaa aika ajoin, halu luoda ja toteuttaa omia ideoita vaatii aikaa ja työ vie sen ajan. Vai onko tämä ainoastaan organisoinnin ja ajankäytön ongelma? Mitä minä elämältäni haluan?

*Mitä minä elämältäni haluan?
Mitä minä elämältäni haluan?
elämältäni haluan?
ä elämältäni haluan?*

Mantere, Meri-Helga 1991.

Mielen kuvat. Kuvallinen ilmaisu terapeuttisessa kontekstissa. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja A 9. Helsinki: VAPK-kustannus.

Salminen, Antero 2005.

"Mitä taide opettaa?" Julkaisussa Koskinen, Inkeri (toim.). Pääjalkainen: Kuva ja havainto. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja B 77. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.

Sava, Inkeri & Arja Katainen 2004.

"Taide ja tarinallisuus itsen ja toisen kohtaamisen tilana". Julkaisussa Sava, Inkeri & Virpi Vesanen-Laukkanen (toim.) 2004. Taiteeksi tarinoitu oma elämä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ohjaajien

ja nuorten

Ohjaajien

kokemuksia

ja nuorten

ajatuksia

kokemuksia

ja ajatuksia

**Ohjaajien
ja nuorten
kokemuksia
ja ajatuksia**

Näin me teimme voimatarinan

Kaisa Soininen - Terttu Ylönen

Ryhmämme muodostui yhdeksästä yläkoulukäisen eteläisen Helsingin alueen nuoresta – viidestä tytöstä ja neljästä pojasta – sekä kahdesta ohjaajasta. Ryhmä kokoontui nuorisotalolla sekä vierailukohteissa kolmetoista kertaa lukuvuoden 2005–2006 aikana. Ohjaajat valitsivat ryhmään nuorisotalon avoimeen toimintaan osallistuvia tuttuja nuoria, jotka haastateltiin ennen varsinaista ryhmän aloittamista syksyn alussa. Nuorten huoltajat saivat infokirjeen ryhmän alkamisesta sekä sen toiminnasta.

Sisältö ja teemat perustuivat pitkälti saamaamme Voimatarina-koulutukseen sekä omaan erityisosaamiseemme. Toiminnallisten tapaamisten yhteydessä nuoret kokosivat itselleen henkilökohtaisen portfolion, johon liitettiin mukaan tapaamiskertojen tuotoksia: omia kirjoituksia, piirustuksia sekä valokuvia. Toiminnallisuuden lisäksi tapaamisten oleellisena osana olivat yhteiset keskustelutuokiot, jotka koskivat nuorten jokapäiväistä elämää ja nuorten tai ohjaajien esille tuomia aiheita. Jokainen tapaamiskerta aloitettiin teemallisella orientaatioleikillä. Ohjaajat ja nuoret valokuvasivat ryhmän toimintaa. Me ohjaajat kirjoitimme havaintojamme ryhmän toiminnasta omiin päiväkirjoihimme. Olemme liittäneet näitä havaintoja osaksi seuraavan luvun työpajakuvauskuksia.

Orientaatio Voimatarinaan

Kokoonnuimme nuorisotalolle omaan nimikkohuoneeseemme, jossa kerroimme Voimatarina-ryhmän ideasta ja toiminnasta. Avasimme yhdessä Voimatarinasanaa, ja nuoret antoivat ryhmälle oman nimen. Nuoret jaettiin pareihin, ja parit esittelivät toisensa ja kertoivat toistensa harrastuksista. Taidetyöskentelynä nuoret koristelivat omat portfoliokansionsa. Seuraavaan tapaamiseen nuoret saivat tehtäväkseen tuoda omia itse valitsemaan lapsuusajan valokuvia. Totesimme, että nuoret jaksoivat olla tilassa ja tilanteessa melkein kaksi tuntia, ja työskentely toimi hyvin. Kaikki oli luontevan rentoa, ja tuntui siltä, että nuoret luottivat meihin.

Minä lapsena

Nuoret esittelivät omia valokuviaan ja niihin liittyviä tarinoita ryhmälle. Lopuksi ideoimme tulevan yönuorisotalon (yönutan) ohjelmaa. Sovittiin, että taidetyöskentelyn lisäksi toteutamme yöllä nuorten toivomia asioita. Kun yhdeltä nuorelta puuttui lapsuuskuva, hän halusi osallistua kuvien kerrontaan näyttämällä oman kännykkäkuvansa ja kertoa sen tarinan. Kaikilla oli kiva tarina kerrottavanaan. Välillä nuoret eivät malttaneet odottaa omaa kerrontavuoroaan, ja tilanne oli riistäytyä yhteishuudoksi. Meidän ohjaajien oli pidettävä tiukasti kiinni jokaiselle annetusta vuorosta ja rauhasta kertoa oma tarinansa.

Ryhmäytymisyö nuorisotalolla

Aloitimme yönutan kertaamalla yhdessä tehdyt pelinsäännöt. Ohjelma koostui taidetyöskentelystä sekä muusta ohjelmasta. Nuoret taiteilivat filiksestään kertovan muovailutyön savesta ja maalasivat oman kokovartalokuvansa. Lisäksi paistettiin pizzaa, katsottiin elokuvia sekä pelattiin eri pelejä. Aamulla kukin nuori esitteli omat taidetuotoksensa ryhmälle. Nuoret kommentoivat filismuovailua: "Jee! Hauskalta tuntui tehdä monta versiota: Jee-filis. Zorromainen filis. Energinen! Iloinen filis." Näytti siltä, että porukan yhteishenki kasvoi yön aikana. Tunnelma oli oikeastaan koko ajan leppoisaa rauhallista.

Yllätyskeilailu

Yllätimme nuoret keilailuretkellä. Keilaamisen ohella nuoret ottivat valokuvia itsestään ja toisistaan. Lisäksi muisteltiin mennyttä yönuta. Moni ei ollut aikaisemmin keilannut. Yhteishenki näkyi siinä, että taitavimmat keilaajat ohjasivat ensikertalaisia.

Tarinapiirtämisistä

Aluksi keskustelimme poissaolevien asemasta ryhmässä. Kolme ryhmäläisistä puuttui. Yksi heistä ei ollut osallistunut tapaamiseen yönutan jälkeen. Päätettiin, että poissaolevat eivät osallistu seuraavan kerran leffareissuun. Taidetyöskentelynä tarinoimme kuvin ja kirjoituksin lapsuusmuistoja. Nuoret esittelivät kukin oman muistonsa ryhmälle. Kaksi poissaolevasta nuorista saapui paikalle ja teki tehtävän muiden jälkeen. Lopuksi päätimme, minkä elokuvan menemme katsomaan. Nuoret kertoivat mielellään muistojaan. Monet niistä olivat yhteisiä, koska ryhmän jäsenet tuntevat toisensa jo lapsuudesta. Lapsuustarinat olivat vivahteikkaampia kuin aikaisemmin kerrotut valokuvien tarinat. Nyt nuoret uskalsivat kertoa myös hassuista sattumuksista ja herkistä hetkistä. Ryhmäläiset jakoivat ja halusivat kuunnella toistensa tarinat. Vaikka kaksi nuorta tuli paikalle myöhemmin, se ei häirinnyt tunnelmaa liikaa. Näytti siltä, että nuoret luottivat jo enemmän toisiinsa ja meihin ohjaajiin.

Leffareissu

Elokuussa käynti oli viimeinen Voimatarina-tapaaminen ennen vuodenvaihdetta. Leffan jälkeen istuimme kahvilassa keskustelemassa elokuvan juonesta ja sen herättämistä ajatuksista. Keskustelimme myös Voimatarina-ryhmämme syksystä. Epävarmuus jatkosta puhututti. Toinen ohjaajista oli vaihtamassa työpaikkaa ja siirtymässä muihin tehtäviin. Kaikki nuoret halusivat kuitenkin jatkaa ryhmän toimintaa.

Vuoden 2006 ohjelman suunnittelu

Vuodenvaihteen jälkeen Voimatarina-ryhmä jatkoi toimintaansa samojen ohjaajien kanssa. Ryhmässä jatkoi kahdeksan nuorta, viisi tyttöä ja kolme poikaa. Otimme toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa aiempaa enemmän huomioon nuorten omia toivomuksia. Tapaamisen aluksi nuoret vastasivat kirjallisesti ohjaajien antamiin nuorten elämään liittyviin kysymyksiin teemalla ”Nuori vastaa nuorelle”.

Kolme ryhmäläisistä puuttui. Se harmitti muuta ryhmää, joka pohti sanktioita poissaoleville. Käytimme runsaasti aikaa joululoman kuulumisien vaihtoon. Asuinalueella eräs huoneisto oli palanut vuodenvaihteessa, ja aihe puhututti kovasti nuoria. Lopuksi suunnittelimme tulevaa toimintaa.

Vierailu India Express - näyttelyssä

Tutustuimme näyttelyssä intialaiseen kulttuuriin ja sen eri jumaliin. Nuoret eivät tienneet minne olimme menossa, mutta ottivat näyttelyn hyvin vastaan. Jumalten seksuaalinen puoli herätti nuorissa hilpeyttä ja hämmennystä. Ulkopuolinen opas oli paikallaan. Näyttelyn jälkeen kävimme yhdessä läpi näkemäämme ja kokemaamme. Sovimme, että teemme ensi kerralla nuorisotalolla itse omat voimajumalamme. Nuoret saivat tehtäväkseen tuoda tapaamiseen yhden valokuvan itsestään tai tärkeästä läheisestään. Saimme yhdeksännen ryhmäläisen takaisin.

Voimajumalien teko

Aluksi muistelimme näyttelyvierailua ja sen herättämiä ajatuksia. Sovimme, että tytöt ja pojat tekevät omat jumalansa. Kuviin piilotettiin nuorten itsensä määrittelemiin paikkoihin omat valokuvat tai osia niistä. Varsinkin tyttöjen työskentely sujui alusta loppuun asti hyvin. Materiaalin käyttö oli monipuolista. Poikien ryhmässä syntyi enemmän keskustelua siitä, miten jumala toteutetaan. Lopuksi jokainen kuitenkin osallistui ryhmätyöhön. Ilmassa oli ”skabailuhenkeä” ja totista työntekoa; tytöt vastaan pojat. Molemmat voittivat!

Omien rajojen kokeilu

Vierailimme nuorten toivomuksesta toisella nuorisotalolla seinäkiipeilyn merkeissä. Yksi ryhmäläisistä ei osallistunut kiipeilyyn, mutta oli muuten hengessä mukana. Nuoret ottivat toisistaan runsaasti valokuvia. Heti kiipeilyn jälkeen nuorille tehtiin henkilökohtainen fiilis-haastattelu ja keskusteltiin yhdessä voiman löytämisestä itsestä. Nuoret kommentoivat toimintaa mm. seuraavasti:

Hauska, hyvä fiilis. Halusin päästä ihan ylös; tuntui siltä, että ylhäällä on korkeammalla, mitä on, jos tippuu, niin tippuu tosi korkealta. Paniikki, hyvä fiilis, kädet tärisi, pää oli tyhjä. Pelotti, ettei varmistus pidä vaikka tiesi, että pitää. Pelotti, että toinen tippuu, ohjaajan tuki tärkeä. Hyvä kokemus, halusi kiivetä heti uudelleen, varmistus oli kiva; ei pelottanut.

Monia jännitti. Nuoret tsemppasivat toisiinsa ja itseään. Näimme onnellisia ilmeitä maankamaralla kiipeilyn jälkeen. Jokaisella oli adrenaliinin määrä huipussaan!

Portfolion täydentäminen ja roolikeskustelua

Aluksi leikimme kontaktileikkejä parityöskentelynä. Keskustelimme voimaryhmän loppumisesta, ja jokainen ryhmäläinen kirjoitti vanhemmalle itselleen kirjeen, jonka voi avata vuoden kuluttua. Kävimme läpi ohjaajien ja nuorten ottamat valokuvat, ja nuoret valitsivat mieleisensä viisi kuvaa omaan portfolioonsa. Lopuksi keskusteltiin tyttöjen ja poikien eroista ja rooleista ryhmässä. Ilmassa oli kevättä ja hormoneja. Pojat olivat viedä kaiken huomion. Ilta oli intensiivinen.

Huomasimme, että sukupuolella on merkitystä voimatarinoiden muodostumisessa. Tytöt ja pojat molemmat tarvitsevat rohkaisua olla oma itsensä. Samalla voi vaihdella rooleja vanhoista totutuista uusiin.

Taidenäyttelyvierailu

Ryhmämme sai kutsun taidenäyttelyn avajaisiin. Näyttelyn taiteilijoina toimivat toisen Voimatarina-ryhmän, Eliitti Dr. Pepperin nuoret. Näyttelyvierailu oli ryhmämme nuorille yllätys. Vierailulla harjoiteltiin näyttelyvierailun etikettisääntöjä sekä opeteltiin tutkiskelemaan toisten tekemää taidetta. Nuoret täyttivät alkuhaastattelun kaltaisen loppukyselylomakkeen vierailun lopussa. Koko ryhmä oli mukana vierailulla. Näyttely-ympäristö oli nuorille uusi. Meillä ohjaajilla oli kova työ pitää ryhmä kassassa ja mielenkiinto yllä.

Grande Finale

Nuorten suuresti toivoma Linnanmäellä käynti päätti yhteisen Voimatarina-matkamme. Ilonpidon ohessa keskustelimme koulusta, tulevasta kesälomasta ja yleensäkin tulevaisuudesta. Pojat juttelivat vilkaasti – olikohan sillä osuutta, että tytöt kulkivat omissa porukassaan. Ilta päättyi halauksiin, haikein tunnelmin. Sovimme tapaavamme syksyn tullessa Voimatarina-ryhmänä vielä ainakin kerran.

Voimatarinan toteutus avoimessa nuorisotoiminnassa

Kaisa Soininen

**”Taidetyöskentely ja nuorisotalon
perusnuori – nehän hylkii toisiaan.”¹**

Työskenneltyäni vuosia nuorten parissa avoimessa nuorisotoiminnassa halusin saada Voimatarina-koulutuksessa uusia näkökulmia työhöni. Minua innosti ajatus taidetyöskentelyn yhdistämisestä perusnuorisotyöhön. Toivoin hankkeelta uudenlaisia keinoja nuorten sosiaalisen sekä henkilökohtaisen kasvun vahvistamiseen. Minussa asui pieni kehittäjä; halusin olla mukana luomassa jotain uutta helsinkiläiseen nuorisotyöhön. Hankkeessa minulla oli mahdollisuus tarkastella myös omaa elämääni ja työtäni uudesta näkökulmasta, voimaannuttavan taideilmaisun keinoin.

¹Nuoriso-ohjaajan tyypillinen kommentti

Henkilökohtaista tavoitteenasettelua ja orientoitumista

Asetin itselleni tavoitteita: halusin edistää omaa henkilökohtaista kasvuani, tuntea itseäni paremmin ihmisenä ja ohjaajana. Halusin tarkastella tietoisia ja tiedostamattomia valintojani, jotka ovat ohjanneet elämäni suuntaa. Halusin myös irtautua nuoriin ja avoimeen nuorisotalotoimintaan liittyvistä myyteistä ja stereotyyppioista. Koska työni keskiössä on nuori ja hänen maailmansa, tavoitteenani oli oppia ymmärtämään nuorta hänen itsensä kautta uusien ilmaisuvälinein, uudesta näkökulmasta.

Oma orientoitumiseni hankkeeseen alkoi alkuhaastattelulla sekä ”Taiteeksi tarinoitu oma elämä” -kirjan (Sava&Vesänen-Laukanen 2004) lukemisella. Hahmotin hankkeen kulun mielessäni. Minut koulutettaisiin Voimatarina-ohjaajaksi. Osallistuisin ohjaajien työpajoihin sekä työnohjaukseen. Koulutuksen aikana tekisin työparini Tertun kanssa toimintasuunnitelman sekä kokoaisimme oman nuorisotalomme nuorista Voimatarinaryhmän, jonka kanssa tapaisimme kerran joka kolmas viikko lukuvuoden ajan. Nuoret keräisivät itselleen Voimatarina-tapaamisista oman portfolionsa, ”x-filesin”, joka jäisi jokaiselle muistoksi ryhmästämme. Omaa prosessiani kirjaisin ylös päiväkirjaksi. Kaiken tämän tekisin oman perustyöni ohessa. Kannustava esimies, innostunut työpari sekä varmuus siitä, että saamme koottua tutuista avoimen toiminnan nuorista ryhmän, antoivat viimeisen silauksen päätökselleni hypätä mukaan Voimatarina-työskentelyyn. Kirjoitin päiväkirjaani ensimmäisen ohjaajatapaamisen jälkeen: ”Minulla on positiivinen ja odottava olo. Kaikki osallistujat tuntuivat olevan motivoituneita. Mukana on vanhoja tuttuja sekä sopivasti uusiakin. Me ollaan selvästi tekemässä jotain uutta!”

Mihin olinkaan pistämässä itseäni? Voimatarinaan. Siis mihin? Innostuneisuus ja rohkeus heittäytyä uuteen eivät riittäneetkään, tarvittiin uusi yhteinen kieli. Voimatarinakieli. Ohjaajien työpajoissa ammattitaitoisten kouluttajien ja taiteilijapedagogien ohjauksessa me ohjaajat työstimme omaa elämäämme eri taiteenlajien keinoin. Koska olimme kaikki samassa veneessä, omien ajatusten tuominen keskusteluihin oli suotavaa, jopa välttämätöntä. Meistä tuli ryhmä, jossa puhuttiin samaa kieltä. Tiedostin, että ohjaajien kesken syntynyt luottamuksen ja avoimuuden ilmapiiri olisi suuri tekijä myös ryhmätoiminnassa nuorten kanssa.

Lokakuussa 2005 kokoonnuimme nuorisotalomme tiloissa ensimmäiseen Voimatarina-tapaamiseen ohjaajaparini Terttu Ylösen ja yhdeksän 13–15-vuotiaan nuoren kanssa. Tunnelma oli odottava. Ohjaajaparini oli haastatellut ennakkoon nuoret, joita olimme pyytäneet mukaan ryhmään. He kaikki saapuivat paikalle. Ensimmäinen jännityksen paikka oli ohitettu. Olimme toisillemme tuttuja, osa vanhempia, osa uudempiä, kaikki omia persooniaan. Maiskuttelimme tapaamisessamme Voimatarina-sanaa. Pilkoimme sanan puoliksi: Mitä voima on? Mistä sitä saadaan? Mihin sitä tarvitaan? Meidän ohjaajien helpotukseksi nuoret eivät odottaneet valmiiksi pureskeltuja määritelmiä tai ohjelmaa, jonka mukaan toimimme. Nuoret olivat valmiita taidetyöskentelyyn. Sovimme yhteiset pelisäännöt ja keksimme ryhmällemme oman nimen, Hilloveena, joka toimi koodisanana nuorisotalon ilmoitustaululla muistuttamaan nuoria seuraavasta tapaamisajankohdasta. Yhteinen kieli oli löytynyt. Nuoret määrittelivät yhteisesti Voimatarina-ryhmän seuraavasti: ”Me ollaan täällä siksi, että saadaan ryhmästä voimaa itselle ja toisillemme ja löydetään voimaa itsestämme.”

Ohjaajan rooli ja minä

Pohdin päiväkirjassani kysymystä ”Kuka minä olen?” seuraavasti: ”Tytär–sisko–nainen–vaimo–äiti–nuoriso-ohjaaja–kasvattaja–ystävä–naapuri–työkaveri–sukulainen–vieraskäly–täti–minä itse”.

Omaa yksityis- ja työminän suhdetta ei tule arkielämässä usein miettineeksi. Voimatarina-ohjaajien työnohjauksessa sekä työpajatyöskentelyssä tämä teema tuli usein esille. Riittämättömyyden tunne ohjaajan moninaisten tehtävien edessä on minullekin tuttua. Työn vaatimustaso tuntuu kasvavan nopeammin kuin sille annetut resurssit. Nuoriso-ohjaaja tekee alueellaan työtä nuorten lisäksi niin huoltajien, alueen toimijoiden kuin viranomaistenkin kanssa.

Nyökyttelin työnohjauksessa muiden mukana, kun totesimme nuoriso-ohjaajan tekevän työtään omalla persoonallaan, mutta kuinka suuri liikkumavara oman persoonan käytöllä on ammatillisessa viitekehityksessä, jossa ohjaajalle on asetettu tietty rooli suhteessa nuoreen? Olen aikuinen ammattikasvattaja, joka työskentelee vapaa-ajan sektorilla nuorten maailmassa. En opeta, vaan ohjaan. Olen läsnä, kuuntelen, annan tukeni ja kerron mielipiteeni asioista. Uskallan olla ohjaaja. Tiedän toimivani nuorelle roolimallina. Ennen kaikkea minun on oltava aito – feikkaaminen ei tule kysymykseen toimiessa nuorten parissa. Juuri tämä vaatimus aitoudesta yhdistää ammatillisen ja henkilökohtaisen minäni. Roolit yhdistyvät ja jopa sekoittuvat aivan kuin silloin, kun nuoret epähuomiossa kutsuvat minua äidikseen tai opettajakseen tietäen, etten ole kumpikaan, mutta voisin olla kumpia vain. Voimatarina-hankkeessa minua koulutettiin nuorten Voimatarina-ohjaajaksi, ja sen rinnalla rakensin ja kokosin oman elämäni voimatarinaa, pala kerrallaan. Itsetuntemukseni kasvu tuki ja edesauttoi ammatillista kasvuani. Molempia tarvittiin, jotta voin tukea nuorten Voimatarina-prosessia.

Viiden roolin minä Voimatarina-prosessissa

Henkilökohtainen prosessointini koulutuksessa oli aluksi miltei tiedostamatonta. Tein kouluttajien pyytämiä tehtäviä melkeinpä mekaanisesti. Toisaalta heittäydyin työpajapäivien antamaan vaihteluun ja odotin, mitä seuraava koulutuspäivä toisi tullessaan. Minun ei tarvinnut olla ohjaajan roolissa. Sain rauhassa uppoutua annettuihin tehtäviin ja annoin ajatusteni virrata. Draama- ja liikepajassa heittäydyin liikkeen vietäväksi, osallistuin draamaharjoituksiin lapsen innolla, ja kuvataidepajassa päästin värit tulemaan estoitta paperilleni.

Päiväkirjamerkinnot pitenevät koulutuksen edetessä. Liitin itselleni tärkeitä kuvia ja sanoja Voimatarina-ohjaajien yhteiseen teokseen, jossa niistä tuli osa kollektiivista tarinaamme. Kokosin elämäni käännekohtista valokuva-albumin, jonka sisällön jaoin Voimatarina-työparini kanssa. Sukupuun tekeminen, jota edelsivät kysymykset ja keskustelut vanhempieni kanssa, sekä isovanhempien kuvitteellisen elämäntarinan kirjoittaminen toivat omat vanhempani ja sukuni lähemmäksi minua. Ymmärrän nyt paremmin heidän tekemiään valintoja ja tunnen vahvemmin olevani yksi sukuni jäsenistä. Oman elämäni prosessoinnin edetessä tiesin, että koulutuksen antamat kokemukset ja menetelmät tulevat olemaan pohjana työskentelylleni nuorten Voimatarina-ryhmän kanssa.

Löysin itsestäni Voimatarina-koulutuksessa viiden roolin minän:

1. Koulutettava – ohjaajien omat työpajat
  - henkilökohtainen ja yhteisöllinen taidetyöskentely, uuden oppiminen
2. Ohjattava kollega – työnohjaus
  - kokemusten jakaminen ja yhdessä kasvaminen
3. Ohjaaja – nuorten Voimatarina-ryhmän ohjaaminen
  - oppaana ja ohjaajana nuorille Voimatarinaan
4. Työpari – parityöskentely ohjaajaparin kanssa
  - työsuunnittelu, -toteutus ja refleктоivat keskustelut
5. Yksityisminä – oma voimatarinaprosessointi
  - taidetyöskentelyn esiintuomien ajatusten, oivallusten sekä kysymysten läpikäynti

Nuorten voimatarina liittyy alueen tarinaan

Koulutuksen alussa pohdin kollegani kanssa, kuinka saamme kootuksi nuorisotalon vakituksista kävijöistä ryhmän, joka pysyisi kasassa koko lukuvuoden ajan. Myytti nuorisotalon perusnuoresta, joka ei välttämättä halua tai pysty pitkäjänteiseen työskentelyyn saati taidetyöskentelyyn, ei ollut meille vieras. Olimme innostuneita, mutta samalla hieman epävarmoja. Vaikka tunsimme alueen nuorisotalon asiakkaat, mietimme, kuinka sitouttaa avoimeen toimintaan tottunut nuori ryhmämuotoiseen työskentelyyn, jossa vaaditaan kykyä, halua ja rohkeutta heittäytyä uusiin asioihin ja työstää omaa elämäänsä. Mainoslausesta oli vaikea keksiä, kun omat voimatarinaprosessimme olivat vielä kesken. Päätimme kuitenkin olla rohkeita. Halusimme kokeilla nuoria ja ennen kaikkea itseämme.

Toimimme varman päälle ja kutsuimme itse osanottajat ryhmään, avoimen ilmoittautumiskäytännön sijaan. Valitsimme yhdeksän nuorta, tyttöjä ja poikia, joista jokainen tunsu toisensa nuorisotalon, koulun tai ystävyysuhteiden kautta. Teimme ryhmän toiminnan rungoksi kirjallisen Voimatarina-toimintasuunnitelman budjetiteineen. Jätimme tilaa myös nuorten esiin nostamille ideoille ja teemoille. Nuorten orientoituminen ryhmän toimintaan alkoi kahdenkeskisillä haastatteluilla, joiden kysymykset toimivat liikkeellepanevana voimana miettiä nuorten minä-suhteen hahmottamisessa. Halusimme myös tietää, millaisia tavoitteita ja odotuksia nuorilla oli toiminnastamme. Nuoret vastasivat kysymykseen ”Miksi tulit mukaan tähän ryhmään?” seuraavasti: ”Päätin tulla kaverin kanssa ryhmään.” ”Kiva kokeilla. Haluan tutustua uusiin ihmisiin.” ”Minua kiinnostaa, pidän projekteista.” ”Halusin tutustua tähän juttuun ja toimintaan. Myös yönutan [yönuorisotalo] takia.” Sovimme esittävämmä samat kysymykset nuorille ryhmän toiminnan lopulla. Tiedotimme nuorten huoltajia toiminnastamme sekä kirjallisesti että puhelimen kautta.

Nuorisotalotoiminta on osa alueellista nuorisotyötä. Ryhmäsämme alueellisuus toimi alkuunpanevana voimana nuorten osallistumiselle ja sitoutumiselle Voimatarinaan, jota toteutettiin pääsääntöisesti nuorten omassa, tutussa nuorisotalossa. Nuorten yhteinen kasvuhistoria alueella sekä yhteiset kouluvuodet alueen koulussa tiivistivät yhteisöllisyyttä. Ruoholahti, jossa nuorisotalomme sijaitsee, on nuori asuinalue ja sosiokulttuurisesti moninainen. Ryhmän nuoret tulivat erilaisista perheistä ja kulttuureista. Osalla oli useita harrastuksia, toisilla ei ensimmäistäkään. Koulumenestys vaihteli rimaa hipovista hyvin pärjääviin. Ryhmän nuoret olivat kaikki erilaisia yksilöitä, mutta heidän välillään oli kuitenkin enemmän yhdistäviä kuin erottavia tekijöitä. Me-henki syntyi yhteisestä historiasta sekä yhteisestä tekijästä, meidän ryhmästä.

Toimintamme alussa ryhmän yhteisöllisyys korostui. Se toimi turvallisuuden tuojana. Kun nuoret saivat tehtäväkseen muistella lapsuuttaan valokuvien avulla, moni heistä kertoi ilolla ja ylpeydellä tilanteista ja asioista, joita oli tehnyt ryhmässä mukana olevan ystävänsä kanssa. Kotoa tuoduissa lapsuuden valokuvissa poseerasivat ystävät yhdessä päähenkilön, valokuvan päivänsankarin kanssa. Maahanmuuttajataustainen nuori toi ryhmään kaksi yksityiskuvaansa, jotka hänen opettajansa oli ottanut varhaiskouluvuosina. Useassa kuvassa oli mukana rakas lemmikkieläin tai kuva sijoittui lapsena läheisten kanssa tehtyyn ulkomaanmatkaan. Toimintamme edetessä, syksystä kevääseen, ryhmästä kuoriutui yhdeksän yksilöä, jotka eivät puhuneet vain ryhmän tarinaa, vaan myös omaansa. Voimatarina-ryhmässä oltiin yhdessä sekä me että minä itse.

Nuorisotalo voimatarinoinnin kotipesänä

Nuoret pyrkivät usein täyttämään median ja ympäristön asettamat ulkonäkövaatimukset ja -odotukset niin tarkasti, että oman olemisen ja identiteetin rakentaminen saattaa jäädä toisarvoiseksi. Nuorisotyön yhtenä tehtävänä on auttaa nuorta löytämään ja vahvistamaan omaa identiteettiään. Nuori haakee turvallisuutta nuorisotaloympäristöstä. Siellä hän tapaa muita nuoria sekä aikuisia, jotka ovat siellä heitä varten. Nuorisotalo avoimena nuorten omana toimintaympäristönä biljardipöytineen, tietokoneineen ja kuntosaleineen tarjoaa vapaa-ajan ympäristön usein erityisesti pojille. Tyttöjen keinot ilmaista ja toteuttaa itseään voivat olla erilaisia. Tytöt ovat nuorisotalolla usein toimijoita, jotka ideoivat, kehittävät sekä toteuttavat omia ideoitaan, omista ryhmissään. Kun nuorten ryhmässä on molempien sukupuolien edustajia, jännitteitä syntyy suuntaan ja toiseen. Sukupuolisuus tulee näkyväksi. Toisia arvioidaan, ja jokainen on itse arvioitavana.

Voimatarina-ryhmän pojat toivat itseään esille puheen äänekkyyden ja sen määrän kautta. Ohjaajien huomio oli taattu, kun nuori esitti kovaäänisiä kommentteja asiasta ja asian vierestä, huumoria unohtamatta. Poikien ryhmässä olo oli ameebamaista. Oltiin yksilöitä, mutta kavereiden vaikutus oli vahva. Poissaolijat olivat yleensä poikia. Tytöt olivat poikiin nähden hiljaisempia ryhmässä, mutta toivat esille omat kantansa asioihin ohjaajien kanssa käydyissä keskusteluissa taidetyöskentelyn ohessa. Tyttöjen keskinäinen joukkovoiman antama vahvuus säilyi ja vahvistui koko ryhmän toiminnan ajan. Ketään ei jätetty ryhmän ulkopuolelle. Kävimme aika ajoin avoimia keskusteluja yhdessä sovitusta säännöistä, ja siitä, miten suhtaudumme, jos sääntöjä ei noudateta, ei malteta kuunnella toisia tai joku ei ilmesty paikalle ollenkaan ilmoittamatta.

Meillä Voimatarina-ohjaajina oli vastuu saada ryhmässä aikaan turvallinen ilmapiiri, jossa jokaisella nuorella oli mahdollisuus ilmaista itseään. Ryhmän toiminnan alussa sovitusta säännöistä tärkein oli luottamuksen ilmapiiri. Kaikki keskustelut ja esille tulleet asiat jäisivät ryhmän sisällä pidettäväksi salaisuudeksi. Nuoret sitoutuivat sääntöihin ja luottamuksen ilmapiiri piti. Olimme oma ryhmämme nuorisotalon ryhmän sisällä, ja luottamus tuttuun porukkaan lisäsi jokaisen uskallusta ja rohkeutta olla yksilö ryhmämme keskellä.

Me ohjaajat rakensimme nuorten Voimatarina-ohjelman omien Voimatarina-kokemustemme kautta. Eri teemat jaksottivat toimintaamme. Yhteinen sopimuksemme oli, että emme kertoisi teemaa nuorille ennen tapaamista. Tällä pyrimme muuttamaan mahdolliset ennakoasenteet positiivisen yllätyksen odotukseksi. Strategia onnistui, sillä nuoret osallistuivat Voimatarina-tapaamisiin lähes sataprosenttisesti. Ohjaajien innostuneisuus Voimatarinasta tarttui nuoriin.

Jokaisen tapaamiskerran aluksi teimme pienen harjoituksen tai leikin, joka liittyi teemaamme. Olipa kyse kirjoittamisesta, piirtämisestä tai maalaamisesta, hiljennyimme jokaisen taidetyöskentelyn jälkeen kuuntelemaan kunkin nuoren esittelyä työstään ja sen tekemisen tuomista ajatuksista. Positiivinen kommentointi ja kysymykset olivat sallittuja. Jokainen päätti itse, mitä halusi jakaa muiden kanssa määrittäen omat rajansa yksityisen ja yhteisen välillä. Jakaminen tapahtui tarinointina, joka syntyi tehdystä työstä.

Ryhmissämme tarinoihin liittyi usein huumori. Nuoret kertoivat hauskoja sattumuksia, joissa oli onnellinen loppu. Kaikilla tarinoilla oli myös toinen puolensa. Läheisten menettäminen sekä yksinjäämisen kokemukset kuuluivat myös tarinoissa. Me ohjaajat jaoimme nuorten kanssa omia lapsuudenmuistojamme sekä myöhempiä kokemuksiamme, olimme osa ryhmää ja sen eri kertomuksia. Toimintamme alkupuolella toteutettu ”yönuta”, nuorisotalolla vietetty yö, sisälsi runsaasti taidetyöskentelyä. Nuoret tekivät savesta voimaeläimen, pienryhmissä leivottiin omat pizzat, ja keskiyön jälkeen jokainen maalasi itsestään oman kuvan. Lyhyesti nukutun yön jälkeen nuoret esittelivät tuotoksiaan ja me ohjaajat valokuvasimme työskentelyprosessit sekä taideteokset.

Maaliskuussa 2006 India Express -näyttelyvierailun innoittamina tytöt ja pojat tekivät ryhmissään oman voimajumalansa². Kahteen taideteokseen asetettiin jokaisen valokuva nuorten itsensä määrittämään paikkaan, piiloon tai näkyviin, kokonaisena tai pilkottuna. Tyttöjen koristeellinen, feminiininen voimajumala istuu henkistyneessä lootusasennossa poikien lisäkomaisen ilkkurisen voimajumalan vieressä nuorisotalomme tv-nurkkauksen seinällä. Yksityinen on muuttunut yhteiseksi. Ryhmän voimajumalat antavat voimaansa koko Ruoholahden nuorisotalon väelle.

Keväällä 2006 Voimatarina-matkamme loppupuolella nuoret kirjoittivat itselleen kirjeen, jonka jokainen voi avata vuoden kuluttua. Minulle ohjaajana onnellisinta oli huomata, kuinka keskittyneesti nuoret ryhtyivät työhön, kirjoittivat kirjeen vuoden vanhemmalle itselleen. Sulkivat kirjekuoret huolellisesti, laittoivat sen oman ”x-files”-kansion sisään ja hymyilivät salaperäisesti. Silloin tiesin, että tämä yhdessä tehty matka oli kannattanut tehdä.

Voimatarinointi nuorisotyön uudistajana

Kokemukseni Voimatarina-työskentelystä – oma koulutukseni, työkokemukseni ja ensimmäisen Voimatarina-ryhmäni nuorten kanssa – ovat olleet myönteisiä. Nuorisotalo toimintaympäristönä tiloineen ja välineineen mahdollistaa ryhmämuotoisen työskentelyn erilaisin, tuorein menetelmin. Voimatuo voi tuoda paljon uutta.

Nuoriso-ohjaajalla on usein erityistaitoja, joita hän hyödyntää työssään nuorten parissa. Ohjaajien vetämät taide- ja käden-taitokerhot ovat kuuluneet nuorisotalon ohjelmistoon kautta aikojen, mutta usein niiden kohderyhmänä ovat taidetyöskentelyyn orientoituneet 9–12-vuotiaat lapset ja varhaisnuoret. Prosessinomainen taidetyöskentely edesauttaa jatkuvuutta nuorisotalotoiminnassa. Voimatarina-työskentely antaa ohjaajalle uusia mahdollisuuksia ja keinoja nuoren kasvun tukemiseen sekä saattaa nuoria mukaan osallistavaan toimintaan. Se avaa ohjaajalle uusia henkilökohtaisia sekä yhteisöllisiä merkityksiä työskentelyyn nuorten kanssa.

Voimatarinassa ohjaajalla on mahdollisuus oppia tuntemaan ja kuulemaan nuoren eri puolia monipuolisemmin kuin hektisessä arjen työssä. Ohjaajan omat voimatarinamatkat lapsuuteen sekä nuoruuteen auttavat häntä muistamaan, miltä

tuntuu olla nuori. Näin nuorella on mahdollisuus nähdä ohjaaja selvemmin kanssaihminenä. Myös nuorelle voimatarina toimii välineenä itsetuntemuksen ja oman identiteetin kehittämisessä ja vahvistamisessa. Jokainen tekee omaa tarinaansa ja samalla hänellä on mahdollisuus peilata muiden tarinoita omaansa. Toisten tarinoiden kuuleminen ja kokeminen auttaa nuorta ymmärtämään toisen ihmisen erilaisuutta. Näin voimatarina lisää suvaitsevuutta.

Taiteen ja luovuuden tuominen esiin nuorisotalotoiminnassa madaltaa nuorten kynnystä ilmaista itseään ja ymmärtää taide-työskentely osana jokapäiväistä elämää. Voimatarinointi auttaa nuoria kertomaan asioita, joille ei ole aina sanoja. Kaikkien ei tarvitse pitää kaikesta. Joka ryhmästä löytyy kuitenkin nuori, joka nauttii kirjoittamisesta, piirtämisestä, laulamista tai tanssimisesta, vaikka koulunumerot näyttäisivätkin toista. Voimatarinoinnista ei saada arvosanoja tai arvioita. Kaikki tehdään itselle ja ryhmässä jaettavaksi. Keskiössä on tekijä ja kokija itse.

Kuinka arvioida tai mitata Voimatarinan antamia tuloksia? Nuorten alkua- ja loppuhaastattelut antoivat meille viitteitä siitä, että nuorten rohkeus jakaa asioita muiden kanssa oli lisääntynyt, luonnehdinnat omasta itsestä olivat rohkeampia, raisujakin. Kun kyse on henkilökohtaisesta ja yhteisöllisestä prosessista, joka tapahtuu taidetyöskentelyn, yhdessäolon, keskustelujen sekä oman itsen äärellä, paras mittari on osallistujat itse: jos hän tuntee tietävänsä enemmän itsestään, on projekti onnistunut. Ja tämä prosessi jatkuu läpi elämän. Kun loppuhaastatteluissa kysyimme nuorilta millaisia he ovat, vastasivat he mm. seuraavasti: "Hauska, äänekäs." "Hullunjänskä." "Olen seksikäs." "Paras."

Voimatarina-työskentely nuorisotaloympäristössä vaatii taloudelliset, materiaaliset ja henkiset resurssit. Ryhmä tarvitsee työskentelylleen oman ajan ja tilan, joka luo turvallisuutta itsensä toteuttamiseen. Voimatarinointi, jossa välineinä on taidetyöskentely sekä dialogi, niin sisäinen kuin ulkoinenkin, on

tapa viedä eteenpäin turvallista ryhmätoimintaa avoimen nuorisotalotoiminnan sisällä. Voimatarina-ohjaajien omat voimavarat on tärkeää ottaa huomioon työnkuvan ja työtehtävien kokonaissuunnittelussa. Voimatarinan idea piilee voimaantumisen – ei kiivastahtisen työnteon aiheuttamassa voimien vähenemisessä

Ohjaajien aito, innostunut heittäytyminen Voimatarina-prosessiin on edellytys toiminnan aloittamiselle. Kun on valmis oppimaan itsestään uutta, on uuden luominen muillekin helpompaa. Itsetuntemuksen ja -luottamuksen paraneminen edesauttaa voimaantumista ja tuo arjen työskentelyyn rikkaista näkökantoja sekä avoimuutta ja rohkeutta. Nuorten sitoutuminen toimintaan voi olla suurin haaste voimatarinoinnin alussa. Ryhmämme tapauksessa vain yksi nuori häilyi ryhmässä pysymisen ja siitä poissaolun välimaastossa. Osoitimme yhdessä, että ei ole olemassa nuorisotalonuorena prototyyppiä, myyttejä murtamalla löydämme nuoresta oman aidon yksilönsä.

Ryhmämme nuoret olivat molempien sukupuolien edustajia ja molemmat ohjaajat naisia, ja meidän tapauksessamme ryhmädynamiikka toimi hyvin. Ryhmän toiminta olisi varmasti ollut toisenlaista, jos toinen ohjaajista olisi ollut mies tai ryhmä olisi koostunut vain tytöistä tai pojista. Variaatioita on monia ja kaikki oikeanlaisia, kun ohjaajat ovat sitoutuneita työskentelyyn. Tarinan tie voi olla aluksi kapea ja kivinen, kulkeminen hidasta. Matkan jatkuessa tie levenee, ja vastaan tulee uusia paikkoja ja ihmisiä. Matkan lopussa ei tie ole vielä sileä, vauhtikaan ei päästä huimaa, mutta olemme päässeet jotain lähemmäksi, tuntematon on tullut tutuksi. Ryhmämme nuoret olivat valmiita ottamaan Voimatarinan vastaan. Juuri he itse ovat loppujen lopuksi Voimatarina-työskentelyn kehittäjiä sekä sen eteenpäin viejiä.

Hulvaton halu kokeilla uutta

Terttu Ylönen

Tarvitsin työni arkirutiineihin pirstyystä. Kun minulta kysyttiin, haluaisinko osallistua Voimatarina-koulutukseen, sai se minut innostumaan uudesta haasteesta ja houkutteli omien rajojeni kokeiluun. Olen ihminen, jolla ei omasta mielestään ole minkäänlaisia taiteellisia kykyjä. Ei kirjallisia, kuvataiteellisia saati musikaalisia lahjoja. Halusin kuitenkin kokeilla uutta. Innosta puhkuen lähdin koulutukseen ja suunnittelemaan oman Voimatarina-ryhmän perustamista nuorisotalolle yhdessä työtoverini kanssa. Olin onnellinen siitä, että kerrankin sain rauhassa osallistua täysipainoisesti koulutukseen. Koulutuksen sekä nuorten ryhmän vetämisen aikana minulla oli omassa työssäni sijainen.

Kokemuksiani työpajoista

Ensimmäisessä työpajassa tutustuin ryhmään. Kerroimme toisillemme, missä olemme syntyneet, mistä olimme kotoisin, missä viettäneet nuoruuden, opiskelleet ja missä asumme nykyään. Työskentely tapahtui liikkumalla piirretyn Suomen kartan päällä. Kirjoitimme siitä, millaisesta perheestä olimme, lapsuutemme väkevästä muistoista, keskusteluista, ajatuksista, millaisia ihmisiä arvostamme ja inhoamme sekä elämämme käännekohdista. Päivän antoisia kysymyksiä olivat pohdinnat siitä, kuka minä olen, mistä minä tulen ja mihin minä kuulun. Samoin se, mikä on työssäni merkittävää, mitkä arvot ja merkitykset ohjaavat työtäni, miksi minusta tuli nuoriso-ohjaaja. Päällimmäisenä kokemukseni oli, että omaan itseensä rehellisesti tutustuminen voi myös tuottaa tuskaa.

Kuvapajassa oli parasta aamupäivän hiljaisuus ja rauha. Oli mukavaa olla kerrankin puhumatta. Savi materiaalina oli ihanaa ja helppoa työstää. Toisten taiteilijainnostus nostatti minussa kysymyksen siitä, onkohan tämä minun hommaani. Totesin, että olen ihan hyvä sellaisena taiteilijana kuin olen. Oli tärkeää huomata omat rajallisuutensa ja myös hyväksyä ne.

Liike- ja draamatyöpajassa aamuväsymyksen ja kankeuden jälkeen kroppani lämpesi, ja draamastahan en voi olla pitämättä. Tämä oli sitä minulle ominta taiteen muotoa, esittämistä. Draaman avulla voin prosessoida itselleni tärkeitä asioita.

Työpajojen paikkojen valinta oli mahtavaa. Voiko paljon pelätylle kirjoittamiselle löytyä parempaa paikkaa kuin rauhasa saari? Itse kirjoittamista pelkäsin. Mitä? Sitäkö, etteivät kaikki pilkut ole paikoillaan, vai aloittamisen vaikeutta? Tehtävä, jonka saimme elämäntarina kirjoittamisen työpajassa, ei kuitenkaan ollut ylivoimainen. Kirjoitimme tarinan isovanhemmistamme – omistani olisin voinut kirjoittaa vaikkapa kokonaisen kirjan. Lisäksi tein sukupuun. Oma sukuni on niin pieni, että lähimpien sukulaisten tiedot olivat helposti saatavissa. Yllätyksekseni huomasin, että olin kirjoittanut ajatuksiani vaikka kuinka paljon omaan tehtäväkirjaani, eikä se juuri tuottanut tuskaa.

Kun valmistauduin valokuvatyöpajaan, kotialbumien katseluun taisi vierähtää useampikin tunti. Tuli käytyä pitkästä ajasta läpi tämä oman elämäni kaari. Vähäiset kuvat omasta lapsuudestani harmittavat, mutta olivathan siellä ne nuoruuden hullutukset, ne ilot ja surut, häät, hautajaiset ja ristiäiset. Jo unohtuneet koulukaverit... Niin ne vuodet ovat vierineet, löytyi jotain siitä pienestä tytöstä myös aikuisena. Kuvien kanssa olisi voinut työskennellä vaikka kaksi päivää.

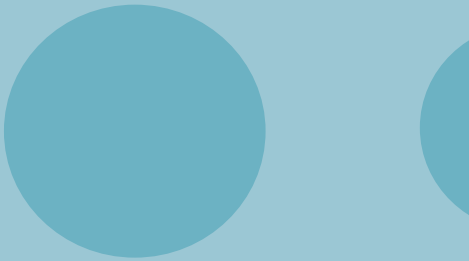
Työpajojen lisäksi meille oli järjestetty ohjaajien yhteisiä työpajoja, joissa jaoimme kokemuksia ja ajatuksia työskentelystä nuorten kanssa. Vielä yhdeksi pajaksi olisin toivonut musiikkityöpajaa, tämä olisi ollut mukava ja tärkeä lisä koulutukseen. Olen onnekas, kun pääsin tähän koulutukseen. On oikein antoisaa tarkastella omaa elämää ja löytää siitä kasvun paikkoja.

Muodosta sisältöön

Anu Horttanainen - Timo Kotro

Puheenvuoromme rakentuu yhteisestä alusta, jonka jälkeen Timo tuo esille kokemuksiaan nuorten Voimatarina-prosessista. Anu kertoo ryhmän nimeämisessä käytetystä metodista ja jatkaa ajatuksillaan positiivisen palautteen merkityksestä nuorille. Päätämme kirjoituksemme yhteisesti paikantamalla kokemustamme nuorten arkeen.

Voimatarinaan orientoituminen sekä työparityöskentelyn voima ja vaikeus

Vuosi nuorten kanssa sujui kokonaisuudessaan hyvin. Pääasiassa matkan varrella esiintyneet ongelmat olivat ohjaajien itsensä aiheuttamia ja koskivat meitä itseämme. Jos meille ohjaajille syntyi pulmia, pyrimme minimoimaan niiden vaikutusta nuoriin.

Eri sukupuolta edustavina ohjaajina meihin kohdistui aluksi paljon odotuksia, jotka liittyivät nimenomaan sukupuolirooleihimme. Timo tunsu ryhmän entuudestaan, Anulle nuoret olivat uusia tuttavuuksia. Meillä oli keskenämme myös erilainen näkemys ryhmän ohjauksesta. Timo opetti tekniikan tehtävän muodossa, ja valmiista töistä etsittiin sisältö. Anulla oli tapana antaa tehtävään tarkka ohjeistus, joka jo sisälsi ajatuksen. Tämän pohjalta nuoret tekivät eri tekniikoilla oman teoksensa.

Ohjaajien avoimuus ja rehellisyys toistensa suhteen edisti yhteistä keskustelua ja havainnointia sekä ohjaustilanteen analysointia. On oleellista jakaa ajatukset ja kysymykset, vastaanottaa myös kritiikkiä ja ymmärtää, että kysymys ei ole omasta persoonasta vaan ammatillisista eroista. Haasteelliseksi tilanteen teki se, että työtä tehtiin myös persoonallisuuksina. Oli heittäytyttävä työskentelyyn nuorten ohjaajina ja aikuisina aidosti ja uskottavasti. Näin syntyi dialogia nuorten ja ohjaajien kesken. Myönteisenä näimme erilaisuudessaamme sen, että nuoret saattoivat näin kohdata kaksi erilaista aikuista ohjaajaa, jotka toimivat kuitenkin yhteistyössä keskenään.

Nuorten keskittymisvaikeudet ja lyhytjänteisyys tekivät Anun epävarmaksi. Nuoret saattoivat esimerkiksi kesken kädentaitojen harjoittamisen leikkiä tyynysotaa tai käydä läheisessä kaupassa. Toimintaprosessi ja rytmi muuttuivat ohjaustilanteessa. Vuoden lopussa oli mahdollista havaita, kuinka tärkeää tyynysodat ja pelkkä oleilu sittenkin olivat olleet nuorille ja kuinka ne olivat lisänneet ryhmäytymistä sekä rentoutumista koulupäivän jälkeen.

Käden taitojen kautta Voimatarinaan

Valitsin ryhmän nuoret heidän ikänsä perusteella ja siksi, että he olivat osallistuneet pitkään talon kädentaito- tai erityis-tekniikat-ryhmiin. Tein siis valinnan osallistumisesta nuorten puolesta. Teimme Anun kanssa tietoisin päätöksin, ettemme selitä nuorille Voimatarinan sisältöä niin kuin se meille ohjaajille kerrottiin. Ohjaajien Voimatarina-koulutus sisälsi sellaisia kielikuvia ja selostettuja tavoitteita, joista ajattelimme, että emme voi niitä sellaisenaan tuoda nuorten eteen. Tarkoituksemme oli hyvä, mutta se esti nuorten osallisuutta. Näin jälkempäin voin sanoa, että Voimatarina oli hyvä työskentelytapa myös näille nuorille. Todellinen valinta pitäisi kuitenkin viime kädessä olla aina nuorilla itsellään.

Lähtökohtamme ryhmän kanssa oli tavallaan nurinkurinen. Nuoret olivat tulleet, kuten aina, kädentaito-ryhmään. Nyt heille kerrottiin Voimatarina-ryhmästä ja kysyttiin, haluavatko he tehdä sitä tällaisilla metodeilla. Koen asian nyt niin, että heillä oli mahdollisuus vain katsoa, mitä tuleman pitää ja nostaa äläkkä, jos toiminta ei miellyttäisi. Tai äänestää jaloillaan.

Olin valinnut ryhmän ymmärtämättä, kuinka vaikeaa onkaan päästä eroon muodosta. Muodolla tarkoitan kädentaidon ope-
tusta, tekemisen metodia, en varsinaisesti sisältöä. Teimme Voimatarina-tehtäviä nuorille sisäistämättä täysin vielä itskään koko Voimatarinan merkitystä. Olimme kylläkin olleet jo monissa ohjaajien koulutuksissa, mutta konkreettinen käytäntö puuttui. Menin mukaan ja toivoin, että ymmärtäisin ja että muutkin ymmärtäisivät, mistä tässä kaikessa on kysymys. Minulla oli oma kuvani Voimatarinasta. Minkälainen kuva nuorilla oli? Mitkä olivat nuorten odotukset Voimatarinan suhteen? Sitä minä en alussa tiennyt, en kysynyt. Kuinka tärkeää olisi se, että minä tietäisin?

Nuorta tulee tukea lähiyhteisön kautta

Ohjaajien koulutus oli alkanut keväällä, ja alkusyksystä aloitimme nuorten ryhmät. Meitä ohjaajia koulutettiin siis vielä syksyllä nuorten ryhmien jo toimiessa. Ohjaajien käyttöön laadittu nuorten alkuhaastattelu aloitti ryhmätyöskentelyn. Tein haastattelun nuorten kanssa kahden kesken. Tällä halusin välttää toisten vaikutuksen vastauksiin. Vaikka tein haastattelun kahden kesken, uskon, että sillä oli ryhmäytävä merkitys. Kun kysely tehdään kaikille samanlaisena, vaikkakin erillisenä, yhdistää se heitä jaettuna kokemukseksi. Se on tutustumisväline. Pyrin alkukyselyssä keskustelemaan, en tenttaamaan. Tällaisessa kahdenkeskeisessä keskustelussa löytyy yllättäviäkin asioita, ja kokemuksia voi jakaa. Näissä haastatteluissa kävi myös konkreettisesti ilmi nuorten kuvallisen ilmaisun tarpeet ja toiveet. Ehkä merkittävien löytöjen kuitenkin oli tajuta, kuinka vähän tunnenkaan näitä nuoria ja kuinka tärkeää on tutustua heihin lähemmin. Siksi dialogi-alkuhaastattelu on erinomainen tapa aloittaa ryhmätyöskentelyä.

Ryhmän jo kokoonnuttua teimme Anun kanssa toimintasuunnitelman niin syys- kuin kevätkaudelle. Mukana oli laajasti erilaisia taidollisia tehtäviä. Pääpaino oli kuitenkin visuaalisuudessa, emme valinneet draamaa tai kirjoittamista tässä vaiheessa. Tällöin päätimme myös, että tähtäämme keväällä pidettävään näyttelyyn, joka olisi toiminnallisessa mielessä ryhmän päätavoite.

On tärkeää, että työntekijät tulevat keskenään toimeen tällaisessa parityöskentelyssä. Me emme pelkästään tehneet työtämme, vaan elimme sitä. Ongelmamme oli se, ettemme tunteneet toisiamme ennestään kovinkaan hyvin.

Ryhmätöön alettua huomasimme, että työtapamme oli erilainen. Jos tapaa toista päivittäin, ymmärtää toisen kielikuvia ja tapoja, yhteistyö on helpompaa. Nyt me jouduimme hakemaan paikkaamme ympäristössä alusta lähtien.

Kun ajattelee yhteisöllisyyttä koko yhteiskunnan kannalta, meidän ei pitäisi tukea kapealla sektorilla lapsia, nuoria, vanhuksia tai vammaisia erikseen. Tärkeää olisi kannustaa yksilöä hänen lähiyhteisönsä kautta. Valtin Voimatarina-ryhmästäkin voi sanoa, että yhdessä tekeminen ja kokeminen ovat tärkeämpää kuin mitkään lopulliset tuotokset. Ohjaajien keskinäinen toiminta ja kommunikointi, varsinkin kun kyseessä on mies- ja naisohjaaja, on tärkeä malli nuorille. Voi myös kysyä, miten me voisimme välittää nuorista, jos emme tulisi keskenämme toimeen.

Hyväksyimme nuoret sellaisina kuin he olivat. Emme pyrkineetkään tekemään asioita yhdellä ainoalla oikealla tavalla. Joku teki nopeasti, toinen hitaasti. Kaikki tavat olivat oikein. Uskon, että eri toimintatapojen hyväksyminen, ilman tiukkoja raameja, loi turvallisuutta toimia yksilönä ryhmässä. Useimmat ryhmäläiset tunsivat toisensa entuudestaan. Ne, jotka tulivat ryhmään uusina, otettiin mukaan omana itsenään. Tästä suurin kunnia kuuluu nuorille itselleen. Ryhmän ilmapiiri muotoutui sellaiseksi, että kullakin oli omat tapansa ja ne hyväksyttiin. Mielestäni tämä ryhmä, ohjaajat kuin nuoretkin, suvaitsivat erilaisia luonteita. Me kaikki toimimme omien tarpeidemme mukaan, mutta yhdessä.

Muodonmuutos

Voimatarina-ryhmämme nuoret olivat tottuneet tekemään käsitöitä sekä ilmaisemaan itseään käden taitojen sekä taiteen kautta. Mutta onko taide ja ilmaisu ollut työpajan todellinen sisältö, vai onko paino ollut taidoissa ja tuotoksissa? Onko merkityksiä luotu ja mietitty riittävästi ennen varsinaista tekemistä, vai onko painotus ollut taidossa ja tekniikassa?

Meidän nuoremme ovat kaikki niin erilaisia ja tarvitsevat eri asioita. Vai onko niin, että kukin voi saada samasta paketista ja sisällöstä sen, mitä itse tarvitsee? Useimmiten visuaalisen taiteen ohjauksessa nuorten tekemille töille sisältöä on haettu vasta valmiista töistä. On ennen kaikkea arvostettu taitavaa tekemistä. Voimatarinassa sisältö on pitänytkin miettiä yhdessä ennen tekemistä. Paino on ollut kokemuksissa ja merkityksissä, ei niinkään niiden taitavassa toteuttamisessa.

Voimatarinan menetelmät eivät olleet kovin erilaisia kuin jo käyttämäni metodit ohjauksessa. Miksi se tuntui sitten vaikeammalta kuin normaalisti? Oliko minulla kuvitelma siitä, että Voimatarinan metodit olivat jotain suurempaa tai parempaa kuin ne, joilla ei ole ollut nimeä? Ongelma olin minä itse, omat asenteeni.

Todellisuudessa Voimatarina antoi minulle uusia työkaluja ohjaajan työssä. Voimatarinan sisältö ja sen käyttäminen nuorten kanssa opetti minulle paljon itsestäni, se kasvatti minua. Olin ollut ennen tätä kokemusta pitkään kädentaitojen ammattilainen. Muotoilun ja ilmaisun sisältö oli ollut minulle tavallaan itsestäänselvyys. Sillä ei vain ollut ollut nimeä, minua ei ollut pyydetty kirjaamaan sitä paperille. Nuorten kanssa toimiessani oli mielestäni ollut tärkeää opettaa erilaisia ilmaisumenetelmiä, opettaa tapoja ilmaista, eli tekniikkaa. Voimatarinaprojekti kuitenkin opetti minulle sisällön tärkeyden.

Hetkittäin olin kuin lamaantunut. Tunsin olevani kuin yössä auton valokiilaan jähmettynyt eläin. En peloissani, vaan vain paikoilleen pysähtyneenä. Pitäisikö mennä eteenpäin vai perääntyä? Tuota valokiilaa voi pitää Voimatarinan ytimenä. Miten ihmisessä kertoisin ja jakaisin sen tiedon, joka minulle opetettiin koulutuksessa? Minkälaisilla sanoilla, ilmeillä ja olemuksella viestittäisin sen kaiken merkityksen, tai sen, miten minä sen ymmärsin?

Voimatarina opetti sisällön merkityksen

Jos meillä ohjaajilla oli työsarkaa pyrkiä pois muodosta kohti sisältöä, voi näin sanoa myös nuorista. Nuorten kohdalla voisi pikemminkin puhua muodollisuudesta. Heillä oli melko tarkat mielikuvat siitä, mitä voi tehdä, miten ja millä välineillä. Kohtasimme usein kysymyksen, voiko noita papereita käyttää ja kuinka paljon. Nuorilla oli myös voimakas tarve saada valmiita töitä. Tämän todettuamme pyrimme tekemään erilaisia irroitteharjoituksia. Näillä harjoituksilla koetimme päästä eroon totutuista tavoista tehdä asioita. Teetimme esimerkiksi piirtämistä vartin ajan niin, ettei kynä irtoa kertaakaan paperista. Otimme myös alkuverryttelyyn mukaan kynän tai siveltimen käytön ”väärällä” kädellä, molemmilla käsillä yhtäaikaan ja erikseen, myötä- ja vastapäivään. Piirtää ja maalata voi myös lattialla, suurelle paperille tai pienen pienille lappusille.

Vuoden aikana pohdimme usein Anun kanssa, että tämä nuorten työskentelyssä esille tullut muodollisuus on peräisin koulu maailmasta. Kouluissa tehtävät on suoritettava tietyissä aikaraameissa, ja valmiit työt saavat tietyn arvostelun. Voimatarinassa pyrittiin kokemukselliseen tapaan tehdä asioita, avartamaan näkemystä, ei niinkään tuottamaan valmiita töitä. Kokemuksellisuuteen kuuluu myös tasa-arvoisuus mielipiteissä. Tasa-arvo tässä ei tarkoita aikuisen roolista luopumista, vaan jokaisen mielipiteiden kunnioitusta. Kaikki kokemukset ovat yhtä arvokkaita, niin nuorten kuin aikuisten. Halutessaan ja tarvitessaan nuoret voivat kuunnella aikuisen mielipiteitä. Aikuisuus tuo kokemuksen kautta sellaisia tietoja ja taitoja, joita

nuorilla ei voi olla. Nämä tiedot ja taidot on tuotava esille ja tarjolle, mutta ei valmiiksi pureskeltuina opetuksina.

Eräs tehtävistä oli sanan ja kuvan liittäminen yhteen. Mielessäni oli hyvin vahva kuva siitä, millaisia työt olisivat. Siinä voisi käyttää runon, yksittäisten sanojen ja mieltelmien yhdistämistä kuvaan. Mutta valmiit työt eivät vastanneet mielikuviani, ja tunsin lievää pettymystä hukatuista mahdollisuuksista. Oliko tehtävänanto väärä, vai oliko mielikuvani alun alkuaan kapea-alaisia? Nuorten tekemistä kuvista tuli hienoja, sellaisia millaisina he itse olivat asian nähneet. Jälleen voin todeta piintyneiden oletusten aiheuttaman vääristymän. On vain esitettävä tehtävä, näytettävä mahdollisuudet ja annettava tulla mitä tulee. Nuorten antamat merkitykset ovat kuitenkin oikeita, eivät minun mielikuvani siitä millaisia töistä olisi pitänyt tulla.

Koskettava lelukollaasi

Yksi merkittävimmistä ja myös meidän ohjaajien tunteita eniten herättäneistä töistä projektin aikana oli lelukollaasi. Nuoret saivat tuoda omia vanhoja lelujaan. Hankimme myös itse niitä. Näistä piti koota lapsuuteen liittyvä teos, jossa leluja voisi muokata mielensä mukaan. Muistan hyvin erään nuoren innostuksen. Hän rakensi ensin kanaverkosta telineen, johon sitten ripusti käsitellyt lelut. Leluilta puuttui raajoja, niitä oli silvottu, lävistetty terävillä esineillä ja maalattu punaisella verta kuvaamaan. Mikä lapsuuden loppu, viattomuuden päättyminen!

Lasten lelut eivät itsessään herätä minussa kummoisia tunteita. Mutta kun niitä silvotaan ja laitetaan sellaisina esille, niiden merkitys muuttuu ja kasvaa. Lelukollaasi on myös hyvä esimerkki siitä, että nuoren nostamat merkitykset ovat syvempiä kuin alun perin osasimme ajatellakaan.

Anu Horttanainen

Vahvistavan palautteen ja positiivisen arvioinnin merkitys ohjaamistyössä

Ihminen oppii vuorovaikutteisessa suhteessa sosiaalisen ympäristönsä kanssa. Voimatarina-työskentelyn aikana mielesäni vahvistui ajatus siitä, kuinka tärkeää nuorille on positiivinen ja vahvistava palaute. Palautetta voi antaa kolmella eri tavalla: työskentelyn aikana, heti työskentelyn loputtua tai erillisessä palautesessiossa. Esittelen artikkelissani nämä kolme tapaa. Alustukseksi kerron leikistä, jonka avulla valitsimme ryhmällemme nimen – tässä metodissa jokaisen ehdotus on yhtä oikea, kaikki saavat äänensä kuuluville, ja näin annetaan vahvistavaa palautetta, muistutetaan oman äänensä arvokkuudesta.

Aivomyrskyistä kehkeytyi ryhmälle nimi

Muutama vuosi sitten uuden metodin, jolla on hyvä keksiä nimi yhteiselle teokselle tai projektille. Kehitin metodin näyttelyryhmälleni Harjun nuorisotalossa; haimme silloin teemaa näyttelylle. Voimatarinassa huomasin, että samaa metodia voi käyttää minkä tahansa teeman tai nimen löytämiseen.

Metodissa ohjaaja toimii kirjurina ja pyytää nuorilta sanoja, jotka kiinnostavat, kutkuttavat, mietityttävät, askarruttavat sillä hetkellä nuoria. Ohjaaja voi myös kohdentaa tarpeen mukaan sanojen sisältöä alustuksessa ennen aivomyrskyä. Nuoret heittelevät sanoja, ja ohjaaja kirjaa ne sanasta sanaan isolle paperille, 20–30 sanaa on aika sopiva määrä. Paperi nostetaan seinälle, ja nuoret käyvät yliviivamassa vuorotellen sanan kerrallaan. Teemasta riippuen viimeisistä 2–4 sanasta muodostetaan teeman nimi.

Tämä metodi käy hyvin ryhmän tutustuttamiseen ja ryhmäyttämiseen. Tunnelma on tiivis, kun jokainen puolustaa omia sanojaan ja jokainen on vuorollaan päättäjä. Tämä on demokraattinen tapa etsiä teema. Metodilla tulee hauskoja ja erikoisiakin nimiä ja teemoja. Voimatarina-ryhmämme sai nimekseen ”Eliitti Dr. Pepper”.

Koulumaisesta palautteesta vapauteen

Voimatarina-työskentelyn aikana palaute ja vuorovaikutus toimi luonnollisesti. Kommentoitiin ja kannustettiin nuoria luottamaan itseensä ja taitoihinsa. Joillakin nuorilla ”oikein” tekemisen tarve oli hyvin voimakas, minkä oletan johtuvan koulumaisesta opetuksesta. Minun tehtävänäni oli kannustaa tekemään ”väärin” tai ”toisin” ja kokeilemaan ehkä uudella tavalla työskentelyä. Kysymys ”Saanko piirtää tussilla ääriiviivat?” tai ”Voiko samaan työhön käyttää pastelliliituja ja vesivärejä?” kuvastavat perinteistä koulumaailmaa ja yhden tekniikan opetusta. Koulussa opettaja on sidottu opetussuunnitelmaan ja tekniikoiden opettamiseen, minun tehtävänäni oli avartaa näkemyksiä. Jokainen ohjaaja on oma persoonansa ja opettaa oman näkemyksensä maailmasta.

Palautteen voi myös antaa työskentelyn päättyttyä, joko jokaisen työskentelykerran jälkeen tai kun työ on saatu valmiiksi. Henkilökohtaisesti koen tämän tavan ehkä kaikkein hankalimmaksi. Monesti työ jää kesken, ja sitä jatketaan seuraavalla kerralla, nuoret saavat valmiiksi työnsä hyvin eri aikaan tai nuorilla on kiire lähteä ryhmästä. Olennaista on, että palaute on vuorovaikutteinen tilanne tavoitteena nuoren itseymmärryksen ja itsetunnon vahvistaminen.

Yhteinen ja yhdistävä palaute

Tämän tavan antaa palautetta olen kokenut antoisimmaksi sekä ohjaajalle että nuorelle: Töiden valmistuttua ne kootaan mielellään puoliympyrään niin, että jokainen näkee työn, josta ollaan keskustelemassa. Pyydän nuorta aluksi kertomaan työskentelystä, omista tunnelmistaan ja näkemyksistään työtä tehdessään. Mitä työ kertoo tekijälle itselleen, ja miten hän on kokenut työn tekemisen? Sen jälkeen muut ryhmäläiset kommentoivat ja kertovat omat mielikuvansa ja tunteuksensa työstä. Ohjaajan on hyvä aluksi kuunnella nuorten kommentointia ja sanoa oman näkemyksensä vasta, kun kaikki halukkaat ovat kertoneet mielipiteensä. Emme ole koulussa, joten ohjaajalla on enemmän vapauksia kuunnella ja katsella, kuinka nuori reagoi palautteeseen – vai reagoiko ollenkaan.

Viimeisenä kerron, mitä työ minussa herättää. Katson kuvaa aina positiivisesti ja tuon esille erilaisia asioita sommittelusta (esim. onko kuva tasapainossa, miten työ tai joku osa työstä saattaa antaa tunteen, että se kallistuu, nousee tai laskee, tuleeko syvyysvaikutelmaa, onko joku kauempana tai lähempänä jne.), väreistä (esim. värien intensiivisyydestä, tummuudesta, vaaleudesta, jne.), valoista ja varjoista (esim. miten valo ja varjo kohtaavat, korostavatko/laimentavatko ne työtä jne.), liikuttaako kuvan sisältö minua (aihe, teema, värit..), aiheuttaako työ tunne-elämyksen. Työtä voi katsoa analysoimatta sitä, antaa työn herättää tunteita ja elämyksiä. On muistettava alitajunnan voima – työ saattaa herättää ja nostaa pintaan erilaisia tunteuksia ja muistoja. On oltava rohkea ja kerrottava niistä rehellisesti.

Sanominen tapahtuu kuitenkin aina positiivisen suodattimen läpi, vahvistavasti ja kannustavasti. Vaikka meillä jokaisella on omat mörkömme, emme voi käyttää palautetilaisuutta terapoimiseen. Nuorelle voi silti kertoa, kuinka työ herättää voimakkaita tunteita. Työn katsominen ja siitä kertominen antavat tilaa kertoa omista tuntemuksista, ja kokemus saattaa herättää voimakkaitakin tunteita, jotka nuori voi jakaa muiden ryhmäläisten kanssa turvallisessa ympäristössä. Keskustelu saattaa avata myös muiden ryhmäläisten ajatukset ja tunteet niin, että keskustelusta voi kehkeytyä vaikeiden tai ihanien asioiden purkamiskeino.

Anu Horttanainen - Timo Kotro

Päätöspohdintaamme

Havaintojemme mukaan kuvanlukutaidon kehittyminen nykypäivänä auttaa nuorta selviytymään informaatiotulvasta. On tärkeää myös osata arvioida ja ilmaista näkemäänsä sanallisesti. Työn onnistuminen ei ole pääasia, työ kertoo aina jotain tekijästään, ja palaute siitä saattaa avata lukkoja nuoressa. Nuorisotyössä ei toimita koulumaisesti vaan annetaan mahdollisuuksia, luodaan tilaisuuksia näkemysten avartumiseksi myös taiteen maailmaan. Nuorisotyössä ohjaajilla on avaimet nuoreen ja nuoren identiteettiä vahvistavaan toimintaan taiteen kautta.

Pohdimme sitä, oliko kohderyhmä oikea tälle metodille tai tämä menetelmä soveltuva näille nuorille. Valtin Voimatarina-ryhmän nuoret olivat 15–16-vuotiaita. Tälle ikäryhmälle tärkeitä ovat ystävät ja pienyhteisöt, ei enää niinkään oma perhe. Kehityksen kannalta on oleellista irrottautua vanhemmista, ottaa heihin etäisyyttä. Lapsille ja varhaisnuorille vanhemmuuden kokeminen on tärkeää. Lapsuus on aikaa, jolloin ankkuroidaan elämää omiin juuriin. Turvallisen lapsuuden jälkeen voi nuorena hakea etäisyyttä noihin juuriin. Tässä ryhmässä kiinnostus omiin sukujuuriin oli laimeaa, ainakin meidän esittämillämme Voimatarina-metodeilla. Itse ryhmä ja sen dynamiikka tuntuivat olevan kaikkein merkittävimpinä näille nuorille.

Vaikka sukujuurten tutkimisen vastaanotto oli laimeaa, emme usko sen olleen hyödyttöntä. Jotkut asiat ovat eri ikäkausina vain enemmän pinnalla, toiset muhivat pinnan alla noustakseen myöhemmin tärkeiksi. Joskus täytyy ottaa kaksi askelta taaksepäin ja katsoa hieman kauempaa nähdäkseen paremmin koko kuvan.

Tyttö kantaa kaulassaan merensinistä kivikotuaan

Paula Ervamaa

Oman äänen vahvistaminen

Voimatarina on ollut kaiken kaikkiaan mielenkiintoinen kokemus. Voimatarina-ryhmän aikana pysähdyin miettimään elämäni - mitä olen tähän mennessä saavuttanut ja mitä toivon tulevaisuudelta. Olen myös jollain tavalla oppinut lisää itsestäni - tajunnut, mitä oikeasti haluan ihmissuhteilta ja elämältä. Voimatarinan myötä on myös tullut jonkin verran lisää itsevarmuutta sekä uskallusta näyttää muille, millainen ihminen oikeasti on.¹

¹ Ryhmään osallistuneen tytön kuvaus Voimatarinan merkityksestä

Voimatarina-työskentelyä tyttöryhmässä

Tyttöjen talon Voimatarina-ryhmä käynnistyi syksyllä 2005 ja jatkui seuraavaan kevääseen.

Ryhmän toisena ohjaajana minun kanssani toimi **Nina Mesiäinen**. Ryhmään sitoutui alusta asti neljä tyttöä, jotka olivat valmiita pohtimaan oman elämänsä asioita. Tausta-ajatukse-
namme oli pohtia muun muassa kokemusta itsestä, sitä miten minusta on tullut minä, millainen tahtoisin olla, mikä on elämässäni tärkeää, mitä asioita arvostan elämässäni ja toisissa ihmisissä ja mistä unelmoin, sekä puhua asioista, joita tytöissä herää ryhmäkaaren aikana. Alun teemamme loivat pohjaa tytön omalle kasvuprosessille. Tyttötyössä voimaantumisen näkökulma on vahvasti läsnä. Sen ajatuksena on yksilöllisen kasvun mahdollisuus yhteisöllisyyden ilmapiirissä, ryhmän jäsenenä, osana yhteisöä, johon liittyy.

Ryhmä kokoontui Tyttöjen talon ruusuhuoneessa tiistaisin kello neljä. Rituaalinomaisuus luo turvallisuuden, joka tämänkaltaisessa ryhmässä on merkittävää. Kaikki tapaamisemme alkoivat iltapalalla ja kuulumiskierroksella. Ryhmän sääntönä oli luottamuksellisuus, ja ryhmäämme muodostui hyvin pian jollakin tavalla erityinen tunnelma, rauhallinen ja syvälinen. Ilmapiiri oli keskittynyt, tytöt olivat vahvasti läsnä, antoivat tilaa toisilleen ja oppivat ryhmän aikana ottamaan tilaa myös itselleen. Tytöt sitoutuivat hyvin ryhmään, ja luulen hyvän tunnelman olleen tärkeä syy kokemuksemme onnistumiselle.

Vuorovaikutteisen tyttöryhmän tarkoituksena oli mahdollistaa paikka, jossa tulla nähdyksi ja kuulluksi. Vuorovaikutusta tapahtui niin monella tasolla, ettei tytön oman prosessin "loputulosta" voi ohjaajana tarkkaan määrittellä. Vuorovaikutusta tapahtui tyttöjen ja ohjaajien välisissä suhteissa, tytöt toimi-

vat vertaistukena ja peileinä toisilleen mahdollisesti ystävystyenkin keskenään. Kun oman elämän asiat ja tapahtumat tuodaan mukaan ryhmään puhumalla sekä luovan toiminnan menetelmien avulla, ryhmällä voi olla merkittävää vaikutusta elämän laatuun. Tärkeä osa tämänkaltaisen ryhmän ohjaamisessa on kuunnella osallistujia ryhmäkaaren aikana. Kuuntelimme, mitä tytöt ryhmältä toivoivat saavansa. He vaikuttivat itse siihen, mitä jakoivat muiden kanssa. Asetimme tavoitteeksemme, että tytöt havahtuisivat elämäänsä ja omaan itseensä sekä vahvistuisivat sosiaalisesti. Tavoitteiden asettamisessa ja niiden saavuttamises-
sakin ajateltiin ennen kaikkea prosessia. Toivoimme, että tytöt oppisivat luottamaan, antamaan ja ottamaan itselleen tilaa sekä ymmärtämään erilaisuuden merkitystä, samalla myös omaa ainutlaatuisuuttaan. Ohjaajina koimme tyttöjen elämässä tapahtuneen valtavasti asioita ryhmäkaaren aikana. Tätä prosessia kuvaa seuraava erään nuoren omakohtainen kuvaus:

Ensimmäisellä kerralla me valittiin 5–10 ominaisuuskorttia, saatiin ryhmävihkot ja maalattiin sellainen tiimalasimaalaus eli menneisyys, tämä hetki, tulevaisuus. Seuraavalla kerralla tehtiin savesta oma tunne ja mietittiin, mitä se on. Muutamia kertoja käytettiin keholliseen omakuvamaalaamiseen, jossa asetettiin makaamaan paperilla ja toinen piirsi kehon rajat ja sitten sinne maalattiin omia asioita ja tärkeitä sanoja. Jokainen toivoi lopuksi jokaiselle jotakin, mitä kuvasta välittyi, mitä sieltä tuntui puuttuvan. Elämänjanaa me pohdittiin. Janaa, jolle merkittiin itselle merkityksellisiä tapahtumia ja syitä miksi se oli sitä. Jostain niistä kirjoitettiin kerran tarina. Rentoutuksen jälkeen kirjoitimme myös minun tarinani. Se oli sellainen, jota luettiin ryhmässä ääneen. Kirjoituskerroilla oli kysymyksiä, joihin vastattiin ku,ten: millaisesta perheestä olen, tavallinen keskustelu lapsuuteni perheessä, lapsuuteni vahva muisto, elämäni käännekohta. Kirjasimme ylös myös tunteita, joista halutessaan sai kertoa jutun elämästään.

Kerran meitä odotti yllätys. Yksi tytöistä ei ollut syönyt ryhmässä koskaan ja oli selvinnyt, että hän syö mielellään vain luomuruokaa. Eräällä kerralla ohjaajat sitten veivät meidät elävän ravinnon ravintolaan, ja me saatiin siellä maistella erikoisen hyviä ja täyttäviä herkkuja. Voi mahtavuutta. Luomuananas oli niin makea ja puuro taatelihillolla niin hyvää. Kaikenlaista keskustelua syntyi aina, skaala oli ulkonäköjutuista ja koulupaineista vakaviin tapahtumiin. Myös niin paljon muuta sellaista, jokaisen omaa persoonallista juttua.

Ennen joulua yövyimme talolla. Me tehtiin yhdessä ruokaa ja valokuvattiin sellainen omakuva kuin jokainen itsestään halusi. Se saattoi olla joku hahmo tai millainen vain. Mietin olenko prinsessa vai noita tai jotain aivan muuta. Prinsessa taisi olla vähän aitamatala eli helppo. Hahmoja syntyi, muun muassa äiti Amma, ja mun mielestäni yksi meistä oli sellainen merirosvo tai miekkailija. Kuville koristeltiin kehykset samana iltana. Meillä oli paljon puhuttavaa keskenämme. Elokuvan katsominenkin jäi kesken. Aamulla mahtava aamiainen odotti meitä ja ne joululahjat. Hyvien ominaisuuksien palautekukat teimme myös silloin. Sellaisesta tulee hyvä mieli, koska niin harvoin saa kuulla olevansa ihana ja mielenkiintoinen.

Uuden vuoden aloitimme kirjeellä itsellemme siitä, mitä ryhmä on antanut, mitä siltä toivoo vielä saavansa, mitä haluaisi antaa sille omasta elämäntilanteesta silloin. Saimme ne takaisin viimeisellä ryhmäkerralla keväällä. Oli erikoista lukea, mitä silloin ajatteli jostain asiasta ja miten tilanne oli muuttunut. Kevät rauhoittui sen äärelle, että olemme jo tutustuneet toisiimme ja toimme enemmän omia juttujamme ryhmään. Alkukeskustelut olivat antoisimpia. Lisäksi käytettiin erilaisia kuvakortteja kuten vahvuuskortteja tai valittiin kuvia, jotka tuntuivat hyviltä, ja niiden pohjalta tehtiin piirustuksia. Muutaman kerran lopuksi pelattiin Imagoa. Se on peli, jossa arvellaan toisistamme millaisia olisimme, jos olisimme vaikka joku maa.

Alkukevästä menimme yhdessä yleiseen saunaan saunomaan Kallion kansankulttuurin kehtoon, Harjutorille. Kukaan meistä tytöistä ei ollut siellä käynyt. Mukanamme oli hyvää syötävää. Sen jälkeen kahtena kertana keho-terapeutti piti meille kiinalaista energiavoimistelua. Se kuulosti hassulta, mutta siitä tuli tosi hyvä ole. Ajatuksena on se, että mielen energia siirretään kehoon, siis pois mielestä, sitä kautta rentoudutaan ja puhdistaudutaan, kun keskitytään siihen, että kehon energia kulkee vapaasti maan ja taivaan välissä. Hän puhui paljon energiasta, jaksamisesta ja kaikenlaisesta sellaisesta, että mistä esimerkiksi pelot tulevat. Kysyin, onko pahaa energiaa olemassa sellaisenaan. Nainen vähän naurahti ja kehui meitä ajatteleviksi ja herkiksi tytöiksi ja sanoin, että energiaa voi puhdistaa.

Toiseksi viimeisellä kerralla kokosimme vielä pienistä esineistä viisi tärkeintä asiaa elämässäni tärkeysjärjestyksessä eikä mitään aitamatalia. Silloin tuntui siltä, että jokainen oli jotenkin selkiytynyt ja kirkastunut siinä omassaan. Ei aiheuttanut enää vaikeuksia nimetä tärkeitä asioita ja kertoa, että miksi oli niin. Loppujen lopuksi tärkeää ei ollut niinkään se, mitä tehtiin, vaan se, että ryhmä oli meidän. Pienet jutut olivat merkittäviä, joku mitä toinen sanoo tai että sai itse sanoa. Ryhmä oli myös paikka, jossa voi näyttää tunteitaan. Yksi tyttö kysyi ohjaajalta, rakastiko se meitä. ”Totta kai”, hän sanoi. ”Siskonrakkautta, jotta voitaisiin hyvin.” Merkittävää on, että asioiden laatuun voi vaikuttaa. Ohjaajat ovat osanneet puhua niistä asioista, joita me ollaan mietitty. Niillä on ollut aina jotain sanottavaa ja eläviä esimerkkejä. Ohjaajien omat kokemukset ovat antaneet perspektiiviä meidänkin ajatuksillemme.

Havainnointia ryhmästä ja toiminnan merkityksestä

Ryhmä toimi alusta asti hyvin. Ryhmädynamiikka muodostui jo syksyllä toisille tilaa antavaksi sekä tunnelmaltaan keskittyneeksi, jollaisena se jatkui myös kevään. Tytöt suhtautuivat ryhmään kypsästi, mikä mahdollisti prosessin syvällisyyden. He tutustuivat toisiinsa ja ystäväystyivät. He tapasivat toisiaan myös ryhmän ulkopuolella. Ryhmäprosessin aikana tytöt uskalsivat tuoda aiempaa enemmän esiin tunteitaan ja näyttää niitä ryhmässä. Luottamus ryhmän sisällä muodostui vahvaksi. Tytöt uskalsivat entistä avoimemmin ja rohkeammin käyttää ryhmää tilanteena pysähtyä omien asioiden äärelle ja jakaa niitä, peilata itseä toisiin tyttöihin sekä naisohjaajiin. Ennen kaikkea tytöt kokivat tärkeäksi mahdollisuuden keskustella ja puhua asioistaan. Koko ryhmäprosessin ajan esillä oli keskustelua muun muassa haaveista, peloista, ihmissuhteista, tulevaisuudesta. Ryhmän alkuajan menetelmät, jotka keskittyivät käynnistämään tytön omaa sisäistä prosessia, loivat varmasti pohjan ja tunnelman onnistuneelle ryhmäkaarelle. Tyttöjen tietoisuus itsestään kasvoi.

Ryhmäprosessi vahvisti tyttöjen oikeutta ja mahdollisuutta omaan persoonalliseen tarinaansa ja osoitti sen, että jokaisella on omanlaisensa elämäntarina. Voimatarinan keskeiset alkulähtökohdan kysymykset – kuka minä olen, mistä minä tulen, mihin minä kuulun – antoivat tytöille lisäymmärrystä itsestä. Tyttöjen omien sanojen mukaan heidän asiansa ovat selkiytyneet, kun he ovat pysähtyneet miettimään elämäänsä: mitä tähän asti on tapahtunut, mitä kukin toivoo tulevaisuudelta. Ryhmän ajankohta tyttöjen elämänvaiheessa on ollut varmasti merkittävä, voimaannuttavana kokemuksena tyttöjen siirtyessä kohti entistä itsenäisempää elämää. Tytöt ovat voineet jakaa ryhmässä edessä olevien elämänmuutosten paineen, joka jokaisella kuuluu lähitulevaisuuteen.

Ohjaajina koimme ryhmän onnistuneen ja olleen erityisen antoisa. Voimatarina-hankkeen tavoitteena oli käynnistää nuorena itsensä tiedostamisen prosessi, ja mielestämme se toteutui nuoren omia resursseja voimistaen. Tytöt saivat lisää itsevarmuutta, millä on ollut vaikutusta moniin asioihin tyttöjen elämässä – koulutukseen, ihmissuhteisiin ja tulevaisuuteen liittyvissä asioissa. Kontaktit tyttöihin varmasti säilyvät jossain muodossa, ja tarinat heissä jatkavat omaa kulkuaan.

Hiljaisuus kommunikationa

Ohjaajana koin hiljaisuuden merkityksen oleellisena osana ryhmäämme. Hiljaisuudenkin kautta voi puhua ja kommunikoida. Ryhmästämme muodostui hyvinkin puhelias, ja ryhmäkaaren aikana keskustelemisen osuus vain kasvoi ja syveni, mutta ryhmä antoi tilaa myös sanattomalle voimaantumiselle, joka mahdollisti tunteiden näkyväksi tekemisen. Se oli mielestäni yksi ryhmän perustehtävistä. Hiljaisuudessa onnistuimme löytämään muun muassa luottamusta, lämpöä, rauhaa ja iloa. Hiljaisuus mahdollisti surun esille tuomisen sekä pelon ilmaisun. Ryhmä tuntui jakavan ja keventävän painoa, jota tytöt kantivat sisällään. Havaittiin, että läsnäolo riittää käynnistämään prosessin. Ajatukseni hiljaisuudesta kommunikationa on se, että asioita tapahtuu monella tasolla, tunteissa, ajatuksissa, kokemuksessa itsestä, kun läsnäololle ihmisten kanssa antaa aikaa. Toivon ryhmän antaneen tytöille kantavaa voimaa ja olevan kokemuksena sellainen, mihin voi ajatuksissa palata. Ryhmämme tytön sanoin:

Ryhmässä meillä ei ollut kiire minnekään. Voimme antaa hetkeksi ajan pysähtyä. Tullessani taloon olin yksinäinen, mutta sain sieltä ystäviä. Pidän kaulassani merensinistä kiviä, jonka tarkoitus on auttaa minua vahvistamaan omaa ääntäni. Kaikki saimme erilaiset korut joulun aikaan aamiaisella lahjaksi, kun olimme olleet talolla yötä yhdessä. Ryhmämme toimi vuoden ajan ja nyt tajuan, että kaikilla on ollut päätymässä jokin elämänvaihe ja alkamassa on jokin uusi. Tämä on jännittänyt meitä kaikkia. Kaikki ryhmässä on ollut luottamuksellista, ja sen fiiliksen takia olen sinne mennyt.

*Tilan rakentaminen
luovalle prosessille*

Nina Mesäinen

Nuoren oivaltamisen tukeminen

Toimin toisena ohjaajana ja Paula Ervamaan työparina Tyttöjen talon Voimatarinassa. Voimatarinalle ei ollut valmista mallia, vaan se syntyi ohjaajien ja nuorten yhteistyönä. Ohjaajien ja nuorten tuli yhdessä löytää luova prosessi. Nuoren omalle voimatarinalle on ohjaajan ymmärryksen ja ammattitaidon avulla rakennettava avointa tilaa, mutta samalla myös rajoja. Ne antavat turvallisen vapauden mielen luovuudelle.

Luovuus asuu jokaisessa. Sitä ei tarvitse osata määritellä eikä sille välttämättä ole mitään tiettyä tekniikkaa. Se ei ole samanköinen työ kuin toisella, ei hienempi tai huonompi. Se on jotakin omaa, ja se pitää toisinaan houkutellessa esiin itsestä. Toinen löytää luovuutensa helpolla, toinen joutuu kulkemaan rankan matkan uskoakseen, että se asuu itsessä. Välillä tarvitsemme pientä apua matkalla. Polku voi parhaimmillaan olla seikkailu, löytöretki omaan itseeseen. Luovia ovat menetelmät, jotka auttavat meitä löytämään vastauksia kysymyksiin, jotka kenties ovat jo olemassa, mutta joita emme ole uskaltaneet tunnustaa edes itsellemme. Usein toiminnan avulla löydämme itsestämme uusia ulottuvuuksia, toiminta vie mennessään ja ajatus lentää. Luova prosessi ei sido tekijäänsä tekniikkaan. Valmiit työt eivät ole pääasia, työ on vain väline matkalla itsein.

Ohjaajan tehtävänä on luoda toimintaympäristö, jossa luova prosessi rakentuu. Voimatarinassa ydin löytyy peruskysymyksistä: Kuka minä olen? Mistä minä tulen? Mihin minä kuulun? Näillä kysymyksillä on ohjaajan hyvä lähteä liikkeelle ja etsiä vastaukset niihin ensin itsestä. Lisäksi ohjaajan on hyvä pysähtyä miettimään myös seuraavia kysymyksiä: Mikä työssäni on merkittävää? Mitkä arvot, merkitykset ja motiivit ohjaavat työtäni? Miksi minusta on tullut ohjaaja? Kysymykset kuulostavat helpoilta, mutta kun hetkeksi pysähtyy miettimään ja uskaltaa mennä pintaa syvemmälle, voi itsestään oivaltaa jotain uuttakin. Itsetuntemuksen lisääntyessä on helpompi ohjata ryhmää ja olla läsnä. Joskus voi olla myös hyvä huomata, ettei tämän tyyppinen toiminta ole oma juttu, ja etsiä itselle paremmin sopiva työmuoto tai toimintamalli. Joskus ohjaajalla itsellään on niin isoja muutoksia elämässään, ettei hän tunne oloaan turvalliseksi. Silloin nuorten ohjaaminen itsensä löytämisen prosessissa voi tuntua liian raskaalta. Ohjaajan on tärkeää kuunnella itseään, tehdä oikein itseään kohtaan.

Kun ohjaaja on vastannut peruskysymyksiin omalla kohdallaan, voi prosessin suunnittelu käynnistyä. On kuitenkin tärkeää jättää väljyyttä ja liikkumavaraa sekä laatia varasuunnitelmia. Ohjaajan on luotettava myös siihen, että nuoret tuovat tullessaan aiheita ja asioita, joihin on hyvä tarttua ja etsiä tapa niiden käsittelemiseen. Toisinaan on tärkeää antaa asioiden kuljettaa mukanaan. Täytyy uskaltaa hypätä virran vietäväksi, mutta samalla kuitenkin pitää mielessä punainen lanka: mitä, miksi ja kenen kanssa työtä tehdään. Ohjaajan tehtävänä on nostaa asioita esiin, tarttua tilanteisiin ja esittää kysymyksiä.

Samalla hän pitää tilanteet sillä tasolla, että nuori kykenee käsittelemään esiin nousevat tunteet ja kokemukset. Ohjaajan tehtävänä on rakentaa, olla matkassa mukana ja tukea nuorten oivaltamista.

Toimintaympäristön turvallisuus on edellytys luovalle prosessille. Kun ryhmä kootaan, on hyvä, että jokainen tietää mihin ja miksi on lähdössä mukaan. Alussa on tärkeää laatia ja sopia ryhmän yhteiset säännöt sekä sanoa ääneen asiat, myös itsestäänselvyyksiltä tuntuvat. On myös hyvä nostaa esiin läsnäolon ja sitoutumisen tärkeys sekä ehdoton luottamuksellisuus ja toisten kunnioittaminen. Tästä on hyvä alkaa yhteinen matka.

Tila luo turvallisuutta

Oma tila on tärkeä. On hyvä tietää, että sama tila säilyy, jotta siitä muodostuu ajan myötä ryhmän oma ”koti”. Turvallinen paikka, jossa on hyvä levähtää, pysähtyä itsensä äärellä. Tapa, jolla ryhmä aloitetaan ja lopetetaan, on tärkeä, samoin aloittaminen ja lopettaminen sovittuun aikaan. Erilaiset rituaalit helpottavat laskeutumista muusta elämästä ryhmään, tilanteeseen, jossa jokaisella on tilaisuus tulla kuulluksi ja nähdyksi, sekä samalla antaa itse tilaa muille ryhmäläisille.

Työskentely ryhmissä alkaa esimerkiksi kuulumiskierroksella korttien tai esineiden avulla. Keskivaiheessa työskennellään ja matkataan omiin ja muiden ajatuksiin erilaisten luovien menetelmien keinoin. Kukin kerta päättyy lopetuskierrukseen, jossa on jälleen tilaisuus

tulla kuulluksi ja koota ajatukset. On myös tärkeää, että nuoret saavat jakaa asioitaan toisille juuri sen verran kuin heistä itsestään tuntuu hyvältä ja turvalliselta. Omien ja toisten rajojen kunnioittaminen on tärkeää. Toisaalta joskus on hyvä kannustaa nuorta luottamaan muihin enemmän, avaamaan ovea hieman enemmän raolleen ja kokeilla, miltä se tuntuu. Luottamuksen syntyessä myös jakamista tapahtuu enemmän. Luottamus syntyy kokemuksesta, että voi olla oma itsensä.

Välillä elämään tulee mutkia ja muutoksia, ja tällöin saattaa joutua tekemään päätöksiä, jotka eivät aina tunnu helpoilta. Joskus nuori joutuu lopettamaan ryhmän kesken. Myös tässä voimme tukea nuoria esimerkiksi käsittelemällä asiaa yhdessä. Vaikeatkin päätökset luovat tilaa uudelle mahdollisuudelle ja opettavat parhaimmillaan vastuuta.

Tyttöjen Talon Voimatarinasta syntyi luova tarina. Työskentelylle oli ominaista tilanneherkkyys ja tarkoituksenmukaisuus. Nuorille syntyi myös flow-kokemuksia, joissa aika ja paikka katosivat, ja syntyi huima kokemus läsnäolosta ja kohtaamisesta. Ryhmään osallistunut tyttö kuvaa Voimatarinaa seuraavasti: ”Olen tutustunut enemmän siihen, mitä olen yrittänyt piilottaa. Olen uskaltanut näyttää eri puolia itsestäni, uskallan näyttää tunteitani, herkkyyttäni, uskallan sanoa mitä ajattelen. Kaikkea en voi kuluneesta vuodesta muistaa, mutta muistan tunteen, johon voin palata ja siinä tunteessa olen turvassa.” Tyttöjen talon Voimatarinassa vakuutuimme siitä, että olemme olleet luomassa jotain ainutkertaista.

Pysähdy! Susanna Ruuhilahti

Toimin Pysähdy-ryhmän ohjaajana Tyttöjen talolla. Ryhmä oli tarkoitettu seksuaalista väkivaltaa ja hyväksikäyttöä kokeneille tytöille. Näiden teemojen työstäminen lähti käyntiin jo ryhmän ensi tapaamisella. Ryhmäläisten keskuudessa rakentui nopeasti luottamus, ja yhteinen tietoisuus ryhmän teemoista sekä jaettavista kokemuksista mahdollistivat nopean aiheeseen tarttumisen ja loivat turvallisen ilmapiirin. Ensimmäisen ryhmäkerran aikana sovittiin säännöistä sekä pohdittiin aiheita, joita käsiteltäisiin. Sovittiin myös työskentelytavoista, tyttöjen toiveet huomioonottaen.

Hyväksikäytön kokemuksia tarkasteltiin yksilön, läheisten ja yhteisön näkökulmasta. Oleellisena osana ryhmäprosessia oli jakaa tunteita, joita kokemukset aiheuttavat, tarjota lupaa kaikkiin tunteisiin, herättää aistimaan tunteita, rohkaista sanomaan ajatuksia, joita eri asiat tytössä herättivät. Tunteiden, aistien ja kehollisten kokemusten kautta hyväksikäytön vaikutuksia tyttöjen elämään tarkasteltiin monista eri näkökulmista. Tarkoituksena oli voimaannuttaa tyttöjä oman elämänsä haltijoiksi sekä rakentaa luottamusta itseensä ja toisiinsa; tarjota välineitä oireiden hallintaan ja tehdä näkyviksi trauman aiheuttamia oireita. Loimme tytöille välineitä tehdä omaa toimintaa ymmärrettäväksi, tarjosimme sanoja kokemusten ja tunteiden ilmaisuun sekä tilaa olla kokonainen ihminen erilaisine tunteineen ja oloineen. Olemme luoneet mahdollisuuksia kokemuksille yhteydestä, lohdusta ja ymmärryksestä, joita toinen seksuaalista hyväksikäyttöä kohdannut voi tarjota.

Ryhmän aikana kahdella tytöllä oli oikeusprosessi käynnissä. Oikeusprosessin herättämät tunteet ja ajatukset kulkivat koko ryhmän mukana. Oikeuden saaminen jollakin tavalla, itsensä näkyväksi tekeminen ja oikeuden hakeminen itselle olivat tärkeitä tyttöjen ryhmäprosessissa.

Häpeän ja syyllisyyden tunteiden esille nostaminen ja niiden käsittely mahdollistavat eheytymistä ja ahdistavista tunteista vapautumista.

Kymmenen viikon mittainen yhteinen matka tarjosi tytöille myös kokemuksen ajan kulun merkityksestä parantavana voimana, kunhan aika ja hoito kulkivat käsitysten. Aika ja yhteinen matka loivat uskoa selviytymiseen ja oireilun vähenemiseen, jopa häviämiseen. Kunkin tytön hoitosuhteet ja -polut selkiytyivät ryhmän aikana. Tunteiden hallinta ja seksuaalisen väkivallan kokemuksen tai seksuaalisen hyväksikäyttökokemuksen kanssa eläminen helpottui tyttöjen kokemuksissa. Asioille, tunteille, reagointitavoille löytyi sanoja ja ymmärrystä.

*Kehollista ja liikkeellistä
työskentelyä* Pysähdy-ryhmässä

 Johanna Laamanen

Toimin Pysähdy-ryhmän ohjaajana yhteistyössä Susanna Ruuhilahden kanssa.

Työskentelyn tarkoitus

Kehollinen ja liikkeellinen työskentely seurasi ja tuki Pysähdy-ryhmän kokoontumisten teemoja. Tarkoituksena oli antaa tilaa asioiden keholliselle käsittelylle ja kokemiselle sekä ohjata ja tukea ryhmäläisiä kehon ja mielen yhteyden tiedostamisessa, voimaannuttavasta näkökulmasta.

Tehyjä harjoituksia ja niiden merkityksiä

Kehon herättämisen, tiedostamisen sekä läsnäolon harjoituksina käytettiin usein seuraavia:

- Hengityksen tiedostamista ja siihen keskittymistä.
- Kuluvan päivän ja hetken kehollisille tuntemuksille hiljentymistä ja kuuntelemista (body-check).
- Kehonosien liikuttelua, pyörittelyä eritellysti tiedostaen luut ja nivelet sekä kehon "harjaamista" käsillä, kehon tuntoaistimusten aktivoimista syvältä pintakerrokseen, ihoon asti. Tämä harjoitus liittyi myös oman kehon rajojen tiedostamiseen.

Näiden harjoituksen tarkoituksena oli ohjata nuoria keskittymään juuri meneillään olevaan hetkeen, siinä läsnäoloon, sekä tulemaan enemmän tietoiseksi omasta kehosta ja sieltä nousevista tunteista ja tuntemuksista.

Erityisesti aisteja herätteleviä harjoituksia:

- Kehon pinnan aktivoimista pareittain eri välineillä, mm. maalisiveltimillä, palloilla, teloilla sekä erivärisillä ja -kokoisilla huiveilla.
- Huomion kiinnittämistä siihen, mitä kuulee, näkee, tuntee (tuntoaisti), haistaa ja maistaa juuri silloin, sekä sen huomioimista, mihin kunkin tarkkaavaisuus hakeutuu ensimmäisenä ilman, että pakottaa sitä mihinkään.
- Tanssimista ulkona kynttilämeressä ja oman nimen kirjoittamista liikkeellisesti.

Aistien herättämisen tarkoituksena oli laajentaa nuoren perspektiiviä omaan olemiseen ja kehollisuuteen. Tiedostamalla aistien monimuotoisuuden ja rikkauden sekä niiden kautta tulevan informaation niin itsestä kuin muistakin nuoren havaintokyky ja kehollinen herkkyys saivat mahdollisuuden vahvistua. Monet aisteja herättelevät harjoitukset saattoivat myös tuoda esiin vanhoja muistoja ja tunteita, niin iloisia ja hyviä kuin ahdistavia ja mahdollisesti tukahdettujakin.

Käyttämällä parityöskentelyssä erilaisia välineitä, kuten sivelimiä ja huiveja, mahdollistui toisen kosketus luonnollisesti ja turvallisesti. Kosketuksella on hyvin vahva vaikutus, ja se voi aiheuttaa kokijalle hänen historiastaan riippuen myös ahdistusta ja pelkoa. Välineiden käyttö auttoi myös kehon rajojen ja pintojen sekä muotojen tiedostamisessa.

Pääasiassa keholliseen tiedostamiseen keskittyvät harjoitukset:

- Oman kehon ääriviivojen piirtäminen lattiaan (maalariinteipillä taiteillen) ja niiden täyttö tunteilla.
- Kehokartta: makuuasennossa oman kehon vuorien ja laaksojen tiedostaminen, missä jää esim. ilmaa kehon ja lattian väliin; kehoa ajatellaan ikään kuin karttana.
- Pään ja ”hännän” välisen yhteyden eli selkärangan tiedostaminen liikkeellisesti, kehonosien tiedostaminen ja asennot.

Tässä ryhmässä kehollisuus ja sen kokeminen herättivät hyvin vahvojakin tunteita. Oman kehon ääriviivojen piirtämisellä haettiin konkreettisesti kehonsa ja itsensä näkyväksi tekemistä. Ääriviivojen työstäminen maalariinteipin palasista asetti nuoren tilanteeseen, jossa hänen oli todellakin koh-

dattava itsensä ja kehonsa, sitä ei tehnyt kukaan toinen hänen puolestaan. Näiden lattiaan piirrettyjen kehojen katselulla ja kokemusten jakamisella sen jälkeen oli suuri merkitys. Kehokartan ja maantieteellisten termien käyttö auttoi ja innosti nuoria tutkimaan kehoaan uudella tavalla, turvallisesti. Selkärangan sekä luiden ja nivelten tiedostamisella haettiin lähinnä käsitystä niiden tärkeästä merkityksestä. Luista lähtevä lähestyminen kehollisuuteen on sitä paitsi turvallista ja monelle helppoa. Kehon ja mielen yhteyttä pyrittiin tuomaan näkyville ja koetavaksi nostamalla esiin ihmisten erilaisten asentojen ja tunteiden välinen suhde.

Rajoihin, tunteisiin ja itse-arvostukseen sekä luottamukseen keskittyvät harjoitukset:

- Oma tila – muiden tila. Opeteltiin ottamaan oma tila haltuun ja kunnioittamaan
- muiden tilaa. Koettiin, miltä tuntuu, kun toinen tulee omaan tilaan ilman lupaa ja luvan kanssa sekä opeteltiin sanomaan toiselle ei, luomaan ja pitämään rajat.
- Omaan kinesfääriin liittyvissä harjoituksissa haettiin myös erilaisten liikelaatujen ja liikeratojen ulottuvuuksien tiedostamista ja laajentamista (raskas, kevyt, suora, pehmeä, virtaava, nopea, hidas) sekä niihin liittyvien tai niistä heräävien tunteiden ja mahdollisesti omassa olotilassa tapahtuvien muutosten tiedostamista.
- Tunne-kolmio. Nimettiin esimerkiksi kolme aluetta, kukin valitun tunteen mukaan, ja näissä alueissa liikuttiin, tanssittiin, vapaasti improvisoiden kunkin tunteen herättämän kokemuksen pohjalta. Tämän jälkeen kirjoitettiin tajunnanvirta-menetelmällä.

- Toisten liikkeen peilaamista ja heijastamista piirissä tai pareittain vapaasti tilassa improvisoiden.
- Kehon painon antamista ja vastaanottamista pareittain, kehollisessa kontaktissa oleminen ja liikkumista pareittain, esimerkiksi päät, jalat, kädet vastakkain.
- Still-kuvia ja -patsaita olotilojen ja tunteiden pohjalta.

Omiin rajoihin ja itsearvostukseen sekä luottamuksen (tai sen rikkoutumisen) kokemukseen liittyy paljon tunteita. Itsearvostuksen menettäminen voi näkyä monella tasolla ja tavalla. Oman tilan tiedostaminen ja usko siitä itse määrittämiseen tuntui monelle ryhmän nuorelle olevan vaikeaa, eri syistä johtuen. Niinpä näiden harjoitusten tarkoituksena oli nostaa esiin tämä teema ja sen herättämät tunteet ja ajatukset sekä liikkeellisesti että keskustellen.

Peilaus- ja heijastamisharjoitukset ovat hyviä luomaan yhteisöllistä ja turvallista ilmapiiriä, jossa jokainen on arvokas ja tasavertainen. Näiden harjoitusten tarkoituksena oli myös tukea ja kannustaa nuorta liikkeelle ilman suorituspainetta.

Luottamusharjoitusten tehtävänä oli antaa kokemus toiseen luottamisesta ja uskalluksesta nojata siihen. Näiden harjoitusten avulla nuorella oli mahdollisuus huomata omia tapojaan suhteessa toisiin. Tarkoituksena oli lisäksi tuoda esille sitä, miten tämä kaikki näyttäytyy mielen lisäksi kehossa.

Tunnetilojen tunnistamista ja nimeämistä tuettiin liikkeellisten ja kehollisten harjoitusten kautta. Näiden harjoitusten tarkoituksena oli tuoda näkyväksi myös kehon ja mielen yhteyttä sekä luoda tila ilmaista tunteitaan liikkeellisesti ja oppia, tutkia, missä tunne tuntuu ja milloin tunne luo liikkeen ja milloin liike luo tunteen.

Hyvinvointiin ja rentoutumiseen keskittyviä harjoituksia:

- Mielikuvaharjoitus talosta, josta hakee itselleen esineen, asian, jonka haluaa tuoda mukanaan ja josta saa voimaa ja tukea itselleen.
- Erilaisia rentoutumisharjoituksia.

Näiden harjoitusten tehtävänä oli muistuttaa itsensä huolehtimisesta ja arvostamisesta sekä hemmottelun tärkeydestä. Rentoutumisharjoitukset ovat hyviä kehollisen tietoisuuden lisäämiseksi sekä oman olotilan tiedostamiseksi ja kehon vapauttamiseksi mahdollisista jännityksistä. Mielikuvaharjoituksen tarkoituksena oli voimaannuttavan ja tukea antavan asian tiedostaminen omassa elämässään ja sen tuominen esille sekä sen muistaminen tulevaisuudessa.

Kaikki nämä harjoitukset linkittyivät vahvasti Pysähdyryhmän teemoihin. Tärkeää oli keskusteleva ja rohkaiseva sekä yhteisöllinen ilmapiiri, missä myös liikkeellinen ja kehollinen lähestyminen voimaannuttavasta näkökulmasta toimi yhtenä tärkeänä elementtinä. Tärkeätä oli kehon ja mielen välisen yhteyden tiedostaminen ja oman kehollisen herkkyyden sekä itsetuntemuksen ja itsearvostuksen vahvistaminen.

Voimatarina kohdennetun nuorisotyön projektissa

■■■■■
Tuulia Saves –Timo Lautaniemi

Rakenteen luominen

Voimatarinamme käynnistyi vuoden 2005 syyskuun puolessa välissä. Suunnitelman mukaisesta ryhmästä kaksi tyttöä jäi yhteisestä päätöksestä marraskuuhun mennessä pois, ja yksi uusi tyttö tuli tilalle. Alkuperäinen, ennen toiminnan aloittamista tehty toimintasuunnitelma oli rakennettu kiinteälle ryhmälle, mutta hiljalleen kävi selväksi, että ryhmää oli mahdoton saada aina yhtä aikaa paikalle. Osittain tämä johtui kohderyhmästä, jonka ongelmoina olivat sitoutumisvaikeudet ja hankaluudet osallistua pitkäjänteiseen toimintaan.

Hylkäsimme alkuperäisen suunnitelman ja pyrimme kilpailemaan tyttöjen ajankäytöstä erilaisin houkuttimin. Tyttöjä itseään yritettiin saada mukaan suunnitteluun. Toimintaan liitettiin myös erilaisia houkuttimia, kuten ravintola- ja elokuvaretkiä, ja jokaisella kerralla maukasta tarjoilua. Cappuccino, kinkkupasteijat ja keksit muodostuivat tytöille tärkeäksi tapaamisen aloittamisrituaaliksi. Yhteinen herkuttelu antoi tilaa odotella myöhässä olevia, kauempana asuvia ryhmäläisiä. Se antoi myös mahdollisuuden jutella kaikkia muita asioita ja rauhoittua Voimatarinaa varten. Kahvittelun lomassa hoidettiin lisäksi kohdennetun nuorisotyön projektiin liittyviä asioita, ja lopuksi illan ohjelma esiteltiin tytöille lyhyesti, sekä orientoitumisen helpottamiseksi että mahdollisen jännityksen poistamiseksi.

Ympäristö, tila ja tunnelma, osoittautui myös erittäin tärkeäksi. Päädyimme aina tarpeen mukaan vaihtelemaan tilaa, jossa Voimatarina-ryhmä kokoontui. Suurimman osan illoista vietimme Valtin tiloissa, mutta joitakin tapaamisia ja yötalot pidimme kodikkaassa, toisaalta hieman jännittävässä Kallahden Kesärannan vanhassa puutalossa.

Ensimmäinen tapaaminen järjestettiin Valtin pienessä kirjasto-ohuoneessa, jossa oli soikea pöytä. Me ohjaajat asetuimme eri puolelle pöytää ja tytöt toiselle puolelle, heistä toisensa jo tuntevat vierekkäin. Paikalla oli neljä ryhmäläistä, joista pari oli tavannut toisensa aiemmin. Osalle tytöistä Voimatarinan toinen ohjaaja, Timo, oli ventovieras. Voimatarinan ja ohjaajien esittelyn sekä muutaman pelisäännön (tärkeimpänä luottamuksellisuus) jälkeen jokaiselle, myös meille ohjaajille, jaettiin kolme tarralappua ja kynä. Ideana kirjoittaa tarralapulle kolme kysymystä. Laput koottiin fläppitaululle, ja jokainen

vastasi vuorollaan yhteen kysymykseen ringissä. Tyttöjen kysymykset vaihtelivat helpohkoista – ”Lempivärisi?” aina sellaisiin kuin ”Asiat jotka tuottavat iloa?” Tarralappujen käyttö helpotti kynnystä esiintyä vieraassa ryhmässä. Tytöt vastasivat kysymyksiin rehellisesti ja toivat esiin asioita, joiden tiesin heitä painaneen ja ahdistaneen.

Istumajärjestys osoittautui asiaksi, jota piti myöhemmin suunnitella tarkemmin. Jos ystävykset istuivat vierekkäin, saattoi tilanne muuttua heidän välisekseen dialogiksi ja sulkea muun ryhmän pois. Toisaalta jos ohjaaja istui arimman tytön viressä, tukeutui tämä helposti pelkästään ohjaajaan ja sulki muun ryhmän pois.

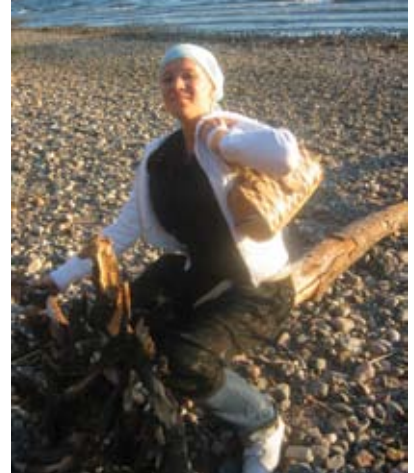
Tapaamiskerran päätteeksi lähdettiin ostamaan jokaiselle oma päiväkirja ja kynä. Timo joutui poistumaan tässä vaiheessa, ja tytöt halusivat ostaa hänellekin oman päiväkirjan ja kynän. Päiväkirjojen oli tarkoitus sitouttaa, innostaa ja motivoida tytöjä omaan itseensä suuntautuvaan seikkailuun myös kotona ollessaan. Päiväkirjojen käyttö jäi kuitenkin varsin vähäiseksi. Ne kun eivät mahtuneet tyttöjen käsilaukkuihin ja unohtuivat usein kotiin. Toisaalta yksi tytöistä kantoi päiväkirjaa aina mukana ja täytti sitä myös kotona. Hän ja eräs toinen ryhmäläinen esittelivät piirroksiaan ja runojaan meille kahden kesken. Nuo kuvat ja runot käsitelivät usein yksinäisyyttä, rakkautta ja pelkoja.

Kaikki tytöt innostuivat erilaisista työkaluista ja apuvälineistä, olivat ne sitten teatteriasuja, savea, pastelliliituja tai kanaverkkoa. Päästäksemme näiden välineiden avulla syvemmälle kuin valmiiseen taideteokseen rakensimme harjoitteita portaittain syveneväksi. Esimerkiksi ensimmäisellä kerralla,

jolloin olimme päättäneet valita valokuvauksen Voimatarinamme työkaluksi, haettiin innostusta ja uskallusta oman itsensä valokuvaamiseen kuvaamalla itselle tärkeitä esineitä tai asioita luonnosta Kesärannassa. Seuraavalla valokuvaukseen liittyvällä tapaamiskerralla etsittiin Itäkeskuksen kauppakeskuksesta pareittain sellaisia paikkoja, jotka liittyivät lapsuuden muistoihin. Kun paikka löytyi, otti pari valokuvan muistelijasta hänen määräämässään paikassa.

Myös draamaa, jonka me ohjaajat koimme ehkä haastavimmaksi työmenetelmäksi, lähestyttiin ensin teatterimuseon teatteriseikkailun kautta. Tytöt innostuivatkin teatterista niin paljon, että jatkoimme suunnitelman mukaisesti teemaa yötalolla. Tytöt pukeutuivat Narrista lainattuihin asuihin ja kehittivät itselleen rooliin. Kävimme rooliasuissa iltakävelyllä Kallahden hienosto-kaupunginosassa ja otimme paljon valokuvia. Teemaa oli tarkoitus jatkaa työstämällä näytelmä, joka esitettäisiin seuraavana aamuna paikalle kutsutuille äideille. Suunnitelma ei kuitenkaan täysin toteutunut, muutama äiti ei päässyt paikalle, ja tämä aiheutti osalle tytöistä suurta mielipahaa ja haluttomuutta.

Kaiken kaikkiaan osa harjoitteista eteni suunnitelman mukaisesti portaittain. Osa kaatui siihen, että ryhmästä oli seuraavalla kerralla joku pois. Osa suunnitelmista taas epäonnistui myös meihin ohjaajin liittyvistä syistä, kuten sairaslomista, liiallisesta kiireestä ja myös liian suurista odotuksista tai liian haastavista suunnitelmista.

Ryhmän ja pelisääntöjen todellinen työstäminen

Näin jälkeenpäin katsottaessa syksyn jokainen tapaaminen toi eteen aina uusia ongelmia, jotka liittyivät viiden tiedoiltaan, taidoiltaan, osallistumismotiiveiltaan ja persoonaltaan kovin erilaisen tytön ryhmäyttämiseen. Ongelmia työstettiin pitkälti keskustelemalla, puuttamalla niihin joko saman tien tai myöhemmin kahden kesken nuoren kanssa. Keskusteluissa muokkasimme ryhmän kanssa myös pelisääntöjä. Pohdimme mm. sitä, saako Voimatarinaan tulla alkoholia nauttineena, saako arvostella toisen pukeutumista, saako kesken harjoitteen vastata puhelimeen, saako toisen keskeyttää, saako toisen ajatuksia pilkata, saako tapamiskerralla touhuta ihan muita asioita kuin Voimatarinaa. Tilanteet, joissa joku loukkaantui, ahdistui tai tunsu olonsa epämuikavaksi, purettiin ryhmän kanssa ohjaajien johdolla heti.

Ryhmä kehittyi melko nopeasti turvalliseksi ohjaajien ollessa läsnä. Tämä kehitys ei kuitenkaan aina toteutunut tyttöjen saadessa työskennellä itsenäisesti, esimerkiksi valokuvausretkellä. Jouduimme keväällä muuttamaan suunnitelmia niin, että kaikki työskentelely tapahtui ohjaajan ollessa samassa tilassa. Toisaalta hyödynnettiin myös ryhmäläisten toisilleen antamaa positiivista vertaistukea. Usein me ohjaajat jouduimme kuitenkin johdattamaan keskustelun eräänlaiseen konfrontointiin, kissan pöydälle nostamiseen. Jokainen ryhmäläinen väitti arvostavansa toisen ihmisen oikeutta olla erilainen. Kuitenkin käytännössä oltiin joskus tilanteessa, jossa toinen loukkasi tahallaan ja toinen loukkaantui. Parhaimmillaan ryhmäläiset joutuivat pohtimaan omaa todellista käyttäytymistään

suhteessa ilmoittamiinsa arvoihin ja ajatuksiin suvaitsevaisuudesta.

Voimatarinaamme liittyi selkeästi vahva suvaitsevaisuuskasvatus, koska jokaisella ryhmän työllä maahanmuuttajana on ollut syrjintäkokemuksia ja jopa rasistisia kokemuksia Suomessa oloaikanaan. Toisten kohdalla nämä kokemukset ilmenivät joko suomalaisten tai muiden etnisten vähemmistöjen halveksuntana. Keskustelujen lisäksi suvaitsevaisuutta pyrittiin lisäämään harjoitteilla, joissa otettiin toisia rooleja. Roolit myös helpottivat omien tunteiden käsittelyä etäämmällä itsestään.

Rooliharjoitteita käytiin läpi esimerkiksi internetistä tulostetuilla kuvilla, jotka esittivät erilaisia ihmisiä, esi-neitä ja tilanteita. Jokainen valitsi haluamansa kuvan ja kirjoitti lyhyen tarinan joko kertomuksena tai ranskalaisina viivoina. Valitulle ihmiselle tuli keksiä nimi, perhe, ammatti ja asunto sekä kertoa, mitä tämä eniten toivoo tai pelkää maailmassa. Tarinat luettiin lopuksi kaikille, ja ohjaajat esittivät elämäkertoista kannustavia kommentteja. Myöhemmin kertoin tätä harjoitetta jatkettiin niin, että tyttöjen kirjoittamista hahmoista muodostettiin pareja, jotka kävivät dialogia keskenään. Vuoropuhelu kirjoitettiin yhteiselle isolle paperille kaikkien nähtäväksi, ja sen jälkeen dialogi vielä esitettiin muulle ryhmälle.

Keskustelua käytiin usein myös siitä, mitä kieltä Voimatarinassa käytetään. Paikalla oli aina viroa, venäjää ja suomea äidinkielenään taitavia. Oli tilanteita, joissa osa ryhmäläisistä halusi puhua venäjää, mutta osa ryhmästä,

ohjaajat mukaan lukien, eivät kieltä ymmärtäneet. Tällä kielipolitiikalla ryhmän jotkut jäsenet yrittivät sulkea toisia pois, aluksi jopa aiheuttaa riitaa tai yksinkertaisesti salata asioita ohjaajilta.

Pelissäntöjen laatimiseen ja ryhmän turvalliseksi tekemiseen käytettiin myös useita erilaisia harjoitteita. Sellaisia olivat mm. harjoite, jossa seisottiin jonossa. Jonon viimeinen piirsi piilossa olevaan paperiin yksinkertaisen kuvion, ja sen jälkeen saman kuvion sormella jonon seuraavan selkään. Seuraava piirsi tuntemansa kuvion seuraavan selkään, ja näin edettiin, kunnes jonon ensimmäinen piirsi kynällä tuntemansa kuvion toiseen piilossa olevaan paperiin. Lopuksi paperit otettiin esille rinnakkain, ja purettiin keskustelemalla tuntemuksista ja lopputuloksesta.

Useana kertana käytettiin apuna peliä nimeltä Junior Alias. Jokainen kuvasi kortista lukemaansa sanaa muilla sanoilla, ja muut yrittivät arvata oikeaa sanaa. Usein käytettiin myös harjoitetta, jossa ohjaaja luki sanan kerrallaan, ja jokainen kirjoitti paperiin ylös asian, joka sanasta tulee mieleen. Tätä tehtävää kehitettiin myös niin, että jokainen tyttö vuorollaan keksi kolme sanaa, joihin kaikki vastasivat. Lopuksi kaikkien vastaukset luettiin vuoronperään ja niistä keskusteltiin. Tämä tehtävä lämmitteli myös kirjoitusharjoitteisiin ja madalsi kynnystä kirjoittamiseen, joka useille tytöille oli vaikea itsensäilmaisukeino. Taka-ajatuksena oli myös ryhmäläisten suomen kielen taidon vahvistaminen.

Omat juuret – omat tunteet

Koska kohdennetun nuorisotyön projektissa kehitettiin menetelmiä ja harjoitteita monikulttuuristen nuorten identiteetin tukemiseksi, emme katsoneet tarpeelliseksi kehittää Voimatarinaan erillisiä menetelmiä tai harjoitteita pelkästään kaksikulttuurisuuden ympärille. Projektissa tarjottiin mahdollisuutta oman kielen käyttöön, järjestettiin vanhemmille tilaisuus tutustua vanhemmuuden roolikarttaan kolmella eri kielellä, pidettiin perheiden toivomuksesta paljon yhteisiä koko perheen juhlia, joissa tarjottiin myös perinteisiä slaavilaisia ruokia, sekä perheleiri. Istuin joskus nuorten kotona katselemassa perheenjäsenten kanssa valokuvia lähtömaista ja tulkaamassa heille suomalaista yhteiskuntaa. Nuorten kanssa käytiin keskustelun herättämiseksi läpi mm. erilaisia ihmisoikeusharjoitteita.

Ajatuksemme kaksikulttuurisuuden rikkaudesta ja oma kunnioituksemme nuorten kaksikulttuurista taustaa kohtaan kulki mukana koko Voimatarinan ajan. Voimatarinan lähtöhaastatteluissa keskusteltiin paljon nuoren juurista sekä lapsuutta ja lähtömaata koskevista muistikuvista. Kaikki nuoret sanoivat kokevansa kaksikulttuurisuutensa rikkaudeksi, mutta kertoivat sen aiheuttaneen myös vaikeuksia Suomessa. Kukaan nuorista ei ollut varma siitä, missä maassa tulevaisuutensa viettäisi. Useimmat nuoret kokivat ahdistusta siitä, etteivät he tunteneet olevansa täysin hyväksytyjä Suomessa, mutta olivat myös liukuneet kauemmaksi entisestä kotimaastaan.

Voimatarina-tapaamisissa keskusteltiin usein omien kulttuureiden perinteistä, tavoista ja käytännöistä, niin hyvistä kuin huonoistakin. Lähes kaikissa tyttöjen töissä näkyi vaikutteita myös lähtömaasta. Oman ajatustapamme ja ohjauskäyttämisen tiedostamisen tärkeyden lisäksi

uskoimme tyttöjen itsetunnon ja itsetuntemuksen vahvistamisen kautta tukeneemme nuorten kaksikulttuurista identiteettiä. Monikulttuurisuus opetti ja kasvatti myös paljon meitä ohjaajia. Oppiminen ja henkinen kasvu perustui vuoropuheluun ja vuorovaikutukseen!

Lähtöhaastattelujen perusteella saimme tietää, että jokaisella työllä oli sukulaisia kahdessa tai jopa kolmessa eri maassa. Osan isovanhemmista yksi tai useampi oli kuollut, mutta kaikilla oli heistä muistikuvia, joko omia tai kerrottuja. Voimatarina-ohjaajana tunsin erittäin tärkeäksi ja miellyttäväksi kokemukseksi omaan sukuuni perehtymisen ja oletin, että ryhmällemme tämä osio olisi kaikkein perustavanlaatuisin, koska sukupolvet elävät niin hajaannuksessa ja nuoret kahden kulttuurin välillä jokaisena päivänä. Omia juuria sekä ryhmää lähdettiin hahmottamaan alkuhaastattelujen jälkeen tehtävällä, jossa yhteiselle isolle paperille piirrettiin pareittain jokaisen omat ääriviivat. Sen jälkeen jokainen jakoi ääriviivansa kolmeen osaan ja lähti kuvittamaan hahmoaan siten, että pää oli äiti, keskivartalo oli isoäiti ja loppuosa oli oma itse. Piirros purettiin kertomalla ryhmälle, keitä hahmon osat esittivät ja miksi. Kotitehtävänä jokainen ryhmäläinen sai tehtäväksi haastatella vanhempiaan ja piirtää oman sukuunsa.

Pari tyttöä vastusti tehtäviä vedoten siihen, että koulussakin on pakko ja se on äärimmäisen tylsää. Kukaan ei tehnyt sukupuuta. Ohjaajina pohdimme asiaa pitkään ja tulimme siihen tulokseen, että murrosikäiset nuoret keskittyvät identiteettityöskentelyyn, jossa jokaisen päivän onkin tarkoitus pyöriä oman navan ympärillä ja yrittää hahmottaa ensisijaisesti vain ja ainoastaan itseään. Tytöt eivät halunneet pohtia juuriaan isovanhempien kautta. Sen sijaan he kokivat tärkeäksi ja innostavaksi lapsuutensa pohtimisen. Ohjaajina otimme vih-

jeestä vaarin ja lähdimme rakentamaan harjoitteita, joissa nuoret rekonstruoivat omaa lapsuuttaan vuoropuheluna omien vanhempiensa kanssa.

Nuoret saivat ensimmäiseksi tehtäväksi valita vanhempiensa kanssa lapsuutensa valokuvia. Kuvat tuotiin Voimatarinan yötalolle, ja niistä otettiin valokopiot. Yötalolla jokainen, myös ohjaajat, rakensivat itsenäisesti kollaasin valokopioiden, värien, maalien ja lehtileikkeiden ja omien sanojen ja tarinoiden avulla. Kollaasit esiteltiin lopuksi ryhmäläisille, ja jokainen sai kertoa niistä mitä halusi. Puolen vuoden kuluttua kollaaseista muodostettiin taidenäyttely muiden Voimatarina-tuotosten kanssa, ja taidenäyttelyyn kutsuttiin äidit äitienpäiväkahville. Nuoret kertoivat töissään kokonaisia lapsuuden tarinoita ja kuvasivat tapahtumia pienillä piirroksilla. Kollaasit kertoivat niin surullisista kuin iloisistakin asioista. Auringot, sydämet ja valokuvat kauniisti puetuista rusettipäisistä tytöistä kertoivat lämmöstä, rakkaudesta ja välittämisestä. Sadepisarat, viinapullot tai kyöneleet kertoivat surusta, ahdistuksesta, peloista. Jokaisessa kollaasissa oli kuitenkin paljon valoisuutta ja tytöt halusivat kilvan kertoa tarinoita lapsuudestaan, joten päätimme jatkaa nykyhetken työstämistä lapsuuden kautta.

Seuraavilla kerroilla tyttöjä ohjeistettiin valitsemaan päivän rauhallisin hetki, istuttaa äiti (tai isä) alas, tarjota kupillinen teetä ja kysyä ”Millainen minä olin lapsena?” Haastatteluista tuli kirjata ylös viisi luonteenpiirrettä paperille. Tämän harjoitteen takana oli myös ajatus siitä, että kasvaminen ja irtautuminen vanhemmista (sekä meidän ryhmämme kohdalla välillä myös akkulturaatiostressi ja kotoutumisen eritahtisuus) on tuonut mukanaan ristiriitoja ja konflikteja perheissä. Vaikka ristiriidat voivat olla

tällä hetkellä rajuja ja kotona avoin sota, oli lapsuudesta jokaisen kohdalla onnellisia muistoja. Toivoimmekin, että äidin ja tyttären yhteinen muistelu rauhallisemmista ja huolettomimmista päivistä, jolloin äidit ja tyttäret olivat lähes yksi ainoa olento, toisivat helpotusta myös nykytilanteeseen. Jokainen tyttö kuvasikin haastattelutilanteita myöhemmin kysyttäessä tärkeiksi, mukaviksi, iloisiksi, rauhallisiksi ja tunnelmallisiksi.

Seuraavassa tapaamisessa tytöt kirjoittivat toisilta piilossa nuo viisi tärkeimmäksi katsomaansa luonteenpiirrettä punaiselle tarralapulle. Sen jälkeen he piirsivät, värjäisivät ja maalasivat näiden sanojen pohjalta oman kuvan. Tämäkin tehtävä alustettiin taas muistuttamalla, ettei kuvan tarvitse noudattaa todellisuutta, sääntöjä, perspektiiviä tai värioppia, vaan se saa olla ihan millainen vain. Tytöt olivat jo oppineet nauttimaan väreistä ja maaleista, ja he työstivät kuvia tarmokkaasti. Valmiit paperit jätettiin pöydälle, ja kaikki saivat tehtäväksi kirjoittaa tyhjälle keltaiselle tarralapulle jokaisen toisen tytön omakuvaan kolme sellaista luonteenpiirrettä, jotka löysivät toisen tekemästä omakuvasta. Lopuksi jokainen lisäsi omaan kuvaansa tarkoittamansa luonteenpiirteet, ja keskusteltiin omista ja toisten huomioista. Tehtävää purettiin myös siltä kannalta, mitä luonteenpiirteitä tytöissä on yhä jäljellä, mitkä ovat kadonneet ja mitkä he haluaisivat löytää uudelleen.

Tämä tapaaminen oli hyvin mielenkiintoinen. Tuulia ohjasi tapaamisen yksin, koska oli yhdessä sovittu, että toisinaan jompikumpi on yksin paikalla. Tämä johtui mm. aikatauluistamme ja sairaslomista. Lisäksi olimme saaneet jo mielenkiintoisia kokemuksia siitä, kuinka miehen ja

naisen roolimme näkyi ryhmässä. Lämmittelyharjoitteessa tytöt valitsivat erilaisista lehti- ja internetkuvista kaksi kuvaa, joista toinen kuvasti meneillään olevaa hetkeä, sen tunne- ja olotilaa, ja toinen sai kuvata toivottua tunnetilaa tulevaisuudessa. Jokainen esitteli omat kuvansa, ja toiset esittelyt olivat niin alastomia ja analyttisiä, että ohjaajana olin pudota tuoilta (esimerkiksi hai-tarina).

Tytöt työskentelivät koko ajan täysillä, ja keskustelumme olivat hyvinkin syvällisiä, purimme myös vaikeita muistoja. Puhuimme tapamme mukaan paljon ”naisten juttuja”. Tytöt ottivat itse esiin sen, että joitakin asioita voi puhua vain naisten kesken. Tällaisiksi asioiksi he kokivat esimerkiksi keskustelut kuukautisten alkamisesta. Jokainen kertoi, mitä silloin tapahtui ja miltä heistä tuntui. Tapaaminen oli todella kaoottinen, pirstaleinen ja äänekäs. Jouduin palauttamaan tytöt monta kertaa aiheeseen, ja illan lopuksi purimme tapaamiskerran hyvin tiukasti ja avoimesti keskustellen. Tytöt pohtivat omaa levotonta käytöstään, ja Tuulia pohti omaa tuntemustaan siitä, että nalkutti heille koko tapaamisen ajan sekä sitä, miten nalkutuksesta ja kaaoksesta huolimatta he kuitenkin toivat esiin todella hienoja asioita. Tytöt toivoivat, että seuraavilla kerroilla olisi ensin tiukkaa tekemistä tai hyvin rentouttavaa toimintaa, jotta he pystyisivät sitten rauhoittumaan itse Voimatarinaan.

Seuraavalla kerralla lähdettiin Kesärantaan. Tytöt etsivät mukavan paikan, asettuivat makuulle ja vetivät peiton korville. Huone tehtiin hämäräksi, ja kaikki rentoutuivat rentoutuskasetin ohjeiden mukaan. Rentoutuksen jälkeen nuoret kirjoittivat omissa oloissaan tunnelmiaan paperille. Tunnelmakuvausissa näytteli rakkaus, sen läsnä- tai poissaolo, pääroolia.

Naiseutta ja mieheyttä harjoiteltiin myös elokuvaretkikerralla, jonka Timo veti yksin. Tytöt olivat toivoneet pääsevänsä elokuvaan. Timo päätti mahdollistaa valmiiksi suunnitellun retken sijaan seikkailun, jota tytöt ohjasivat itse alusta loppuun. Voimatarina-ryhmä vaelsi kaupungilla yli viisi tuntia, vaihteli teattereita ja karkkikauppoja, opasti Timoa käsilaukkujen ja tyttöjen pukeutumisen maailmaan sekä huolehti myös toinen toistensa osallistumisesta yhteisten päätösten ja valintojen tekoon.

Tunteita työstettiin myös harjoitteella, jossa tunteet puettiin ensiksi sanoiksi kahtia jaetulle paperille. Toisella puolella olivat sanat, jotka kuuluivat vihaan, toisella puolella rakkauteen liittyvät. Sen jälkeen sama viha-rakkaus-jako piirrettiin ja maalattiin paperille, ja työ esitettiin ryhmälle. Tämän harjoitteen keskusteluissa käytiin läpi paljon tyttöjen sen hetkisiä päällimmäisiä tunteita, riitaa opettajan kanssa, uutta ihastumista, vihaa sosiaalityöntekijää tai tummaihoisia kohtaan. Keskustelua käytiin usealla tasolla niin suvaitsevaisuus- kuin tapakasvatuksenakin. Pääasia oli kuitenkin tunteiden hahmottaminen omasta käytöksestä. Milloin vihan taustalla onkin pettymys, ja miten se näkyy käyttäytymisessä? Kuinka omat tunteet on tiedostettava, ja kuinka esimerkiksi vihan ja pettymyksen tunteita voi työstää? Samantyyppinen harjoite tehtiin muovaamalla savea, eli muovaamalla tunteet saveen ja sen jälkeen erittelemällä ne yhdessä.

Kohdennetun nuorisotyön projektin ja Voimatarinan yhteenkietoutuminen näkyi selkeästi juuri valmiuksissa ymmärtää ja käsitellä omia tunteitaan tai ylipäänsä ymmärtää niiden tärkeys. Tunneasioita pohdittiin jatkuvasti myös yksilöta-

paamisissa. Moni nuori kuvasi loppuarvioinneissa kehitystään itsetuntemuksen kasvuna, itseluottamuksen kasvuna, ”järjen” kasvuna ja omien vahvuuksien löytämisenä.

Voimatarina-ryhmämme arviointi ja siihen pohjautuva jatkuva kehittäminen

Jokaisen tapaamisen jälkeen joko välittömästi tai muutamaa päivää myöhemmin pyrimme Timon kanssa purkamaan keskenämme kuluneen tapaamisen ja suunnittelemaan sen pohjalta seuraavaa kertaa. Pohdimme ja päivitimme jatkuvasti Voimatarinaa tyttöjen henkilökohtaisten tukiohjelmien tavoitteiden valossa. Pyrimme myös hakemaan sellaista janaa, jolla mittaisimme tyttöjen tukiohjelmien toteutumisen Voimatarinan ajalta. Vaikka tavoitteet, toimintatavat ja osittain aikataulukin olivat melko selkeät puhuessamme niistä jokaisen tytön kanssa, emme valitettavasti piirtäneet konkreettista janaa koskaan.

Pyrimme myös osallistamaan tyttöjä toiminnan suunnittelussa. Tähän käytettiin keskustelujen lisäksi erilaisia harjoitteita, kuten kotitehtävä, jossa jokainen kirjoitti ensin pystysuoraan oman nimensä ja laati sitten sanaristikon oman nimensä kirjaimien ympärille siten, että jokainen sana nimesi jonkun toiminnan, paikan tai asian, jota osallistujahalusi Voimatarinassa tehdä, nähdä tai kokea.

Toimintaa arvioitiin myös nuorten kanssa erilaisilla harjoitteilla, jotta me ohjaajat saisimme selville nuorten käsityksen kokemastaan ja myös omasta edistymisestään sekä Voimatarinassa että koko kohdennetun nuorisotyön projektissa. Yhdessä harjoitteessa kevättalvella jokainen

ryhmäläinen kirjoitti paperille kolme mieleenpainuneinta Voimatarina-tapaamista ja kolme mieleenpainuneinta projektiker-
taa, ja nämä laput koottiin suurille papereille. Tätä tehtävää
vaikeuttivat jälleen kerran nuorten poissaolot. Kukaan ei ollut
kokenut kaikkea, ja tilanteita oli vaikea verrata ja rinnastaa.
Tehtävä antoi nuorille kuitenkin mahdollisuuden muistella
hyviä hetkiä ja rakensi Voimatarinan ja projektin historiaa.
Harjoite teki näkyväksi niitä projektin yhteisiä hetkiä, yhteisiä
kokemuksia, jotka muuttuivat tarinoiksi, joita nuoret kertoivat
toisilleen ja myös ulkopuolisille. Jälkeenpäin analysoituna tä-
mä oli hetkiä, jolloin neljä tyttöä ryhmästä hitsautui toisiin-
sa, Voimatarinaan ja projektiin ihan uudella intensiteetillä.
Valitettavasti tämä oli myös niitä aikoja, jolloin yksi ryhmän
tytöistä vetäytyi Voimatarinasta sekä projektin ryhmätoimin-
nasta, koska koki itsensä, ajatusmaailmansa ja elämänsä ero-
avan liikaa muusta ryhmästä.

Voimatarinan arviointeja tehtiin sekä yhdessä keskustellen
että kahdenkeskisissä tapaamisissa tyttöjen kanssa. Voimatarina
arvioitiin jokaisen kohdalla kirjallisesti myös kohdennetun
nuorisotyön projektin loppuarvioinnissa, jossa arvioijina oli-
vat sekä nuoret, vanhemmat että verkoston jäsenet. Syksyllä
2006 Voimatarinan tytöistä kolme oli lopettanut projektin, ja
heidän loppuarvioinneissaan Voimatarinaa arvioitiin yksimie-
lisesti seuraavanlaisesti: tavoite toteutunut. Kaksi tytöistä
loppuarvioidaan vasta vuonna 2007.

Ryhmäläisten alkuhaastatteluissa syys-marraskuussa käytin
Voimatarinan kysymysrunkoa¹ sekä lisäksi joitakin omia kysy-
myksiäni liittyen tyttöjen monikulttuurisuuteen. Voimatarinaa
rakennettaessa pidimme mielessä haastatteluissa esiin tulleita
asioita, ja pyrimme käsittelemään niitä myös projektin lop-
puarvioinneissa.

Tytöt toivoivat alussa Voimatarinalta hyvin kosketta-
via asioita, esimerkiksi elämäniloa. Myös tutustumista
erilaisiin ihmisiin, uusia kokemuksia sekä elämyksiä
toivottiin. Osa tytöistä asetti tavoitteikseen rehelli-
syyden kasvun, sitoutumisen sekä täysillä mukanaolon
ja läsnäolon. Voimatarinan lopussa sekä loppuarvi-
oinneissa (suullisessa ja kirjallisessa palautteessa)
tytöt kokivat saaneensa Voimatarinasta etenkin iloa
elämään ja uusia kokemuksia. Se tytöistä, jolla oli
eniten poissaoloja, piirsi projektin irtautumisvaiheen
itsearviointiin sydämiä ja kirjoitti viereen: "Voima-
tarina".

¹ Ks. Sinikka Haapasen artikkeli s.

Monikulttuurinen voimatarina

 Tuulia Saves

”Mä valitsin tän kuvan, missä tää tyyppi on täällä lautalla autiolla merellä. Sitä pelottaa, koska tää nälkänen hai vaanii sitä täs ympärillä. Kiltti minä oon täs lautalla, mut samaan aikaan mä oon toi ilkee hai, joka tekee mulle pahaa. Mä en tiedä kumpi minä voittaa, toi paha aika usein.”¹

Jokainen meistä – niin nuori kuin aikuinenkin – tarvitsee kosketuksen omaan tarinaansa, omiin juuriinsa ja tunteisiinsa. Mitä syvemmmälle itsensä hautaa, johtuu se sitten pelosta, epävarmuudesta, yksinäisyydestä tai osaamattomuudesta, sitä vähemmän tuntuu omalla elämällä olevan merkitystä. Kasvaminen on entistä kovempaa ja yksinäisempää työtä nykypäivän suoritusyhteiskunnassa. Meillä länsimaissa itsenäisyys, irtautuminen kodista ja lapsuudesta, individualismi ja omilla jaloilla seisottaminen aloitetaan jo varhain, tarhaiässä. Maailman kiusaukset ovat niin lähellä, että niitä voi vaikka tilata internetistä kotiovelle.

Monikulttuurisella nuorella on kokemukseni mukaan vielä kaksin verroin vaikeampaa rakentaa identiteettiään kuin suomalaisella nuorella. Jokainen meistä kuitenkin tarvitsee jonkun, joka kuuntelee, jonkun joka ymmärtää ja hyväksyy. Peilin, kaikupohjan ja ääriviivat, jotta tulee kuulluksi ja nähdyksi, jotta voi varmistua siitä, että on ole-massa ihan oikeasti. Voimatarina tarjosi viidelle nuorelle, heidän äideilleen ja kahdelle ohjaajalle mahdollisuuden nähdä toisemme ja itsemme uudessa valossa.

¹ Lainaukset ovat Voimatarinaan osallistuneiden nuorten keskusteluista

Voimatarinamme taustalla oli Spinnu-projekti

Keväällä 2004 käynnistyi kohdennetun nuorisotyön Spinnu-projekti, jossa asiakkaina olivat entisen Neuvostoliiton alueelta tulevat 12–15-vuotiaat normaalia murrosikää vahvemmin oireilevat nuoret. Projektin aloittaminen toi tullessaan useita uusia kysymyksiä ja vaati uusia ratkaisuja. Nuoret saapuivat projektiin jonkun tahon lähettämänä (esimerkiksi oppilashuollon ja/tai sosiaalityöntekijän). Normaalia murrosikää vahvempi oireilu tarkoitti joko käyttäytymishäiriötä, masentuneisuutta tai posttraumaattista stressioireyhtymää (PTSD). Vaikka kukaan tytöistä ei ollut tullut Suomeen pakolaisstatuksella eikä varsinaisesti kärsinyt PTSD:stä, löytyi jokaisen taustalta akkulturaatiostressiä ja toisilta melko traumaattisiakin kokemuksia. Elämä ja toimeentulo ei entisen Neuvostoliiton alueella ollut välttämättä kovin helppoa, ja maastamuutto saattoi olla ainoa vaihtoehto.

Projektissa nuorten kasvun tukemisen suunniteltiin toteutuvan Itäluotsin hyväksi havaitun menetelmän avulla. Menetelmässä jokaiselle nuorelle suunniteltiin yhdessä nuoren, vanhempien ja moniammatillisen verkoston avulla tukiohjelma, jonka toteutumista verkosto arvioi yhdessä muutaman kuukauden välein. Tukiohjelman tavoitteisiin pyrittiin yksilöllisen tuen sekä kasvuryhmien avulla. Itse toimin projektissa ensisijaisesti tyttöjen omaohjaajana, ja Voimatarinaan tullessaan jokaisella tytöillä ja minulla oli jo oma yhteinen historiamme. Useimmat projektiin otetuista tytöistä olivat eristäytyviä, yksinäisiä ja alakuloisia. Muutama tyttö oireili käytöshäiriöisesti, uhmakkaasti ja itsetuhoisesti. Jo ensimmäisen nuoren tullessa projektiin törmäsin useisiin kysymyksiin ja arvoituksiin, joihin ei aiempi työkokemukseni eivätkä Itäluotsin menetelmät antaneet suoraan vastausta tai ratkaisua. Kuultuani Voimatarinasta innostuin siitä, koska se tuntui luonnolliselta ja oikealta työkalulta sekä nuoren

oman kulttuuri-identiteetin tukemiseen että suomalaisen yhteiskuntaan integroitumiseen.

Oma Voimatarinamme oli selkeästi monikulttuurinen. Se osoittautui tärkeäksi nuoren kasvun tukemisessa, auttoi häntä löytämään omia vahvuuksiaan sekä tukemaan identiteetin rakennusta kahden kulttuurin välissä. Tarinamme kesti vuoden 2005 syyskuusta vuoden 2006 toukokuun loppuun. Ryhmämme kokoontui kaksi tuntia lähes joka torstai, ja siinä oli mukana viisi entisen Neuvostoliiton alueelta kotoisin olevaa 13–16-vuotiasta tyttöä, ja ohjaajaparini toimi miespuolinen työntekijä, Timo Lautaniemi.

Yhdeksän kuukauden aikana hahmotimme itseämme ja tätä päivää. Me maalasimme, piirsimme, kirjoitimme, muovailimme savea, rakensimme kollaaseja, valokuvasimme, kävimme illallisilla ja teatterimuseossa sekä järjestimme kaksi yötaloa Kallahden kesärannassa kauniissa vanhassa puutalossa. Voimatarina ja Spinnu-projekti, jossa tytöt olivat asiakkaina, kietoutuivat yhteen ja tukivat toinen toisiaan. Tytöt ja tyttöjen vanhemmat olivat mukana molemmissa toiminnoissa, retkillä, leireillä, yhteisissä tapaamisissa ja juhlissa. Voimatarinassa myös me ohjaajat osallistuimme yhdessä tyttöjen kanssa lähes jokaisen harjoitteen tekemiseen ja purkamiseen.

Monikulttuurisuusnuoren identiteettityöskentely

- Toi Hujo on kyl aina hyvällä tuulella.
- Miten niin, mitä jos se vaan näyttelee?
- Ei kai nyt kukaan pysty niin hyvin näyttele.
- Voi kyllä pystyy näyttelemään vaikka koko elämän ajan iloista, ku vaan näyttelee. Mä kyllä tiedän.

Nuoren sosiaalinen vahvistaminen on identiteettityöskentelyn mahdollistamista. Aiemmin nuorisotyössä opittu ja kehitetty ei suoraan edistänyt erilaisesta kulttuurista tulevan nuoren kasvun tukemista. Vaikka muutama nuorista on syntynyt Suomessa, on heidän kotinsa vahvasti kaksikulttuurinen. Osa nuorista on muuttanut Suomeen 12–13-vuotiaana, ja käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että he ovat aloittaneet minänsä rakentamisen kotimaassaan ja kesken kaiken siirtyneet uuteen maahan, uuteen kieleen ja kulttuuriin. He ovat aloittaneet alusta. Projektin nuoret ovat jatkuvasti joutuneet työstämään minuuttaan kahdessa eri kulttuurissa, joiden eroavaisuudet ovat suuria. Tämä on johtanut ristiriitoihin perheen sisällä, ja joskus äitien ja tyttärien roolit ovat vaihtaneet paikkaa.

Omien juurien hyväksymistä ja niiden arvostamista vaikeutava suuri ongelma on yhteiskuntamme valmistautumattomuus monikulttuurisuuteen, huolimatta hienoista laeista ja asetuksista. Kaikki projektin nuoret olivat kokeneet maassalomaikanaan eriasteista kiusaamista, syrjintää tai rasismia. Huolimatta siitä, että nuoret puhuivat erittäin hyvin suomea, oli heillä kuitenkin slaavilainen nimi ja ehkä kasvonpiirteetkin. Tutkimusten mukaan virolaisten kulttuurietäisyys on vähäinen, ja suomalaiset hyväksyvät heidät parhaiten. Virolaiset nuoret kokivatkin vähiten syrjintää. Osa nuorista oli vironvenäläisiä. He olivat törmänneet katukuvassa keski-ikäisiin miehiin, jotka olivat huudelleet: ”Painukaa rajan taakse, ryssät.” Asia ei ollut nuorille helppo, eivätkä he mielellään puhuneet siitä. Osa nuorista oli ratkaissut tästä johtuvan pahan olon pyrkimällä salaamaan tai jopa hylkäämään omat juurensa ja äidinkieltensä. He pakenivat käpertymällä itseensä ja yksinäisyyteensä. Osa oli eristäytynyt omakielisiin jengeihin, joissa uhmakasta ja itsetuhoista käyttäytymistä suositaan.

Kiinteä äiti-tytär-suhde

Kaikkia projektin ja Voimatarinan tyttöjä yhdisti se, että heillä oli meitä paljon totuttua vahvempi, kiinteämpi ja lämpimämpi suhde äitiinsä. Jos näet 15-vuotiaan tyttären ja äidin sunnuntaina puistossa käsikynkkää kävelemässä ja nauramassa yhdessä, voit olla melko, varma että he ovat kotoisin entisen Neuvostoliiton alueelta. Ja kun tytär hyvästelee äidin, saattavat he jopa antaa poskisuukon. Suostuisiko oma murrosikäisesi kanssasi kävelyille näin? Suostuisitko itse? Olisiko se yleisesti hyväksyttyä vai tarkoittaisiko se sitä, että olet liian kiinni lapsessasi ja estät hänen itsenäistymistään? Hipoisiko se jo inestisiä?

Äidit halusivat osallistua projektiin erittäin aktiivisesti. Osa kävi säännöllisesti vanhempainryhmässä, mutta osa halusi tavata työntekijää kahden kesken ja kutsui minut usein kotiinsa. Äitien ja tyttärien lämpimät välit olivat sekä loistava kasvualusta nuorten tukiohjelmien toteutumiselle, mutta myös valtava syyllisyyden taakka sekä äideille että tyttärille. Entisen Neuvostoliiton alueella perhearvot ovat tärkeämpiä ja kasvatuseritykset autoritäärisempiä ja kollektiivisempia kuin meidän yhteiskunnassamme. Vanhemmat eivät myöskään käsittä koulusysteemiämme, jossa vastuu oppimisesta annetaan jo varhain ala-asteella oppilaalle itselleen.

Tyttäret kantoivat jatkuvaa huolta, syyllisyyttä ja huonoa omatuntoa siitä, kuinka heidän käyttäytymisensä aiheutti äideille pahaa oloa. Äidit syyttivät itseään tyttärien ongelmista ja etenkin siitä, että he eivät pystyneet autamaan kouluasioissa ja läksyissä koska eivät osanneet kieltä riittävästi eivätkä ymmärtäneet koulusysteemistä yhtään mitään.

Tukiverkostojen puute

Yksinäisyys ja eristäytyneisyys eivät ole pelkästään nuorten ongelma. Perheiden tukiverkostot ovat vähäisiä tai niitä ei ole ollenkaan. Sukulaiset ja ystävät elävät toisessa maassa, ja nuorten vanhemmat saattavat myös elää eristäytyneinä ja yksinäisinä. Nuorilla on yleensä koulumaailman kautta joi-takin kontakteja valtaväestöön, mutta osa vanhemmista on työttömiä ja vailla mitään kotoutumismahdollisuuksia. Kun perheessä on ristiriitoja ja perhe on yksin tilanteessa, tuntuvat ongelmat kohtuuttoman suurilta. Perhesuhteet pyörivät ongelman ympärillä, ja kaikki hyvä ja kaunis unohtuu.

Spinnu-projektissa ja Voimatarinassa sekä nuorten että vanhempien välinen vertaistuki helpottivat asettamaan ristiriidat oikeaan mittasuhteeseen. Vertaistuen ja yksilöllisen tuen avulla keskitytään ongelmien ja syyllisten etsimisen sijaan ratkaisuihin ja positiivisen palautteen antamiseen. Suomalainen nuorisotyöntekijä on monikulttuurisuusperheille suomalaisen yhteiskunnan kulttuuritulkki. Nuorisotyöntekijän ammattirooli on kiehtova. Luottamuksellisia suhteita solmittaessa on persoonakin työkaluna. Pelkkä viranomainen en halua olla, mutta silkaksi ystäväksi en voi tulla.

Äidit ja tyttäret Voimatarinassa

”Aina kun oli pahalla tuulella, mä pakkasin tavarat ja sanoin: Mä meen nyt fajjalle asumaan. Mut kun mä olin saanut pakat-tuu, unohdin jo sen.”

Suurin osa projektin tytöistä eli yksinhuoltajaperheessä äidin kanssa. Entisessä Neuvostoliitossa avioeron tapahtuessa lapset jäävät usein äidille, ja isän kasvatusvastuu jää vähäiseksi tai jopa olemattomaksi. Joidenkin tyttöjen isät asuvat eri maassa, ja tapaamiset ovat tämän vuoksi vähäisiä. Kahden huoltajan perheistä vain yksi isä osallistui säännöllisesti projektin ja Voimatarinan toimintaan.

Voimatarinaa esiteltiin sekä äideille ja tyttärille, ja kaikki olivat halukkaita tulemaan mukaan. Esittelyissä painotin äideille omien juurien löytämisen tärkeyttä sekä kosketusta omiin tunteisiin. Tytöille painotin mahdollisuutta tutustua teatterin, maalaamisen, kirjoittamisen ja valokuvaamisen avulla omiin juuriinsa. Voimatarinan esittelykerralla tytöt saivat rakentaa osallisuuden periaatteiden mukaan ohjelmaa yhdessä. Osa tytöistä tapasi toisensa ensimmäisen kerran, joten toiveet ja ideat tässä täysin vieraassa ryhmässä vaihtelivat saunasta teatteriin ja keilailusta retkeilyyn.

Tytöt toivoivat Voimatarinan tuovan iloa

Alkuhaastatteluissa tilanne oli rauhallinen ja luottamuksellinen, ja tytöt puhuivat avoimesti. Se johtui siitä, että olin työskennellyt tyttöjen kanssa yksilöllisesti 2-10 kuukautta. Haastattelu oli enemmän yksilöllisen tuen mahdollistamista kuin tiedon keräämistä. Nuorista oli mukavaa kertoa omista asioistaan ja itsestään. Rohkaisin ja kannustin heitä koko haastattelun ajan. Ehkä koskettavinta vastauksissa oli se, että lähes kaikki tytöt toivoivat Voimatarinan tuovan iloa elämään. Osa tytöistä myös toivoi, että kaikki olisivat tosisaan mukana, sitoutuisivat ja kävisivät säännöllisesti.

Hyvin nopeasti hylkäsimme valmiin toimintasuunnitelman ja lähdimme luomaan uutta runkoa, joka perustui enemmän ryhmän tarpeisiin sekä ryhmän ja sen yksilöiden valmiuksiin. Rakensimme tapaamisista sellaisia, että tehtävä harjoite jatkui ja kasvoi seuraavassa tapaamisessa. Vaikka tämä muoto tuntui mielekkäältä, haittasi sen onnistumista se, että tytöt eivät pystyneet osallistumaan Voimatarinaan säännöllisesti. Aluksi oli tietysti sitoutumisongelmia, mutta vielä senkin jälkeen, kun tytöt olivat sitoutuneet toimintaan, tuli heille vuoronperään poissaoloja, koska he vierailivat kotimaassaan.

Yhteisten onnellisten hetkien hakemista

4-vuotiaana löysin elämäni miehen, jonka kanssa karkasin lastentarhasta. Mentiin heille viettää häät, mutta kahdeksannen kerroksen nappi oli niin korkeella, et jouduttiin kävellen mennä portaat ylös. Sillä ajalla kun oltiin menossa, vanhemmat ehtivät löytää meitä... Häät eivät onnistuneet.

Tytöt lähtivät etsimään juuriaan siten, että he valitsivat valokuvia, joissa olivat 0–4-vuotiaita, ja kuvista rakennettiin kollaaseja. Useimmat tytöt pulppuivat tarinoita ja muistoja lapsuudestaan, mutta yksi tytöistä sanoi jo kollaasin rakentamisen hetkellä, ettei hän muista yhtään mitään lapsuudestaan ja että hän on kipeä eikä pysty tekemään tehtävää. Kun muut tytöt esittelivät omia töitään, alkoi tyttö kuitenkin piirtää ja muistella. Hänen kohdallaan tämä oli käännekohhta Voimatarinassa. Siitä lähtien hän osallistui tosissaan ja sydämellään. Jokaisen lapsuudesta löytyi valoisia ja iloisia hetkiä, mutta osa tytöistä kävi kollaasissa läpi myös vaikeita ja huonoja muistoja.

Lapsuuden tarinan rakentamista jatkettiin seuraavalla harjoituksella, jossa tytöt haastattelivat äitejään kyselemällä ”Millainen minä olin pienenä?” Jo lapsuuden valokuvien etsimisessä oli tarkoitus, että tytöt ja äidit palaisivat lapsuuden hyviin ja onnellisiin hetkiin sen sijaan, että pyörisivät keskellä nykyhetken tappavilta ja kaikenkattavilta tuntuvia ongelmia, jotka vaihtelivat lintsauksesta näpistykseen ja itsetuhoisesta käytöksestä itkuisuuteen. Tehtävän avulla oli myös tarkoitus löytää kipeät kohdat ja ylittää ne, jotta valoisampi tulevaisuus mahdollistuisi.

Samanaikaisesti yksilöllisissä tapaamisissa juttelimme usein vaikeista ajoista ja tapahtumista, valinnan mahdollisuuksista. Sosiaalinen vahvistaminen onkin mielestäni pitkälti sitä, että aikuinen auttaa nuorta löytämään, tunnistamaan ja hyväksymään omat vahvuutensa ja oman ainutlaatuisuutensa. Sen sijaan, että nuori osoittaa olemassaolonsa ja testaa näkyvyytensä itselleen vahingollisella käyttäytymisellä. Voimatarina mahdollisti sen, että nuori on näkyvä itselleen, muille ryhmäläisille, ohjaajille ja vanhemmilleen luovuuden ja mielikuvituksen eli omien töidensä avulla.

Voimatarinan päätös

Yhdeksän kuukautta, vaikka onkin kovin symbolinen aikamäärä, ei missään tapauksessa auttanut Voimatarinaamme kuin alkuun. Viimeisillä kerroilla, kun työstimme tarinamme loppua tässä muodossa rahoituksen loppuessa, tytöt ilmoittivat, että he eivät halua lopettaa. Osallisuuden periaatteiden mukaisesti etsiskelin jotain muotoa, jossa tytöt voisivat kokoontua keskenään, tai jos tuntirahoja jostain löytyisi, vaikka jonkun vanhan projektin nuoren ohjaamana. Tytöt itse kehittivät parhaimman ratkaisun. He toivoivat, että pääsisivät itse myös ohjaamaan syksyllä alkavaa uutta Voimatarina-ryhmää.

Osallistuessani miesohjaajana ja Tuulia Saveksen työparina voimatarinointiin kohtasin kaksi uutta toimintamallia nuorisotyöntekijänä: monikulttuurisen työmuodon ja tyttötyön. Asetin itselleni alussa muutaman ”säännön” – pyrin olemaan kuuntelija, välittäjä ja ymmärtäjä. Käydessäni tyttöjen kanssa keskusteluja eri kulttuureista pääsin avartamaan maailmankuvaani monikulttuurisuuden kautta. Tyttöryhmän kanssa toimiessani tietoni lisääntyivät myös esimerkiksi siitä, mitä eroa on rakenne- ja tekokynsillä. Kokemuksen myötä olen varma, että minusta tulisi oiva naisjoukkueen valmentaja. Voimatarina oli minulle itseni kehittämisen työkalu, ja sain siitä voimia myös päätyöhöni. Opin näiden kokemuksieni kautta lisäksi arvostamaan sukujuuriani, ja yrittän nykyään pitää enemmän yhteyttä sukulaisiini.

Työparina työskentely Tuulian kanssa oli alussa haastavaa, kun en itse ollut käynyt Voimatarina-koulutusta. Muutaman tapaamisen jälkeen ei kuitenkaan ollut ongelmia. Jälkeenpäin tuntui siltä, että oli myös jotain etua siitä, että en ollut käynyt koulutusta – pystyin välillä kyseenalaistamaan asioita. Mahtava etu oli, että olimme tehneet työparin kanssa yhteistyötä jo monia vuosia. Asetimme kuitenkin projektille käytössämme olevaan aikaan nähden liikaa tavoitteita. Tavoitteet esimerkiksi kirjoittamisen suhteen olivat liian korkealla, koska tyttöjen suomen kielen taito ei ollut tarpeeksi vahva.

Tytöt tapasivat kolmella erilaisella kokoonpanolla. Useimmiten molemmat ohjaajat olivat paikalla, välillä vain Tuulia oli tyttöjen kanssa ja välillä vain minä. Niissä tapaamisissa, joissa olimme molemmat paikalla, minun roolini oli ryhmäyttää tyttöjä ja tukea sisäänpääsyssä suomalaiseen yhteiskuntaan. Leirillä roolini oli aika isällinen. Ohjauksessa korostui tukeminen koulussa ja kotona esiintyvissä ongelmissa. Niissä tapaamisissa, joissa olin yksin tyttöjen kanssa, huomasin olevani kulttuuritulkki tyttöjen suhteissa poikiin esimerkiksi siinä, miksi suomalaiset pojat ja venäläiset pojat reagoivat erilaisilla joihinkin asioihin.

Projektin aikana kävimme läpi tunteita ja huolia. Avaisimme jotain syvällistä, ja pelkään että tällä hetkellä työllä saattaa olla aika orpo olo, kun ei välttämättä ole yhteisöä, jossa voi olla omana itsenään ja saada tukea vaikeiden asioiden käsittelyyn. Toivottavasti työllä on tälläkin hetkellä sellainen tukiverkosto, johon he voivat turvautua. Alussa tytöissä silmiinpistävää oli yksinäisyys, uhmakkuus ja sopeutumattomuus koulutyöskentelyyn. Projektin lopussa nämä asetelmat olivat lieventyneet. Oli mukava kuulla positiivisia toteamuksia kuten: ”Sain kokeesta kypän!” tai ”Mulla on kirjekaveri ja kävin yhen kaverin kaa leffassa.” Projektin lopussa tytöt olivat mielestäni iloisempia ja onnellisempia kuin alussa.

*Minä
monikulttuurisen ja
intensiivisen tyttöryhmän
vetäjänä*

Timo Lautaniemi

On olemassa paikka

On olemassa paikka. Oma huone. Se on minun omani. Haluan istua siellä, ajatella ja tutkia todellisuutta. Haluan puhua siitä, mitä ajattelen. Haluan kertoa, mitä minulle on tapahtunut ja vaieta siitä, mistä en halua puhua. Olen hiljaa, sillä niin paljon on huoneessani asioita, joita haluan vain tunnustella. On tärkeää, että saan olla rehellinen, tulla nähdyksi juuri sellaisena kuin olen, että muut näkevät miten tosissani olen ja miten paljon ajattelen. Haluan tunnustaa, että olen olemassa. Haluan tunnustaa, miten erilaisia me olemme. Voin puhua suoraan tai rivien välistä.

Lupa olla myös hiljaa antaa mahdollisuuden monien asioiden virrata, ajatustemme kulkea toistemme läheltä. Miten tärkeää onkaan se, ettei minun tarvitse välttämättä puhua. En halua pelätä, mitä tai miten olen. On hyvä, että saan tuntea pelkoa ja epävarmuutta, tai että voin toisaalta kertoa pelkääväni vähemmän kuin joskus. Pelon määrän ajattelemisen itkettää vieläkin, mutta voin näyttää sen. On tärkeää, että saan kuunnella muita ilman, että minulta odotetaan vastausta johonkin, mihin en osaa vastata.

Hiljaisuus on minussa tunteen ja ajatuksen voimaa, elämäntunnetta, keskittymistä. On aktiivista hiljaisuutta ja parantavaa hiljaisuutta. Hiljaisuus on turva, voin valita mitä sanon. Hiljaisuuden kieli puhuu niin kuin unessa unen kieli. Kun itken, kevenee hiljaisuuden paino kuin hengittäisin sadeilman jälkeen.

Minua pyydettiin mukaan ryhmään, jonka tarkoituksena oli antaa mahdollisuuksia oman elämänsä pohdintaan ja positiiviseen itsensä havainnoimiseen luovin menetelmin. En tarkkaan tiennyt, mitä se tarkoittaisi, mitä tapahtuisi, mutta olin valmis kokeilemaan jotakin uutta. Ajatukset kiehtoivat minua, se että pohditaan koke-musta itsestä, sitä miten minusta on tullut minä, millainen tahtoisin olla, mikä on elämässäni tärkeää, mitä asioita arvostan elämässäni ja toisissa ihmisissä, mistä unelmoin. Minua kiinnosti se, että ryhmässä tehtäisiin savesta tai maalattaisiin omakuvia.

Ryhmästä on tullut minulle merkittävä. Se on viikossa sellainen kohta, jota odotan, koska olen pikku hiljaa tutustunut ohjaajiin ja muihin ryhmäläisiin. Me kokoonnumme ruusuhuoneeseen tiistaisin neljältä. Huone on vaaleanpunainen. Siellä on tunnelmallinen valaistus, väriä ei huomaa. Kynttilöitä palaa pöydillä. Käperryimme sohville istumaan. Toisinaan on kova nälkä. Tykkään siitä, kun syödään yhdessä ja yleensä samalla käydään läpi kuulumiskierros ja keskustellaan milloin mistäkin, asioista, jotka kulloinkin nousevat esiin. Kun tietää, että kerran viikossa pysähdytään puhumaan siitä, mitä kuuluu, rupeaa itsekkin miettimään eri tavoin viikolla, mitä tapahtuu.

Tieto siitä, että ryhmässä voi puhua jos jotain on, oli se sitten hyvää tai huonoa, tuntuu merkittävältä. Se rauhoittaa ja vapauttaa. Ryhmä on minulle tärkeä, koska pysähdyn miettimään mitä tunnen ja ajattelen, ja se antaa jatkuvuuden tunteen. Luin juuri lauseen: ”Muista, että luonteesi on kohtalosi.” Voi hyvinkin olla, että näin on. Me puhumme paljon siitä, millaisia olemme ja mitä elämältä toivomme. Olemme erilaisia.

Ajattelen taloa ja ryhmää omana paikkanani. Annan aikaa itselleni, ajatus kuin suoraan naistenlehdistä. Se tarkoittaa sitä, että haluan rauhassa selkiytyä ja voimistua. Haluan päästä vaikeiden asioiden yli ja jonakin päivänä vapautua menneisyyden taakasta. Vaikeat ajat ja murheen laaksot on mahdollista ylittää, kun kasvaa niiden läpi. Kiipeän pitkin korkean vuoren rinnettä ja jonakin päivänä pääsen sen möykyn päälle ja näen kauas.

Լորբա